

EX LIBRIS
HENRICI COMITIS de BROEL-PLATER

IOANNIS
BASILIDIS MA-
GNI MOSCOVIAE

Ducis vita,

U

PAVLO ODERBORNIO
tribus libris conscripta.

A D

HENRICVM IVLIVM EPISCO-
pum Halberstadensem, Brunonisvicano-
rum & Luncburgensium Ducem magnani-
mum & illustrissimum.

ANNO M, D, LXXXV.

REVERENDISSIMO
& Illustrissimo Principi & Do-
mino, D. Henrico Iulio, Episcopo
Halberstadenſi, Brunſuiceniſi &
Luneburgeniſi Duci magnani-
mo, Principi & Domino
ſuo clementiſſimo

Paullus Oderbornius SAL.

 VVM VITAM
Ioannis Baſilidis
Magni Moſcouiæ
Ducis, eſſagitan-
tibus nobiliſſimis
quibuſdam viris, ij enim me ad
id munus ſuſcipiendum liberali-
ter inuitarant, ac demum cohor-
tante ipſo ac multa docente ge-
neroſo Stanislao Nininſco, regiæ
Camerae Caunenſis, Quæſtore
A 2 ampliffi

amplissimo tribus libris absol-
uissim, rectè me facturum existi-
maui, illustrissime & generosis-
sime Princeps & Domine, si cæ
vigiliæ sub tutela & celeberrimo
nomine Celsitud. V. ederentur,
vt vniuersi planè mortales, qui in
Celsitudine vestra & serenissimo
patre vestro exemplum optimo-
rum, clementissimorum & pru-
dentissimorum Principum vi-
dent, & admirantur, suppliciter
vitam & regiam dignitatem Cel-
situdinem vestrarum summo re-
rum omnium Domino com-
mendare discerent, & scirent et-
iam, magnum adeò inter patriæ
patres & tyrannos discrimen es-
se; vtque intelligeret Celsitudo
vestra, spectatam ardentemque
virtutem Cels, vestræ & regiam
indo-

indolem, innocentiam item, pietatem & fidem, in remotissimis orbis terrarum locis decantari. Clarissima per se & augusta est Celsit, vestræ domus, vtpote in qua Maximi aliquando Imperatores, inuictissimi reges, magnanimi in bello Duces, sapientissimi rerum Romanarum rectores floruerint; perpetuam tamen stabilemque; maximi Principis Iulij virtute claritatem cœpit. Ille enim ab excelsi flagrantisque; animi magnitudine in oculis fortissimarum totius Europæ nationum cum æterna laude sua spectatur; & iam eam nominis famam augustissimæque; dignitatis amplitudinem, factis illustribus suis consequutus est, vt secundissimo quodam fato in hanc lu-

cem instaurati seculi productus
esse videatur ad bonarum litte-
rarum amplissimum decus, quas
litteras non ipse solum colit &
magnificat; sed & incomparabi-
li præstantis iudicij eximæque
liberalitatis proposito Academi-
am Iuliam condidit, ad quam
homines ex omnibus Europæ
partibus cõfluunt, & quasi è sinu
Celsit. vestrarum, & vestris ex
fontibus æternas animi opes hau-
riunt. Certè præclaro isto facto
Princeps sapientissimus intelligi
voluit opes prope vniuersas, prin-
cipatus, affluentisq; fortunæ ca-
ducas & instabiles: liberaliũ verò
litterarum & virtutis possessio-
nem, non modò esse longè fir-
missimam, verum etiam in v-
sum omnis posteritatis maximè
diu-

diuturnam. Laudent ethnico-
rum libri Iulium Cæsarem quod
rem Romanam imperio conti-
nuerit, quod annum & menses
Sofigenis consilio adiutus emen-
dauerit; quod barbaros populos
viderit & vicerit; Nos econtra
Cels. vestræ serenissimum pa-
trem meritis ad cœlum laudibus
feremus. Maiorum namque
suorum Romanorum Impera-
torum gentilitias laudes nō mo-
do æqvauit, sed multò altius at-
que felicius ad virtutem prouo-
lauit, conditaque Academia, non
cum tribus aut duobus mensi-
bus bellum gessit, sed barbariem
profligauit, idolorumque etiam
damnatos cultus vidit & vicit,
reducta in regnum suum sincera
pietate & religione. Igitur quan-

to Christianus princeps ethnico præstantior; quanto nobilissima litterarum studia crudelibus bellis optatiora; quanto salutifera veræ religionis possessio omnibus mundi bonis melior est; tanto ille honoratior, augustior & beatior est. O felicem illam & per beatam gentem cui talis Princeps, Pater, mitis, placidus, providus & magnanimus, cœlestis Dei beneficio donatus est: O infelices verò istos populos, qui talem Tyrannum, malum, crudellem, efferum, violentum, qualem in Basilide conspicimus, tolerare coguntur.

Porro sicut in cursu veteres Græci lampada sequentibus dare erant soliti, ita clarissimum illud

illud rediuiuæ virtutis lumen, ab
inuictissimis Celsitud. vestre ma-
ioribus acceptum, & à patre ma-
gnanimo per manus lætissima
successione traditum, Celsitudo
vestra non solum magis magisq;
inflammare contendet, sed &
eam regiarum virtutem posses-
sionem promotis finibus forti-
ter extendet, vt in Celsitudine
vestra effigiem laudatissimi
Principis vniuersi mortales olim
admirentur, sicut in Basilide
Tyranni truculentam speciem
æterna execratione deuoue-
bunt. Ego donec fuero, vt
nunc sum, vtque officij ratio
me facere admonet, in scriptu-
ræ sacræ lectione, oratione, con-
cionibus, propagandaque in his
locis S. Euangelij doctrina oc-

A 5 cupa-

cupatus, pro salute & incolumi-
tate serenissimi Principis IVLII,
& pro Celsit. vestrae regia etiam
dignitate, rerumque omnium
optatissimo incremento, & de-
nique pro illustri Academia IV-
LIA, in qua nobilissimarum
disciplinarum pulcherrimi flo-
res rara felicitate à multis decer-
puntur, precari DEVM non de-
sinam, si modo Celsitudo vestra
ea regia mente, qua tot admira-
biles & diuinas virtutes colit, at-
que ea fide, qua hæc omnia scri-
psimus, hoc ingenij mei leuiden-
se munus elementissimè susce-
perit. Ille DEVS qui stat in
medio Deorum & bonorum
Principum, qui omnia terrarum
sola, stabili nutu suo gubernat,
ille

ille animam & corpus , imperi-
umque & populos Celsitud. ve-
stræ benè fortunet. Caunæ
Lithuanorum Calend. Xbris.
Anno 84.

IOHAN

IOANNIS BASILIDIS Magni Moschouixæ Ducis
vita,

A PAVLLO ODER-
bornio conscripta.

LIBER I.

NEMO VMQVAM
ab vlla hominum memoria,
ex his qui regia dignita-
te & summi imperij fasti-
gio claruerunt, vel maiori
crudelitate, vel insigniori
libidine, Ioanne Basilide, aduersus ciues &
exteros est vsus: quippe qui tot hominibus,
qui potentia, virtute, atque opibus nite-
bantur, sine omni culpa & noxa occidio-
ne casis, ipse domi nulli gratus, & vix tole-
rabilis, ab ineunte statim ætate, ad summam
rerum Moschicarum dominationem, tam
felici

felici, quam inopinato euentu facile perue-
nerit; ita ut hinc liquido constet, Dei im-
mortalis clementiam summam esse, qui adeo
lento gradu ad poenam procedit, tyrannosq;
& Principes crudelissimos ita fert, ut felici
passu per omnes fortuna gradus decurren-
tes, in excelsam summi honoris sedem pro-
uehantur, & aliquantò melius uiuant quam
isti rerum humanarum rectores qui solida
doctrina opinione celebriores sunt, qui so-
brietatis, & castimonie laude ornatiores,
qui uita modestia, innocentia, religione
praclariores habentur. Certè si quid in
me ingenij aut elaborata florentisq; facun-
dia esset, quod sentio quam sit exiguum,
crudelissimi & impiissimi hominis improba
facinora litterarum monumentis ad posteri-
tatem transmittere uellem. Illo enim ne-
mo durius ciues oppressit, nemo atrocius &
foedius hospites adflixit, nemo arridente
fortuna aduersus subiectos superbior & im-
mitior fuit, cuius studia plena immanissi-
ma inhumanitatis, truculentiae, atque in-
iustitiae, ita in Sarmatia, in mundo, ro-
taq; Europa, atque Germania audiuntur,
& damnantur, ut ubiq; terrarum nemo
sit,

fit, qui tyranno infernalium tormentorum supplicia optare non videatur; à quo barbara vis, cædes, cruciatus, mors, fames, vastitas & dira malorum omnium incommoda generi humano allata sunt. Quoniam autem magni refert quomodo quis nascatur, & multò maximè, quibus rationibus & exemplis à teneris formetur & instituat; videamus nunc barbarus ille noster, quibus maioribus prognatus, quibus opinionibus imbutus, quibus exemplis formatus domi sit. Quomodo enim credibile est eum principem rectè tractaturum rem alienam, qui suæ domi, nequiter atque turpiter viuere consueuerit? Certè in imperio laus non est, nisi is, qui imperat, imperio dignus est.

Natus est Basilides in celeberrima vrbe Moschouia, quæ toti imperio dat nomen, ac inter Scythas & Russos summam obtinet claritatem. Nam huius ciuitatis Princeps vniuersæ Moschorum genti, præest, & latissimè dominatur: est quæ ex eorum Principum insignium numero, qui titulis superbire, & Caesarum regumq; maiestatem præ se ferre consueuerunt.

Hunc

Hunc maximum Scythia tractum Moscho-
uiam recentiores vocant, vel à Mosoch, vel
à Mosqua flumine appellatione sumpta.
quamquam nec desunt alij qui ad huius vo-
cis defensionem veterum sententiam ex Ar-
gonautico carmine adducunt. Plinio autem
& Ptolomeo hi populi Roxolani; Straboni
Roxani dicuntur. qui quondam aduersus
Mithridatis Eupatoris Duces dimicarunt.
Nunc Russos & Moschouitas dicimus, quo-
rum imperium in Orientem & Occidentem,
in Meridiem & Septentrionem longissime
extenditur. Sed quid vetat vniuersa re-
gionis comemorationi vacare, ut documen-
ta sumere volentibus longa inquisitionis la-
bor absit, utq; lector precedentium cognitione
imbutus, ex secuturis plus fructus & volu-
ptatis habeat. Moschorum genti vrbis Moscho-
uia hoc nomen dedit, ipsa à paruo Mosqua
fluuio in regione Thsverensi nato sic dicta.
Hic Russorum Imperator aulam & speciosum
domicilium habet, qui se Russia, Vlodomiria,
Novogrodia, Moschouia, Plescouia, Smolenz-
scia, Thsveria, Iugaria, Permia, Viatcia, Bul-
garia, Casania, Astracania, Cernihouia, Re-
zania, Vologdia, Russinia, Billoia, Rostovie-
Iares

*Iaroslauia, Bielosoria, Vdoria, Obdoria, Com-
dina, Seueriaq; magnum Principem & Do-
minum appellat. Orienti obuertitur Vlado-
miria, à Vlodomiro Russorum olim Principe
nomen sortita. In hac regione ciuitas est 36.
mill. à Moschouia distans, in qua gentis Do-
minus aliquando consedit. Nouogrodia in-
ferioris titulum à lignea ciuitate assumpsit,
quæ ad Volga & Occa fl. confluentem sita, ar-
ce murata insignis habetur, quam & Basili-
dis pater Basilius contra Ceremissorum im-
pressiones condidisse dicitur. Sunt autem
Ceremissi homines barbari & Christiana
religionis indefessi hostes, qui sectam Maho-
metis colunt, quibus fide & moribus vicini
Mordui Moschorum sceptro parent. Præ-
ceteris autem Rezanensem Prouinciam ne-
gociantes commendare solent. Ea enim &
agrorum fertilitate, & rerum aliarum pro-
uentu nobilissimarumq; ferarum copia ex-
cellit. Rezania ciuitas quæ Prouincia nomen
indidit, inter Tanaim & Occam sita est, de
quibus fluuijs longè maximis quedam dicen-
da erunt. Occa non procul à Mesceneco ori-
tur, lautissimorum piscium ferax est, &
campos, quos irrigat, fertilissimos facere pu-
tatur,*

tatur. Vorotiniam autem, Cerpacum, Cor-
syram, Columnnam, Rezaniam, Collugã, Ca-
sinogorodiam, Muriniãq; alluit, inde cursu
ad septentrionem reflexo infra Nouogrodi-
am inferiorem Volga miscetur. Effundit Se-
mum & Sosnam, ex quibus Semus primò in
meridiem profluens & mox cursu in Orien-
tem conuerso Seueriensem Ducatum prate-
rit, oppidoq; Potiuolo salutato non procul à
Cernihoua Deisnam bibit. Sosna recto cur-
su in Tanaim descendit. Sed de Tanai ve-
terum & recentiorum opiniones variant.
Nonnulli cum ex Riphæorum montium ius-
sis oriri scripserunt, sed id Herodotus &
recentiores negant, nec enim verum est.
Nam non procul à Tula ciuitate ex ingenti
lacu Iuanosero nascitur, & fratrem ha-
bet Schadum. Hic versus Orientem cur-
rens Huppa etiam undas haurit, & deinde
celeribus rotis in Occam sese deuoluit. Ille
Orienti primum obuersus emensisq; Casa-
nensium & Astracanorum desertis, tandem
Septentrionem Meridiemq; respicit, & mox
Temerindam siue Maoniãis paludem plenis
passibus intrat. Moschi Tanaim Dononem
vocant. Alius quinetiam eiusdem nominis
fluuius

fluvius in Ducatu Seueriensi oritur, qui supra Azophum in Tanaim defertur. Diximus de Rezania. Iam si à Moschouia in meridiem dextrorsum proficiscare, Seueriensis sese Ducatus ostendit, qui à Dorysthene ad Mesenecum oppidum longè lateq; extenditur, & densissimis ferarum syluis notus est. Possedere hanc terram per multa secula Lithuanorum Duces, postea Jagellone Christiana religione imbuto Polonis paruit. Principante autem Casimiro spontanea defectione Seuerienses sub Russorum dominationem concessere. Oppida in hoc tractu multa sunt & opulenta, Nouogrodum puta, Siuerscum, Starodubum, Potiuolum, Ternihouum & Bransium. Quid quod & Smolenscia dominatus barbari Principis titulos auget? Prodidit hoc oppidum Micaël Glinscius. Ille enim cum Lithuania Marschallum Ioannem Zabrecinium per insidias circumuentum contrucidasset, mortis metu in Moschouiam profugit. Basilius autem saepe Smolenscum oppugnauerat, sed nouercante belli fortuna nihil erat effectum. Tandem bellicosum exsulem nactus exercitum ei tradit, & Smolensco bellum inferre iubet. Glinscius execrabili audacia contra

patriam pugnaturus magno rem animo aggressus est, & ciuitatem ingentibus copijs obsedit. Cum verò nec vehementi oppugnatione nec terribili tormentorum vi & adparatu quidquam profecisset, ad dolos & machinas argenteas confugit, presidioq; effusissima largitione corrupto haud difficulter oppido praediuite & celeberrimo potitus est, quod in hunc vsq; diem sub Moschorum imperio permansit. Interiecto deinde tempore, quasi clades alternante fortuna Moschi insignem apud hoc oppidum à Polonis plagam accepere. Constantinus enim Ostrogius supra octoginta Moschorum millia in hoc districtu occidit. Alluit Smolenscum Nieprus fluuius veteribus Borysthenes dictus, qui in Moschouia ad pagum Dnieperscum fontes habet. Recentiores Dnyeprium Borysthenem esse negant, Berexynamq; ab aestiuo occasu in Nieprum influentem pro Borysthene habendum censent. Caterum Borysthenes meridiem primò respiciens Vietmeam salutat, postea cursu in orientem conuerso Drokobusum, Smolenscum, Orscham, Dubrouam, Mohilouamq; præterit, tandem meridiei obuersus Krouiam urbem alluit, atq; inde
per

per deserta Tattarorum ad Precopienses de-
lectus, in Pontum Euxinum, qui Axenos ve-
teribus fuit, multis fluminibus receptis im-
mergitur. Ventum nunc est ad Billoia Du-
catum, qui tamen tantæ amplitudinis non
est, ut longa commemoratione sit opus. Ipsa
ciuitas Billoia vel Biela ad Obscham flumi-
nem condita videtur, quæ & proprios aliquan-
do regulos habuit, quorum stirps in Basilio
defecit, & Moschi populum Principe caren-
tem statim armis aggressi, sui eum iuris fe-
cerunt. Reschouia districtum celeberrimus
VOLGA fl. clarum facit, de quo silentium
prestare omninò non licet. Ille enim non
tantum ipsam passim Moschouiam, sed &
Casaniensium & Astracanorum regna sinuo-
sis cursibus pererrat, & septuaginta secum
flumina trahens in maris Caspij fauces de-
fertur. Hunc Ptolemaus Rhaum, Tattari
Edellum vocant. In sylua autem Volcoscile-
sia profunda palus est, ex qua amnis emergit
qui in lacum Volgonem effunditur: ita Vol-
go plurimorum fluminum commissione au-
ctus nobilissimo Volga fluuio originem de-
dit. Ad cuius ripas Thsverum quoq; oppi-
dum videtur, loci felicitate & Thsverzo flu-

mine, monetaq; argentea quam cudit, nequa
quam incelebre. Porro Nouogrodia magna
Ducatus tanta olim potentia fuit, vt sola ap-
pellatione exteros terreret. Tritum enim
apud Saxones verbum est; Quis contra De-
os & magnam Nouogradiam? Ruricum Va-
regum hic habitasse ferunt, cuius nepotes
Lithuania, Finlandia, Sueciaq; & Noruagia
imperarunt. In ipsam ciuitatem, qua ma-
gnitudine ingens est, Volschovi amnis bra-
chia extenduntur. Per aui, hoc est, Dei fulmi-
nantis idolum hic quondam cultum fuit, cui
in vrbe perpetui ignes servabantur. Tan-
dem Basilius cum Theophilo vrbis prasule
bellum gerens exercitum eius deleuit, om-
nemq; eam ditionem sui iuris fecit. Russa
oppidum vetustissimū est, cuius ciuibus flu-
men salsum Neptunus dedit, ex quo dedu-
ctis in domos canalibus sal coquunt. Pleasco-
uiam Stephani regis bellum clariorem fecit,
ea à suis aliquando Principibus dominata
Sacerdotum proditione in Basiliij potestatem
venit, qui statim euersa republica veros ci-
ues per vim eiecit, eosq; vinculis constrictos
in Moschouiam relegauit, substitutis in eo-
rum locum Moschis quos fideliores futuros
arbi-

arbitrabatur. Vrbs ipsa adiuum magnifi-
centia, ciuium frequentia diuitiarumq; ab-
undantia celebris est, muris quoq; fortissi-
mis cincta & adspectu incundissima Di-
na Prouincia Septentrionalior est, cui Di-
na fluuius, ex Iuga & Sucane amnibus
ortus, appellationem dedit; Extenditur
hæc regio ad centum milliaria Germanica,
sed munitionibus valde vacua est. Ad Iu-
ga autem ostia quondam ciuitas Istijuga fu-
it, à qua Prouincia meridiem versus si-
ta, nomen habet. Hi populi Nouogro-
dianis aliquando tributum pependere; pa-
nis usum non valde curant, piscibus fumo
duratis & ferarum carne contenti. VO-
LOGDA M inter Orientem & Septen-
trionem ponunt, eamq; opacis syluis & so-
lo vliginoso infamem esse perhibent, cui
fluuius VOLOGDA nomen indidit. BIE-
LOSORS lacus longitud. & latitud.
ad tria decemq; milliaria extensus, gre-
mio suo fluuios tringinta sex excipit, so-
lo tantum SOSNA in Volga fauces emis-
so. In medijs vndis arx est munitissima,
quæ hætenus contra omnes maximorum
bellorum impetus inuicta stetit, in ea

etiam thesauri Principis afferuantur. **ST-
NAVS VAREGVS** hinc olim consedit,
cuius tum Germani fratres Plesconia &
Novogrodia imperium tenebant. **RAROS-
LAVIA** insignis ciuitas est, ad Volgae ripas
condita; ea multis annis suis Principibus
paruit, quorum dominationem Ioan. Basili-
des ad se rapuit, simili perfidia erga **RESTO-
VIENSES** usus, quorum ultimum prodi-
tionis falso insimulatum membratim dis-
cerpsit. Rostouia archipresulem habet,
nec procul inde Chlopigrodum distat, nun-
dinarum frequentia celeberrimum. Gothi
enim, Liuones, Russi, Scythae & Lithua-
ni mercaturae faciendae gratia quotannis
huc confluunt. **SUSDALIAE** ducatus
uti quondam nobilis fuit; ita nunc in sum-
mas angustias est redactus. Basilius enim
ad fines suos, Susdaliensium Dominos, quo-
rum fortunam & famam ferre prorsus non
poterat, in alienam terram exsulatum eie-
cit. **VIATCAM** olim Tattari possede-
runt, ea palustris est & aquis irrigua, mel-
lis etiam ferarumque prouentu & piscium co-
pia cum felicissimis quibusque Prouincijs com-
paranda. Fluius Viatca qui regionem no-
minat

eminavit, in Camam sese exonerat, apud cuius ostia Ceremisi crudeles populi latrocinantur.

Permenses à PERMIA dicuntur, quae ciuitas ad VISCORAE fl. ripas iacet. Incola regionis pro pane ferarum carnibus utuntur, & idioma à Rutenico diuersum habent. Hyeme peregrè profecturi calceos ligneos oblongos pedibus inducunt, & baculo deinde vel hasta suffulti rapidissimo cursu per inuia & niues feruntur. Ex IUGARIA ad septentrionalem Oceanum sita Vngaros prodijisse autumant. Ii enim cum longo tempore ad paludes Meotidis consedissent, loci sterilitate, vt credibile est, offensi, ad Danubij ripas commigrarunt, occupataq; Pannonia, eam suo de nomine Iugariam primùm, & postea litteris paullulùm immutatis Vngariam appellauerunt. Et Iugrij quidem in hodiernum diem idem cum Vngaris idioma usurpant. Longissimo autem in Septentrionalem plagam tractu PETZORA extenditur, à Petzora fluuio, qui glaciali Oceano miscetur, sic appellata. ex hac regione Falcones albi, venationibus regum utilissimi, pro tributo Moschorum Principi adferuntur.

tur. **OBDORII** ab **Obbo** amne nominan-
tur, qui ex lacu **Citaisco** ortus ab Oriente in
Septentrionem labitur. His **VOGVLIC**
& **Hugrij** vicini & **Moschis** subiecti sunt;
à quibus aurea anus idolum sanctè colitur,
quod oraculi Delphici instar futura qua-
rentibus respondere solet. **Condoria** **Ob-**
doria ferè coniuncta perpetuo gelu & in-
uijs nemoribus damnata est. **LVC O-**
MORII in speluncis ferarum & solitudini-
bus degunt, & sunt nonnulli, qui eos hiru-
dinū more intermori & reuiuiscere aiunt,
qua quidem fabula magis quam vero propi-
or est. Post illos **LOPPI** barbariè & sagit-
tandi peritia celebres sunt. Horum regio o-
mniū frigidissima putatur esse. Solstitij aesti-
ualis tempore quadraginta dieb. noctibusq;
solem vident. Sed ab his ad populos meri-
dium orientemque versus habitantes pro-
perandum est. **Ceremissi**, de quibus sus-
prà, **Mordouotes** & **Vashines** inter **Viat-**
cam **Vologdamq;** solitudines incolunt. Il-
lorum feminae sagittando viris habentur
pares. **Mordui** longissimo ad **Volgam**
tractu sedent, qui vicinitate & animorum
coniunctione gaudentes pagos condiderunt,
&

Et agros diligenter colunt, viri alioqui im-
manes & strenui, qui & ipsi secta Maho-
metis utuntur, & tamen hostilibus semper
odijs cum Tattaris disident, earumq; im-
pressiones magnanimo semper conatu pro-
pulsant. His admixti sunt Ceremissi alij
quos montanos appellant, eo quod ad va-
stissimorum montium radices plerumq;
commorantur sine ministerio civili, sine
veste cui incubent, ut à primis annis du-
ritia, parsimoniaq; assuescant.

Sed missos nunc faciamus difficiles
vastissimarum regionum labyrinthos, &
telam, qua coepta est, contexamus. B A-
SILIDI pater fuit BASILIVS, qui
anteà Gabrielis nomen tulerat, vir ma-
gna crudelitate, & graeca fraude potius
quàm ad apertis sensibus insignis, apud
quem nec cupiditas, nec augenda domus
nationis studium vlllo modo terminaban-
tur. Itaque inter quotidianas rapinas sem-
per inops erat. Misericordia in eo & perfidi-
a pari iure dilecta. Nulla apud eum turpis
ratio vincendi, blandus pariter & insidio-
sus alloquio: amicitias utilitate, non autem
fide

fide colebat. Gratiam fingere in capitali
odio, instruere inter concordas odia, & tan-
dem utrumq; de medio tollere, solennis illi
consuetudo. Tyrannidem in suos prius quam
in externos auspicatus est, fratresq; Germa-
nos Georgium & Andream in vinculis ha-
buit, quos velut amulos imperij, hortatoresq;
civium ad divisionem regni tollere gestie-
bat. Sed dissimulatum animum prius ad fa-
uorem popularium conciliandum intendit,
excusatus facturus quod statuerat, si probatus
ante omnibus foret. Cognatos fratrum
falso ad populum accusavit, ad fines interfe-
cit, ut quibus consortium regni debebat, ne
spiritus quidem consortij relinqueretur. Vi-
ros Principes per Moschouiam aut generis
splendore, aut opibus potentes partim aperta
vi partim insidijs circumuenit, eosq;, ne re-
gia dignitatis amulos haberet, vel occidit,
vel extorres in alienas terras eiecit. Exem-
plum flagitij singulare, rex ordinis sui per-
secutor, fratrumq;, frater proditor. Mala-
rum in eo artium, bellicarumq;, etiam rerum
peritia singularis fuit, longo usu, & varijs
utriusq; fortunæ experimentis comparata:
Super hæc vigebat in eo crudelis authoritas
&

Et vis imperij ad explicanda finiendaq; consilia, magnumq; semper auri pondus ad proditionem urbium comparatum in castris habebat. Quas ob res corruptis largitionibus hominum animis feliciter interdum bella conficiebat. Nam Et apud Smolenscum prius pecunia hostes, quam armis vicit, erga Plescouienses Et Nouogrodios consimili fraude usus. Et Plescouienses quidem passi sunt inter plurima mala etiam ciuilem discordiam, siquidem cum plebs nouas tabulas Et diuisionem agrorum diuitum impotenter flagitaret, diu re in ciuitate tractata, cum exitus tumultuum non inueniretur, ad postremum praesules Et sacerdotes ciuitatis aduersus plebem nimio ocio lasciuientem, auxilia a Liuoniensium Magistro, mox ab Nouogrodianis petiuere, utrisq; negantibus, ad Basilium, quem ipsi haecenus oppugnauerant, decurrunt. Tanta discordium insania fuit, ut quem semper hostem habuerant, cum ad tutelam patriae vocarent. Erat Basilius vir fastu ingenti praeditus, ut ijs accidit, qui in secundis fortuna flatibus facile contumescunt; iamq; calamitate vicinorum insolentior Et facinorosior redditus,

tu, & dissensionem ciuium, occasionem in-
uadenda dominationis existimans, primò
tacitè cum præsule ciuitatis per internuncios
& munera agit, & inita societate paciscitur,
vt prodita vrbe profectus eius constituere-
tur. Postea insidias, quas ciuibus parauerat,
in ipsum præsulem vertit. Namq; cum
velut arbiter ciuili discordia, exercitum
vrbi admouisset, statuto tempore quo de
componenda pace cum præsule loqueretur,
ipsum cum Sacerdotibus alijs cœpit, cap-
tumq; & vinculis constrictum in Moscho-
uiam misit, atq; vt in illo subitum se ex ami-
co fecit hostem, Sic ex optato rerum succes-
su repente crudelior euasit, & aduersus in-
uidos potentia sua, à quibus aliquando ve-
xatus armis, per quas saepe repulsus fuerat,
non solum gladios distrinxit; verumetiam
nefandissima quaq; tyrannicæ crudelitatis
exercuit, ciuesq; in seruitutem cum coniugi-
bus, & liberis tradidit. Nouogrodij ab eius
patre iam olim subacti fuerant; eo autem
tempore in spem libertatis erecti, & præsulis
Theophili flagrantissimis concionibus in-
citati, armis patriam defendere & pralio
decertare statuerunt. Profectus est contra

eos Basilius, qui armis, munitionibus, & denique ingenti tormentorum adparatu ciuitatem vehementer conterruit. Is impetus uti repentinus nec expectatus, summos, infimosque & sacros quoque homines ad arma excitauit. Sed dimicatum est à ciuibus nullo ordine, quum inopinati hostes & desperation ipsa conturbatis hominibus omnem consilij & discipline rationem penitus eriperent: Adeo ut Moschi felici audacia progressi, stratis ciuibus, nobilissimisque ducibus aliquot interfectis, ipsosque etiam Theophilo præfule, qui impigre perturbatam suorum aciem reparare contenderat, multis telorum ictibus penè oppresso, intra mœnia hostium consistere quiescereque minimè dubitauerint. Ita vexatis in vicino urbibus, Basilius ad externos insidiarum & fraudum machinas conuertit, cum quibus fidem sanctè nunquam coluit. Ad Carolum & Ferdinandum Cass. Germanos auaritia potius quam animi propensione ductus, legatos in Hispaniam & Germaniam misit. Præcipuè autem permagna promissi fideique vanitate erga Diuos Poloniae reges est usus: quibus non semel pace suscepta, ac iurisiurandi religione

religione sancita, ad tranquillitatis fiducia
adductis, & contra barbaros nominig³ Chris-
tiano infestos populos bella gerentibus, fi-
dem impiè fregit; Pacta omnia violauit, &
redintegrato bello, vel à necessaria eos con-
tra ethnicos defensione, vel pulcerrimis pro
repub. Christiana ceptis reuocauit, & ob-
stere suis iniurijs coëgit. Contra solos Ca-
sanenses Tattaros fallax tyrannus infelici-
ter dolos exercuit. Cum enim oblata præ-
clarissima occasione in summa spe ingentis
victoria Machomedinem Cassanensium
Principem ob concitatam rebellionem armis
muletare statuisset, fraude, pecunia, virisq³
instructus florentissimas copias in expedi-
tionem duxit. Ciues abeuntem circumsi-
stebant, suadebantq³ ne se temerè infidis
barbaris committere vellet, sed in tuto alie-
na insania exitum spectaret: non esse eò
progrediendū, vnde nullus omninò regres-
sus sine periculosissimi prælij alea præbere-
tur; satis enim rectè ipsum omninò factu-
rum, si cunctando hosti aliquem in finibus
subsistens terrorem incuteret. Alij econtra
eundum esse censebant, neg³ enim de euentu
dubitandum, si Basilius iam tot populorum
victor,

victor, tantis lectissimorum peditum equi-
tumq; copijs instructus nulla maiore inter-
posita mora aperto in campo & vera virtute
dimicaret. Machmedemini auxilio ve-
nerant Ceremissi, viri acres & bellatores
impigri, & ipse postquam effectus esset Im-
perator, non iam vanis vel suspicionis vel ti-
moris offendiculis animum cruciandum pu-
tabat, sed gloria & laude incensus, grauis-
simi muneris nomen vera virtutis operibus
sustentare cupiebat. Proinde hortabatur
omnes, ut patria sibiq; dignam Tattarico no-
mine operam eo die praestarent, memoriaq;
tenerent Moschos iam antea pulsos Tatta-
rorum armis, seq; in primis infantem pue-
rum, perpetuis ab ea gente iniurijs acceptis,
multos annos frustra pacem cupiuisse. Quid
cunctamur, inquit, commilitones, in hac pa-
rum decora deliberatione, quasi hostes no-
stros si in eos armis erumpamus, minime si-
mus deleturi? Perrumpemus hercle & cun-
cta obuia sternemus, & ego praestabo me hu-
ius periculi principem, ne martem in mea
lingua potius quam in dextra esse putetis.
Nec mora, circumstantes ferme omnes fer-
midis & alacribus ingenijs sublata manu

C

Princa-

Principi fauent. Nam & omnibus suspecta
erat Basilij potentia: siquidem subactis Ca-
sanensibus, ut credi par erat, ceteros pari
insolentia vexaturus videretur. Igitur
Machmedemines Casanensium Dux sum-
mus, longo sermone suos ad alacritatem co-
hortatus, terribili buccina signo faciendi
praelij indicium dedit. Nec Basilio obtinen-
da victoria auido, & per se impigro bel-
latori, animus consiliumq; defuit. Per-
idoneos namque Duces circumductis co-
aptatisq; tormentis, ordinibusq; veterano-
rum intra fossas constitutis, ac expanso in-
recuruas alas equitatu ita irruentes hostes
est complexus, ut illi intrepidè atque in-
solenter congressi, partim confixi Moscho-
rum sagittis, partim tormentorum pilis
discerpti, à fronte & à lateribus sterne-
rentur. Tum Machmedemines veri-
tus ne vniuersus exercitus absque vlla spe
victoria deleteretur, cum expedita parte
Tattarici equitatus adcurrit, conglobatis-
que ordinibus & signis iterum erectis tan-
ta fortitudine & patientia per aqua pari-
ter ac iniqua depugnauit, ut nequaquam
ulterius laceffendus videretur: temerita-

rem enim virtus aequavit, quando (vbi
praclare spectatum est) nemo Tattarorum
ferociam animi vel inclinata primò præ-
lij fortuna amiserit. Ità inopina vis fati
humana virtute potentior Moschos belli-
ca laude florentes repentino sauoque turbi-
ne inuoluit & obruit. Castris enim & ar-
mis exsuti, rerumq; omnium tumultuosissis-
ma conturbatione territi terga verterunt.
Putabat namq; Basilius eam infamia no-
tam, quam tum summo cum dolore ani-
mi subibat, aliquando in meliore pelli for-
tuna posse resarciri, si vim imminentis
tempestatis non omnino oppressus effugis-
set. Interiecto deinde tempore MEND-
LIGERVS rex Taurica filium Sapiregi-
um Casanensibus magnoperè id potentibus
Principem dedit, & iuuenis ab excelsa in-
genio bellicæ laudis appetens, insigniq; pa-
tris auctoritate & vicinorum societate &
auxilijs subnixus, omnium suorum & pa-
tris maximè hortatu concitabatur ad pro-
mouenda arma. Dictitabant enim eum cun-
ctis, qua concupisset facillimè consecutu-
rum, & quas vellet impositurum leges Basi-
lio, si perterritis superiori calamitate Moschis

Victoria uti vellet. His de causis Sapiregius
diuisis agminibus Moschouiam omnia ferro
proterens petiuit. Cumq; ipsum Basilium in
tributi pensionem iuuare coegisset, agros ne-
mine prohibente depopulatus est, domos in-
cendit, fruges protriuit, abegit iumenta,
homines cecidit, caesorumq; capita lanceis
suffixa ingenti cum terrore in hostico cir-
cuntulit. Incredibile dictu est ut eum non
difficilia itinera, non arces hostium munis-
ta, non tela, non gladij, non deniq; profes-
tionis longinquitas a proposito detruserint,
ut solus in patrio solo Moschos fugaret ac-
cederet. Ad eum modum Basilus dum in
hanc maximè curam incumbit ut sui impe-
rij fines quam longissimè extendat, non mè-
diocre rerum suarum periculum adiit, bar-
barusq; barbarorum armis egregie vexas-
tus, penè de omni dignitatis gradu deiectus
est. Nec enim raro ita fieri solet, ut Prin-
cipes illi qui aliorum opes & felicitatem e-
uertere conantur, ipsi in fœdam rerum o-
mnium conturbationem incidant. Id intel-
ligens ferocissimus ille Ajax seipsam ad mo-
lestiam aliquando excitabat, ut alios ty-
rannos doceret. Nos, inquit, Posthac scie-

mus. Djs cedere, ac discemus Atridas vene-
rari: Duces sunt, quare illis obtemperans
dum est. quid ni? nam & qua firmissima.
ac potentissima sunt magistratibus cedere
solent; faciunt hoc in uosa hyemes; nam fru-
giferæ æstati cedunt: Cedit & noctis ob-
scura circulus, cum lucida dies orbem illu-
minat: Et seuorum nymborum flatu ali-
quando sopiunt frementem pontum, atq;
ipse validus somnus nunc membra ligat,
nunc eadem rursus dimittit. Cur igitur &
nos non discamus esse modestiores? Sed Basi-
lius Aiace peior & fastuosior vir erat supra
hominum fidem malis artibus instructus;
Semper enim rapax, semper immanis, & se-
uus, ut dignitatem auget, imperiumq; ar-
mis proferret, modò hunc modò alium prin-
cipatu populorum & amplissimis fortunis ex-
suere consueuerat, haud dubiè in Tattaros
uiris atq; opibus insignes hereditatis spe si-
militer seuiturus, nisi admirabili Dei pro-
uidentia exercitui suo interitum, supre-
mam verò ciuibus infelici bello calamita-
tem attraxisset.

Tali patre Basilides natus, non honestio-
rem Pueritians, quam principia originis ha-
buit.

buit. Si quidem ab ineunte statim aetate moribus & animo crudelis, quomodo reliquum vitæ tempus exacturus esset, facile demonstravit. Annos deinde pubertatis egressus, cadibus & libidine patriam replevit, & omnibus pariter iniuriosus, vitam latrocinij transegit. Dicamus nunc ovum ovo simile non esse, parentumque scelera in filios propagari negemus. Certe enim si fortes creantur fortibus & bonis, si est in iuven-
cis, si est in equis patrum virtus, si nec imbellem feroces progenerant aquila columbam: deformes econtra & enerues ammas ex imo gurgite turpitudinis oriri necesse est, & Basilides quidem Paternæ impietatis & iniustitiæ heres utroque sexu famosus fuit. Maternum enim genus adeo pudibundum habuit, ut multi eum dubia & incerta matre natum opinentur. Quippe Basilius pater (ut rem altius repetamus) cum antea turpi vita in stuprum & libidines proclivis iuventam exegisset, ad finitibus imperium firmaturus, legitimam coniugem in matrimonium recipere constituit. Erat tunc apud tyrannum Georgius Micrus à Græcia oriundus, vir ingenio liberali, eruditoque præditus.

ditus, & quo mortalium animi facile capi-
untur, alienis moribus obsequentissimus,
ita ut lectissimi totius aulae proceres & no-
biles eum obnixè colerent. Nam propter exi-
miam animi moderationem, rerumq; peritiã
tam carus omnibus erat, ut partam existi-
mationem (cuius cura in exsule debet esse
potissima) non tantum mirisue susten-
taret, sed & indies eam abundè augetet. Is
propter summã & inueteratam apud Prins-
cipem authoritatem filiam illi suam nuptus
dare peruolet, quæ admirabili venustate &
oris habitu ceteras anteibat longissimè eor-
um connubio ob singularem probitatem non in-
digna videbatur. Igitur suadebat Basi-
lio ne exterorum principum adfinitates
magnoperem expetere vellet, eos enim fia-
de instabili & ingenti Spiritu ita plerun-
que elatos esse, ut nequaquam suas filias in
barbaram regionem, qualem Moschoui-
am existiment, missuri videantur: Na-
uam quinetiam & peregrinam virginem
nouos secum & peregrinos aduecturam
mores, eamq; incredibili sumptu & effusis
tantum largitionibus obtineri posse. Iam
si diuersam à Rutenorum ritibus sectam

Et religionem secum ea adferat, incredibilem rerum omnium comutationem statim subsequaturam. Nam inter dissidentes de religione sinceram pacem nequaquam seruari posse; atque, ex tali principio regnum Moschicum continuo in peius et interitum ruiturum. Proinde si rebus imperij sui populisque subiectis consultum vellet, si dignitatem et pecuniam retinere, et quod pluris intersit, si domi pacem habere cuperet, ex suorum civium potius quam peregrinorum Principum familijs uxorem acciperet. Esse enim in Moschouia virgines cum Europais formae felicitate et animi vigore certantes. Hae exterrinati et eneruis animi virum amoremque delictis deditum vehementer angebant, quod aut remittenda foret splendidioris adfinitatis cupido, unde nominis famam abunde tueretur, aut monitoribus tam praclare de se meritis obtemperandum. Itaque rebus omnibus ad nuptias instructis, ne vnus Graeci hominis eloquentia a proposito depelleretur, non inanes quoque popularium et Procerum suorum voces audire constituit, sumpturus consilium ex sententia vniuersorum.

Erat

Erat enim Basilius sicuti natura crudelis & maxime fallax, ita in consilijs diuersus & parum constans; adeo ut in tota gerendarum rerum ratione, si prima spes eum deficerent, in secundis minimè consisteret & reliquas omnino praeproperè elapsuras arbitraretur. Conuocata concione & re diu tractata, decernitur in consilio ducendam esse ex ciuibus uxorem, abstinendumq; à peregrinis: De illis enim dubium adhuc & perplexum negotium esse dicebant, verebanturq; ne fortunâ spes conceptas eludente, ipse desum Princeps inter miseræ promissorum ludificationes fortè deceptus repulsam ferre cugeretur. Is erat dissuadendi illius matrimonij prætextus. Hanc autem aliorum animis opinionem iniecerat ipse MICRVS arario principis præfectus, ad quem summa consiliorum omnium è senatu respiciebant, quod cuperet efferre filiam suam, eamq; augere item opibus accessioneq; maxime regij connubij caca ambitione studeret. Id consilium quamquam utilitatis laudem ferre videretur, quod procures patria commoda nequaquam negligenda censuissent; ipsi tamen Georgio uti sperauerat, magnopere non profuit.

fuit. Quoniam princeps rebus omnibus ad
nuptias paratis, audiendis amplius aliorum
sententijs minimè vacandum existimans,
lectas ex tota regione nobilissimas virgines
adesse iussit, ex quibus cunctis admiranti-
bus SALOMEAM Ioannis Sapuri filiam,
eximia venustatis virginem uxorem duxit.
Nam fata quoq; qua omni humana ratione
vehementius impellunt, eum haud dubiè vel
inuitum ad id matrimonium pertrahabant,
quod esset abhorribili partu, & ab immani,
cunctisq; propè gentibus funesta sobole no-
men habiturum. Nam ex Salomea nonnulli
Basiliidem fatali quadà fecunditate naturæ
existimant. Eam Basilius totos viginti an-
nos in matrimonio habuit, sed cum nulla spes
suscipiendæ prolis appareret, princeps longa
spe fessus & importuna sterilitate factus fe-
rocior, inauspicatum coniugium felicioribus
nuptijs permutare, Salomeamq; repudiare
constituit. Adiuuit enim obstinati hominis
insaniam intempestiuum gignenda prolis
desiderium, & in animum caca libidine
peruersum induxerat, se iteratis nuptijs hæc
redibus masculis haud dubiè, nequaquam re-
lieto fratribus imperio, potiturum. Nec mul-

20 eorum Salomeam omni mundo muliebrī
preciosissimisq; insignium gemmarum mo-
nilibus per sacrorum Principem spoliavit,
criminibusq; abscissis eam in monasteriorū
latebras ad Susdalienses migrare iussit. In
ea constituta difficultate infelix femina,
se se vltro telis circumstantium obiectans, ne
in tanta ignominia fæditate superesset, ab
Ioanne Schygonā principis ministro baculis
cæsa est, quod liberius & petulantius quæ-
dam in dominum suam proloquuta videre-
tur. Tunc illa præsentem maritum apud
circumstantes criminari, & primo inuisum
postea etiam suspectum cunctis reddere,
nunc crudelitatem, nunc libidinem, nunc
proditionem ei & furorem obiectare. Sed
Basilius eam, seu metu virtutis, vel vere-
cundia dignitatis interficere ausus non fuit.
Itaq; velut omnis calamitas in solo exilio es-
set, turpi latebra eam à suo conspectu &
consuetudine exclusit. Discedens mulier
quivritatu lachrymis funestam omnem re-
giam fecit, auitosq; lares et incunabula maio-
rum, templaq; ac Deorū simulachra contesta-
ta est, se nunc insidijs & vi circumuentam
indi-

indignissimis modis vexari: Sed uiuere ta-
men superiūm atque inferiūm numina & re-
galas Deos, quos tantarum iniuriarum vio-
latāq; regie maiestatis vindices futuros spe-
ret. itā explosa & derisa in monasterium
Susdaliense introducta est, effuso obuiam
populo, ac si sua regina, non captiua mulier
aduentaret; nec coniugem principis Susda-
lienses auidius vidissent, quam exsulem &
desertam fœminam viderunt. Interea
Basilius nouas nuptias circumspiciebat, &
assiduè dabat operam, ut magis ac magis
potentibus in repub. sua uir iungeretur.
Insuperandis inuidia difficultatibus, pro-
merendisq; ciuium animis plurimum uale-
bat Micaëlis. Einsciꝝ ingenium, qui singula-
ri prudentia, uiriliq; officio, nulli unquam
uel tenuirerum occasione deerat, qua exci-
tari Basilij nomen, & uetera hominum stu-
dia accendi posse uiderentur. Natus hic erat
in Lithuania splendidissimo genere, & in re-
publica admodum potenti. Qui tamen si an-
tea patrie religionis & libertatis fuerat stu-
diosus eximiāq; dignitate inter Proceres li-
bera gentis uersaretur: Semper tamen Mo-
schicarum partium erat habitus. Accide-
batq;

batq; propterea, ut quanto maiorem grati-
am, apud mediocres infimosq; homines para-
re conaretur; tanto ipse cum Basilio fratre
apud nobiliores ciuium ordines viuidiore,
& (uti postea praeclarè docuit euentus)
perniciosiore inuidia deflagraret. Adcò ve
cum in senatu de bellicis ciuilibusq; negocijs
ageretur, Magnates Lithuana aeternaq; li-
bertatis suae studiosi contrarijs suffragijs il-
lius semper consilio atque sententia obuiam
irent, quasi ei ad eleuandam minuendamq;
authoritatem conspiratione quadam illude-
retur. Orta est deinde grauis simultas &
controuersia inter Linscios & Marschallum
Lithuaniae Ioan. Zabrecinium, quem illi po-
tentia & immoderata licentia militari fe-
roces, insidijs circumuentum non procul à
Grodna cum ministris aliquot interfefe-
runt, lectaq; seruorum iuuentute, cum nec
facultas fugam, nec inopia remoraretur,
cursum in Moschaniam ad Basilium dire-
xere, tanta celeritate incitato ad festinan-
dum seruitio, ut neq; via syluestres admo-
dum tutulentae, neq; inflati amnes, neq; for-
tissime in sinibus Puhuanorum excubia
idquam impedirent, quo minus incolu-
mes

mes in optato loco sisterentur : quos ut praefectos nunciatum est, non aliter quam si Lithuania capta esset omnes trepidauere, exitiosamq; sibi fugam eorum ominati sunt. nec ferocibus viris alta atq; ardua in gente barbara meditantibus fortuna defuit. Exsulantes enim velut Deorum munus in Moschouia excepti, tantusq; ex eorum aduentu ardor barbarorum animis accessit, ut non tam de bello Polonis inferendo, quam de praemijs victoria cogitarent. Interiecto deinde tempore Basilius Micaelem ad expugnandum Smolenscum misit, ratus aut cessuram urbem non multum muro validam magnis viribus oppugnanti, aut si hostes auxilio ire pergerent, ad futuram occasionem uniuerso praelio dimicandi, quam sibi cunctis artibus parandam arbitrabatur. Erat Linscius rebus omnibus instructissimus, tormentorumq; praesertim ad paratu, quae non uti apud alias nationes tardissimis bouum iugis, sed insuefactorum ac agilium equorum ceruicibus trahebantur. Habebat exercitum omni armorum ornatu conspicuum, ita ad patriam ciuitatem delatus, prolatis statim tormentis, tanta vi quassare moenia est ad-

virtus, quanta maximè ab ullo alio duce, qui
interfuerant, ullibi factum fuisse meminisse
set. Dirutus namq; propugnaculis, & multis
hostium in opere & defensione versanti-
bus ad ingeminatos tormentorum ictus in-
terfectis, triplici acie instructa murum su-
biit, tanta alacritate & contentione mili-
tum, ut quisq; ante alios efferendo sese pro-
gredi conaretur. Certatum itaq; aliquoti-
es vehementissimè & crudelissimè. Non
deerant enim sibi in tanto rerum discrimi-
ne Lithuani, qui ab idoneis locis tormenta
maiora minoraq; incessanter emittebant,
& è summis ruinis sulphureos saxaq; & in-
gentes trabes prouoluebant. ita Lincius cum
detrimento repulsus, alia rem via aggressus
est, & ab his infaustra oppugnationis inityis
ad fraudem & dolos confugit. Erat ille Dux
eloquens, et summa autoritate maximè in-
signis, sed ob desertam & proditam patriam ci-
uibus valde exosus & terribilis, & quod spes
ipsas & studia hostiū vehementer debilita-
re solet, vir etiā in bello fortunatus ab omni-
bus habebatur. Igitur dū in ciuitate vulgus
in partes scinditur, & quid contrā eum ho-
stem agendū sit, varijs sententijs disputatur,
Lincius

Lincius praesidium & militem veteranum
in quo praecipuum ciuitatis robur erat, donis
& multa pecuniâ corruptum in suas par-
tes facillimè pertraxit. Tum demum prae-
feti & ceteri duces vocato in concionem po-
pulo edisserere ceperunt, iam videlicet pro-
pe ipsum ardentis praelij discrimen peruen-
tum esse; iam satis magnam stragem equo-
rum atq; hominum editam: Lincium rebus
fermè omnibus superiorem, habere exerci-
tum dimidio ampliorem & exercitatio-
rem, cui nulli milites stabili & campestri in acie
pares futuri videantur. Non esse igitur fa-
tali pertinacia cum fortuna diutius luctan-
dum, quando pro comperto haberent Linciu-
m militum suorum virtuti & armis &
carrorum item munimentis confisum, ne-
quaquam re infecta ab urbe discessurum.
Iam si qui sint qui obstinata insania exitia-
li repugnandi proposito deseruire malint,
quiq; nihil tanta & miserabili hominum
clade commoueantur, posse eos peditatum
confestim in hostes educere, se quoq; cum ve-
niuerso equitatu illaturos signa, atque ita
disiunctos & in castris muniendis haren-
tes ac impeditos Moschos facile concisuros.

Sed Linscium Ducem esse à generosa militariq; ferocia valde terribilem, cui si fortuna & imprimis Dei voluntas victoriam donet, eos campos, in quos nunc sint egressuri, & ab scædo hominum interitu, & ab inusitata, cunctisq; seculis memorabili & funesta clade nomen habituros. Ad eam dum orationem ciues vehementissimè consternati, deditionem facere statuerunt, & Linscius, qui diutius in obsidione harendum esse putauerat, opinione celerius oppido & arce potitus est. Eiectus deinde per vim Sarmatici generis ciuibus, barbaros Moschos in possessionem misit. Cumq; ad Basilium esset reuersus, strenui quidem & fortunatissimi ducis nomen obtinuit, sed tamen apud nobiliores gentis ordines tacita inuidia deflagrauit. Erat enim valde onerosum, & molestia pariter odijq; plenissimum fortunati ducis in peregrino homine nomē. Ità proditiōnis insimulatus in vincula conjicitur, & cuius paulò ante maxima & insignis apud Principem fuerat authoritas, vnius horæ momento, magistratu, imperio, ac dignitate, penitus spoliatur. Fortem tamen virum iniquè cum calamitatibus collu-

Etantem illa ipsa fortuna, quæ ancipiti vici-
ta res mortalium versare consuevit, veluti
pudore adducta feliciter erexit. Factus
est enim insperato DEI beneficio Basilij
adfinis, qui post dimissam Salomeam, sicut
ti memorauimus, Basilij Lanscij filiam He-
lenam, præstantis formæ virginem matris
monio sibi copulauit; ijs potissimum ut fe-
rebat de causis, quod Helena matrem ex
genere Petroniorum ab Vngaria ortam Rus-
senica religioni addictam fuisse meminisset,
& quod Micaëlis virtuti plurimum confi-
deret, quem filijs suis si quos isto ex ma-
trimonio suscepturus esset, tutorem dare
omninò in animo habebat. Fratres enim
suos Georgium & Andream tyrannidem
aliquando invasuros arbitrabatur. Mica-
ël autem opportuno tempore ex captiuo li-
ber, ex libero Principis adfinis, & ad sine
regionum liberorum tutor appellatus, eum
honorem consecutus est, qui ad recuperan-
dam existimationem, & ad parandas opes,
& denique ad plenissimam rerum omnium
felicitatem, ianuam pendentibus fatis ape-
ruit. Impleuerat tum fortè vterum Sa-
lemea, & iam rumor longè lateq; per omnem
Mofcho-

Moschouiam volabat, eam indignissimis
modis vexatam & à matrimonio Princi-
pis depulsam esse; qua tamen plus in Deo
quàm in marito spem ponens in cœnobio
filium enixa sit, qui illatas matri iniuri-
as, olim vindicaturus esse videatur.

His vocibus incensi omnes certatim
rei veritatem confirmabant; ipsa quineti-
am aulica quadam femina non oculis tan-
tùm hac se vidisse, sed audisse etiam vas-
gientem puerum dicebant. Insuperatus ille
nouæ prolis nuncius (ut est natura morta-
lium, quæ improuisis vehementius affici-
tur) Basilio incredibilem attulit conturba-
tionem, simulq; virum prolis desiderio fla-
grantem magis ac magis accendit, ut ex-
plosis vanis sermonibus ad indagandam
veritatem maiore adhibita diligentia pro-
peraret. Itaq; in senatu principis decernitur
legationem ad Susdolicenses esse mittendam,
quæ Salemeæ fortunam, valetudinem, consi-
lia, & nouum quem enixa esset partum spe-
cularetur. Legati fuerunt Theodorus Cachus
& Potatus principi à secretis. his perductis
in sanctissimum Susdaliense monasterium

veterrima Russorum religionis, Salomea
sumptis in manus altaribus, contingensq;
ipsa simulachra, & puluinaria Diworum,
inauditis ultimisq; execrationibus adiurat,
se sincera fide matrimonium Basilij coluis-
se, neq; in contumeliam eius se alium mas-
ritum, aliosue quam filios eius liberos cupi-
uisse, quia autem periurio infidi mariti de-
cepta, & in exsilium missa sit, eo miserior,
quod mori statim non potuerit; Nunc tan-
dem Deum immortalem, tot periuria &
tam crudeles vexationes vindicasse, se spe
impletam & metu solutam filium peperisse,
cuius vultus & blandientes oculos nunc
quidem non sint visuri, sed venturum eum
aliquando in conspectum civium suorum
Legatis prae mœrore manabant lachrymae,
cum in fœmina exulante tantam religionis
curam, tantumq; contempta morte verita-
tis studium inesse conspicerent. Illi ad suos
& Principem reuersi, omnia in maius ex-
tollentes, constantiam pariter, & fortunam
Solomea ostendunt; Natum illi filium ele-
gantem esse, quem in hominum conspectum
producere nequaquam velit, & quasi satis
munimenti in religione habuerit, ita eam
omnia

omnia Principis mandata contempsisse. Ferunt Basilium hac relatione ad immanem ferociam & crudelitatem excitatum Salomeam ex canobio in durius exitium detrudere cupuisse; sed consiliariorum quorundam monitu fuisse retardatum, qui viros religionem professos & sanctissima cœlestium Deorum templa temerè leuig, de causa minimè esse inuadenda pradicebant. Igitur Princeps furorem ad innocentes quasdam fœminas conuertens, grauius eas verbis verberibusq; mulctauit. Ipsa autem Salomea rebus supra vota fluentibus pacem nacta, paruulum educauit, omniq; studio ad spem maiestatis, quæ promittebatur, instituit. Et certè sunt non pauci, qui hunc Georgium Salomeæ filium ad imperij dignitatem neglectis alijs euectum, eiq; Basilidis nomen inditum esse adfirmare ausint: quod ipsum tamen si quis inspicere velit, ad Helenam Basilij Linsciij filiam omninò respiciendum est, quam depulsa Salomea Basilius in matrimonium recepit. Ea si Ioannem hunc Basilidem & Georgium liberos habuisse putanda est, quorum tutor communibus suffragijs Micaël Linscius ille electus fuit,

videbimus opinor, maternum illi genus
aequè sordidum atq; inhonestum fuisse; Su-
lato enim è viuis Basilio Helena de honesta-
mentum generis sui facta est, quam assidue
in lupanari computationes, & cum adulter
ro Iuano Oczuina quesitus ad libidinem
thorus magnopere defecerunt. Eo tempore
summa consiliorum penes unum Micaëlem
Linscium omninò erant, ille de honore prin-
cipum & sui generis infamia sollicitus, re-
prehendere viduam cœpit, per omnia sa-
cra obtestando ne in execrabili: proposito
persistere vellet: quando mox ab enormi ali-
qua turpitudine honestatis fines transgres-
sa pœnitentia simul atque infamia sempit-
terna laborandum foret. Sed hac apud fe-
minam venereis cupiditatibus deditam ni-
hil valebant, & Micaël pro familiari ad-
monitione odium sibi tantum apud viduam
creabat, ut statim nuncios mitteret, qui de-
nunciarent ei, abstineret à regno pupillo-
rum postremis patris precibus fidei suæ tra-
ditorum.

Huic mandato cum Linscius fiducia ad-
finitatis & sanguinis confidentius aduersa-
retur, in suspicionem venit quasi Principes
pue-

pueros Polonis tradere, & tyrannidem occu-
pare decreuisset, ad cuius rei probationem
adultera immittit iudices, testes subornat,
qui omnes accusationis veritatem confirma-
bant. Quibus rebus compulsi Proceres Mi-
caëlem uti virum sanguinarium rerumq;
nouarum authorem cum ignominia digni-
tate exsutum in carcerem compingunt, in
quo animo pariter & corpore captiuus eaq;
prorsus calamitate indignus mortis erube-
scendo genere consumptus est. Sed nec He-
lenæ inultum scelus fuit. Quippe reser-
uata à Deo immortalis in certum diem im-
pij flagitij pœna, breui post omnibus inui-
sa, & insidijs circumuenta vitam ve-
neno, ut meruerat, amisit. Iam enim
perdito amore vulgatissima meretricis no-
mine in omni Moschouia infamis erat. Ipsum
etiam Oczuinam, qui fœdis libidinibus mi-
serabiles toti genti tenebras intulerat, ex
fuga retractum & carnifici traditum Pro-
ceres avidis oculis in frustra dissectum specta-
re sustinuerunt. Tàm deterrimis libidinis, et
nequitia sordibus IOANNIS BASILIDIS
natiuitas imbuta fuit, qui per sæpè in epistolis
ad Polonia regem scriptis vanissimis generis

sui deliramentis vsus, se à Prusso quodam
nunquam inter mortalem viso aut cognito
(quem Octauij Caesaris fratrem, generis ve-
ro sui authorem esse contendebat) propagi-
nem quartam decimam esse impudentissime
adfirmare solebat. Incidit autem natiui-
tas eius in turbulentissimum Europa stas-
tum.

Sub id enim tempus Turcarum Impera-
tor Belgrado, cum Danubium atque Sauum
transisset, rectis itineribus in Vngariam
venit. superatoq; martis certamine Ludoui-
co, & eo in paludibus submerso, tantum fi-
nitimis regibus terrorem incussit, vt Leo
Pontifex barbarorum potentiam in immen-
sum excrescentem formidans Roma suppli-
cationes indiceret, ipseq; insigni concepta
pietate discalceatus ad templum proficisce-
retur, & reipub. Christiana incolumitatem
Deiparæ virginis commendaret. Inter Io-
annem quoq; Sepusium & Ferdinandum re-
gem illud de Hungaria dissidium ardebat,
quo cum nobilitas omnis & ordines diuide-
rentur, bellum fuit exortum, Germanis ac
finitimis populis funestum & exitiale. Nam
Ioannem Turca suam in fidem recepit, &
tradi-

tradita Buda regem eum constituit. Inter
Gallum autem, Venetos & Pontificem fœ-
dus tunc renouatum est, quo communibus
omnium viribus Carolus Cæsar oppugnare-
tur. Cum enim vni ei ad maxima quæq; au-
denda incredibilis potentia facultates para-
ri, & tot regna in vnum collata conspice-
rent, Gallia pariter, Italiaq; & Pontificio
præsertim nomini non temerè periculū im-
pendere existimabant. Sed Cæsar mulctato
primū Pontifice & Roma fœdè direpta,
Gallis postea bellum intulit valde atrox &
maximè diuturnum, quo Europa propè o-
mnis, diffuso latè incendio, per nouem an-
nos deflagrauit. In his rerum Christia-
narum tumultibus natus Basilides non ob-
scurum & ipse mortalibus omen dedit, quod
scilicet maximarum turbarum & confu-
sionum author futurus esset: & antiqui
quoq; vatis carmina eum Principem non obs-
cure forme ac ingenij lineamentis expri-
mere videbantur, qui propria patria, Lio-
niæq; præsertim & Sarmatia summas clas-
des esset allaturus. Puerilem aetatem sub tu-
toribus egit inter quos, sicut ostendimus,
Micaël Linscius primas facile obtinuit. Scri-

bunt tunc statim in eo prodigiosa natura iudicia adparuisse; omnesq; pueri mores seuerum quiddam & immane praese tulisse, ita ut de illo nemo id dicere posset, quod de se ipso Iason dixit: Aio me adferre doctrinam Chironis: redeo enim ex antro à Choricla & Philyra, ubi me casta Centauri filia educarunt: fuiq; ibi annos viginti, nec factum ibi nec dictum turpe locutus sum. Sermo pueri fuit stolidus & monstrosus, mores maligni & Peruersissimi, ex quibus Magnates gentis de ingenio & tota eius vita coniecturam facientes eum indito poculis veneno occidere statuerunt, quando ab dira eius potestate & luctum & calamitatem vniuersis mortalibus impendere prauiderent. Sed voluntas Dei, qua humanis consilijs non mutatur, Basilidi auitam & paternam hereditatem adeunti peropportune fauit.

Anno enim aetatis vigesimo secundo aut circiter imperio potitus tanta agrestium ac popularium omnium gratulatione ac laetitia exceptus est, ut cuncti eius aduentum se vel fructuosissimis messibus fertiliorem sentire faterentur, utpote qui senibus ac pueris puellisq; in viam effusis, ac rustica
munera

munera passim offerentibus, non modo pecuniam largissima manu rependeret, sed etiam appellando humaniter ac sciscitando, benevolentiam prae se ferret admirabilem & singularem. Non autem diuturnum miseris hoc gaudium fuit, Nam paullo post in summos ac infimos quacumq; & leui de causa ita crudelitatem asperè admodum exercuit, ut fontes pariter ac infontes acerbissimis poenis & cruciatibus vexaret; Quippe auaritia caecus bonis ciues spoliabat: inq; libidinè, procliuis coniuges principum ad stuprum rapiebat, virgines ante nuptias vitiatas sponsis reddebat: locupletes quosq; aut ciuitate perlebat, aut occidi imperabat, bonaq; eorum inuadebat. Remp. quidem ut postea dicemus, legibus ordinabat, sed nihil eorum, quae constituerat, ipse faciebat: Iniustitia, libidinibus & furore maioribus suis longè superior, ita ut omnia ea, quae de pessimo Principe Polux scripta reliquit, de nostro Basilide commodissime possimus interpretari. Fuit enim tyrannicus, crudelis, efferus, violentus, occupator alieni, auidus pecuniarum, rapax, populi deuorator, superbus, elatus, difficilis aditu, incommodus ad conueniendum, durus ad congressum, incomis ad colloquium, male

ira

iracundus, irritabilis, terribilis, turbulentus, voluptatum seruus, intemperans, immoderatus, inconsideratus, inhumanus, iniustus, inconsultus, iniquus, impius, mente carens, leuis, inconstans, malè facilis, immitis, adfectibus deditus, incorrigibilis, contumeliosus, bellorum author, grauis, molestus, incoercibilis, intolerabilis. Pacis artes apud illum contemptæ fuere, odium beneuolentiæ, sauitiam, violentiam, rapacitatem, dementia, comitati & benignitati semper prætulit, libidinibus, uolentia, commensationibus, aleæ, morionibus, scarris, stultitiæ socordiaq; deditus. Fuerunt complures ethnici, qui ex rebus benè pro repub. gestis, nihil in ades suas intulerunt, præter gloriam. Fuit vnus & alter, qui hanc quoque contempserint, ueluti Fabius Max. & Antonius PIVS: In Basilide cupiditas fuit infinita, subditos immodicis exactiõibus oppressit, multos ad famem, ad laqueum, & rerum desperationem inhumanissimè addegit. Beneficentiam numquàm sincerè exerceuit, de morionibus tantum, delatoribus & voluptatum administris benè mereri solitus. Adueniente illo in regionem aliquam

aut

aut ciuitatem, ciues elegantiore[m] supelle-
ctilem abdebant, filias insigni forma recla-
debant, adolescentes ablegabant, opes dissi-
mulabant, ac modis omnibus contrahabant
se se, re ipsa satis indicentes, quam haberent
de tyranno opinionem, cum id facerent, quod
homines adueniente hoste aut praecone facere
consueuerunt. Leges sicuti Dionysius ille
Syracusanus & Epitades plurimas tulit, ali-
as super alias ingerens, easq[ue] ut sit à populo
negligi patiebatur, quo cunctos ad hunc
modum sibi redderet obnoxios. Ad puni-
endum semper propensior fuit, quam ad
ignoscendum; siue quod per se crudelis, siue
quod longissime à moribus Dei abesset, cuius
ira lenissime ad vindictam procedit. Sceler-
ra commissa suis priuatis commodis estima-
bat; si quis de impijssimo homine aut de pe-
stilente eius dominatione verbum aliquod
liberius dixisset, statim lesa maiestatis cri-
men admissum esse adfirmabat, eumq[ue] vi-
rum igni & aquis semper oppugnabat. Ne-
ro crudelissimus etiam Princeps delationes
non libenter admisit. Basilides non semel
ob minimam aliquam suspicionem homines
membratim discerpsit, eosq[ue] cum vxoribus

Et liberis crucibus affixit. Monitores pro-
ditores vocabat, à quibus autem corrumpen-
batur, qui nec ipsi decora, nec patria condu-
cibilia tractabant, qui in sordidas volupta-
tes, qui in commessationes, in aleam, in assen-
tationem proclives erant, qui bellis eum in-
uoluebant, qui abducebant à recto, qui expi-
lationes populi, qui tyrannidis artes doce-
bant, eos inter carissimos habebat, ac ipse
per leges suas tamquam araneorum casses
securus perrempebat, muscis duntaxat et
miseris subditis irretitis. In eo tamen unico
fortasse laudandus, quod magistratum pure
creauit, eos enim adsciscere solebat, non qui
censu valerent, non qui plurimo emissent,
non qui improbissime ambirent, non qui co-
gnatione coniunctiores, sed qui ad functio-
nem mandati muneris essent aptissimi, in
hos quoque seuerissimam statuebat animad-
uersionem, erga eos, si conuicti fuissent, sup-
plicij genere diuersissimo usus. Quosdam
enim praefectos qui aut ciues vexauissent,
aut expilassent negociantes, virgis laceran-
re solebat, nonnullos baculis cadebat, alios se-
rica veste splendidissime indutos per ciuita-
tis regiones huc atque illuc circumducebat,
nullis

Nullis quidem equis, sed carnificum turba
currum trahente, qui scuticarum strepitu &
fragore auras verberabant. Postea cum ad
aulam reducerentur, an verberibus multari
essent, interrogare solebat, illis metu con-
sternatis & mussantibus, Nunc inquit, ve-
strarum poenarum nuncios audiuistis; caue-
te autem ne ipsum legum mearum rigorem
experiamini, quod tunc fiet, cum denuo actio
male gesti muneris contra vos fuerit insti-
tuta. Nonnullis etiam quibus priuatim poe-
nam irrogare cogitabat, ferrato scipione
utrumque pedem perforare erat solitus. Quos-
dam pelli vsque insutos in forum publi-
cum protraherebat, ut ita canum laniatu ro-
tati miserabile caeteris spectaculum praebe-
rent. Puniebat item ministros suos auli-
cos, & saepissime patientiam abrumpebat, si
renouatis improborum iniurijs post pri-
mam delicti veniam contumeliose ledere-
tur. Exercuit & summum ius in damnanda-
dis, qui vetitis diebus in publico ebrj &
melicrato repleti conspicerentur: Adeo
ut eos toto anno in carcere & durissimis
vinculis captiuos detinuerit, ex quibus
triduo ante PASHATOS diem liberari
tantum

tantum consueuerunt. Instante autem Na-
talitio CHRISTI & Paschate vulgus ci-
uium ad aulam accedens bibendi licentiam
audacter rogare solet, ea ad dies quatuor &
decem impetrata, postea per certos homines
taberna purgantur, & omnis generis potio-
nes tanquam voluptatis & illecebrarum mi-
nistra e domibus eijciuntur. Caterum nul-
la in re vehementius & diligentius, quam
in puniendis alieni aris debitoribus labora-
uit, eos omni beneficio indignos existimans,
qui nequaquam grata manu aliena fortuna
muneribus uterentur. Nemo enim vel ci-
uis vel peregrinus, qui emendo aut venden-
do nomina fecisset, nemo vel minimus de-
bitor umquam fuit, qui fastuarium incle-
mentissimi Principis non senserit. ex his ad-
uentitios & parum notos homines, ciuesq;
adeo suos, & summos infimosq; homines
certis diebus egredienti ex templo populo
monstrare, & per regiones ciuitatis circum-
ducere erat solitus, eò praesertim libentius,
quum absoleta veste indutos & benè bacu-
lato conspiceret. Alieno enim ari obnoxio-
sus in repub. ferre nolebat, eosq; ad omnes ex-
ercenda perfidia occasiones paratos esse dice-
bat.

bat. Populi negocia certis anni temporibus
audiebat & excutiebat; Tum humillimo
cuiq; fas erat iniurias deferre, & liberrimè
conqueri de impotentia acerbitateq; poten-
tum, qui contra leges & consuetudinem
subditos nulla moderatione vexauissent. Ne
verò quisquam re infecta ex aula discede-
ret, Scribas & iudices magno numero ad-
uocabat, libellos supplices ipse inspiciebat,
quos in pileum primarij cuiusdam scriba
coniectos absoluto verè iudicio in conspectu
omnium effundere & inter illos distribuere
consueuerat, ita ut diceret supplicantes ea-
dem hora sic audiendos & dimittendos ne
quis omnium in ciuitate pernoctandi occa-
sionem & necessitatem habuisse videretur:
nec vlla in re crudelius seueritatem exercu-
it, cum fontes pariter ac insontes neglecti
muneris inuidia notatos acerbissimis plagis
& contumelijs oneraret. atq; hac in princi-
pe malignè improbo laudem fortassis mereri
poterant, nisi parua adfectata virtutis scin-
tillula densissimo probrorum vitiorumq; fu-
mo obscurata fuissent, quibus domi pariter
& foris indelebilem pudendi nominis infamiam
contraxit. Maiorum enim suorum

in dictis factisq; inconstantiam, fraudem ac
insidias Basilides non modò omnem in se
admisit, verumetiam auxit; Pacta cum
vicinis regibus fœdera violauit, sub amici-
tia semper belli molimina quærens; idq; tum
maximè egit, cum litteris missis ad D. Si-
gis. Augustum de securitate oratoribus præ-
standa, qui ad se de pace mitterentur scri-
ptis, subito Polociam inuasit occupauitque.
Henrico Gallo pace promissa ad tranquilli-
tatis fiduciam adducto, contra omnem in-
risiurandi religionem Pernauiam eripuit,
aliasq; Liuania arces in potestatem suam re-
degit, consimili fraude erga Stephanum re-
gem vsus, cui cum fiduciam pacis attulisset,
repente Liuaniam iterum armis oppugna-
uit, quo tempore, qua in trucidandis per a-
cerbissimos cruciatus captiuus truculentia:
qua flagitiosa in vexandis honestissimis no-
bilissimisq; feminis turpitude; quam inex-
plebilis in hauriendo sanguine Christiano
sitis, & in omni genere iniuriarum imma-
nitas fuerit, omnino commemorari satis non
potest. Ad inueteratam autem perpetua-
mque malitiam suam, istam quoque iniuri-
am adiecit, & contra gentium ius legatos
maximorum regum effrenata superbia non
semel

semel violauit. Missi ad eum à Sigismundo erant ex ordine senatorio splendidissimi Oratores, Ioan. Crotoſſinius Palatinus Inoauladislaniensis, & Nicolaus Taluoſius Samogitia Castellanus, vt de grauibus reipub. rebus cum eo tractationem inirent: Quos tamen sine omni amicitia & data fidei respectu contumeliose tractauit, & modis indignissimis violauit: hominem nobilem ex aulicis regis spoliavit, & cum res quasdam pretiosiores inspiciendi causa accepisset, superbe retinuit, negociantibus qui vna venissent, ingentem mercium lectissima rum vim eripuit: equos in oratorum illorum conspectu productos ferro dissecari curauit, & semper ea qua ad contumeliã regis maiestatis, regniq; Polonia ac Mag. Duc. Lithuania detrimentum pertinere possent, cupidissime suscepit. Sed quid de regum legatis dicere attinet? Cum magnos quoque Principes & regia stirpe natos truculentissimus ille carnifex immaniter crudeliterq; afflixerit. Id enim ex relatione prestantium virorum bene scimus, quod scilicet leuissimis delationibus adductus Magno Cimbrorum Duci, cui Liuania imperium

iureiurando desponderat, sanguinem proprium cum melicrato mixtum bibendum porrexerit; cuius deinde satellitium in frustra dissectum est, & ille pugnis vehementissimè cæsus ut vitam à presenti mortis periculo seruaret, genibus innixus multa passuum millia perreptando gemens tremensq; ad tentorium tyranni delatus est.

Tum ille consurgens ait, ausus ne es nefandissimum caput Liuonia imperium sperare? te ex patria tua profugum & extorrem in familiam nostram adscripsimus, atq; ita ex inope repente diues factus contra benefactorem tuum perfidiam exercere potuisti? Quid quod paullo antè ter insimulatus adfectate dominationis, non dico regem, patronum certè tuum superbe spreuisti, tendamq; ciuitatem nostram & omnem adeò Prouinciam insidijs circumuentam subigere parasti: sed uigilarunt oculi Deorum qui te frustra omnia conantem arbitrio nostro subiecerunt. Itaq; quoniam alieno adfectasti, equum est ut omnia ea quæ largissima manu tibi dedimus, nunc tandem amittas; nec plura proloquutus regiam ipsi
uestem

vestem detraxit, verborum contumelijs
haud dubie crudele supplicium additurus.
Igitur cum hinc caedes commilitonum in-
dignè peremptorum, inde hostium multi-
tudo, hinc mortis metus, inde crudelitas
tyranni & barbari exercitus attonitum
& consternatum principem urgerent, quo-
niam ex eorum manibus liberari non pos-
terat, supplicandum ratus, ultimis de-
precationibus veniam rogavit, quam post
multas demū horas accepit, nec aliter quā-
m dum contemnitur liberatus est. Ad eum
modum Basilides per vestigia paterna ty-
rannidis decurrens, sicuti crudelitati, ita
& libidini eius successit. ethnici aestima-
tione rectissima ob continentia laudem celes-
brant Peleum, celebrant Bellerophontem,
celebrant Cyrum: Pausanias à Coa, Ale-
xander à Darij coniuge, Scipio ab Allucij
sponsa abstinere: Ipse quinetiam tot pro-
bris coopertus Iulianus castitatis nomine
apud Marcellinum celebris est, quem di-
xisse ferunt: Pudicitiam celsius consurgen-
tem vitam sic ornare, sicut pictor ingenio-
sus vultum speciosum veris colorū pigmen-
tis splendidius effingere consuevit, Basilides

autem quouis Paride & Caracalla effemi-
nator more negociantium nuptias subinde
nouis nuptijs permutauit, ciuiumq; suorum
coniuges coëgit, si uiuere uellent, ut certis
diebus uirgines suas prostituerent, quas de-
inde ad stuprum raptas immisissis militibus
spoliauit, ornamentaq; puellarum in suam
pradam uertit: quarundam parentes di-
tiores interfecit, quasdam ad prodendas pa-
rentum pecunias torfit. Cum his arti-
bus aliquot annos regnasset, tandem regno
heredem relicturus, animum ad matrimo-
nium contrahendū appulit, & septem omni-
nò uxores secundum successionis ordinem
habuit; quod quidem uix credibile foret,
nisi ea nos ex splendidissimis legatis magna
cum admiratione audiuissemus, quorum fidē
ultimus ad tyrannum istū internuncius E-
lias Pilgrimouicius praclaro testimonio suo
abundē nobis confirmauit, de septē uxoribus
tres repentinis mortibus interiire, duas ob
sterilitatem thoro expulit, septimam eo tem-
pore duxit cum Polonia rex deuictō & euer-
so Velicolueo ingentes in Moschouia copias
cum admirabili omnium terrore circumdu-
ceret. Tunc enim ne quis eum acceptis
cladi-

cladibus commoueri existimaret, & nuptias ipse celebravit, & filio Iuano sponsalia fecit, ita ut in extremo rerum discrimine impudentius etiam populo suo insultare videretur. Nam cunctis ea nuptia grauiore^s repentinis funeribus fuere. Quod cum intellexisset, ne quid adflictis solatiij deesset, filios eorum filiasq; nubere, praposita recusantibus morte compulit; atq; ipse etiam genio turpissimè indulgens dementia insolentiam addidit. Quippe eunti per publicum Romana aquila, velut argumentum maiestatis praeferebatur. veste purpurea, & cothurnis regum, & aurea corona utebatur, ut ciuibus non libidine tantum, sed effrenata etiam intempestiuag; superbia molestus esset. Sed missa nunc illicita libidinis & ebrietatis censura, religionem barbari Principis examinemus. Quid autem? numquid aliquem Russiae Flaminem ab inferis excitabimus, quod Socrates apud Platonem facit, qui nobis patrios ritus exponat, religionisq; Rutenicae summam conscribat? minime gentium. Non enim figmentis hominum, aut somnijs ullis indigemus, quando eorum ceremonias & preces & ritum &

pietatis cultum coràm cognouerimus. Rusſi
S. Andream religionis authorem habent,
quem enauigatis Ponti Euxini undis in has
terras delatum apud Kiouiam conſediſſe, &
populis colendi numinis rationem primum
oſtendiſſe adfirmant.

Nunc eiſdem cum Gracis ſunt pro-
feſſionis vnum Deum in trinitate, & trini-
tatem in vnitatem venerantur. Spiritum
ſanctum ex Patre per Filium procedere a-
iunt. De Pontificibus Romanis non bene
ſentiunt, ex quorum magno numero ſeptem
tantum pro Catholicis habent, horum ſuc-
ceſſores doctores vocare conſueuerunt. Sa-
crorum Principum Metropolitam appel-
lant, qui dignitatis gradum accipit à Patri-
archa Conſtantinopolitano. Porro totam
ſacram ſcripturam patrio idiomate conuer-
ſam & typis expreſſam habent. Patrum le-
ctio in ipſorum templis frequentior eſt. De
fidei articulis communem cum Gracis opi-
nionem alunt; & originalem quidem labem
nobiscum vehementiſſimè deplorant, natu-
ram hominis extremè corruptam eſſe aſſe-
rentes; ita ut in locum imaginis Dei, jan-
ſenitatis veraq; iuſtitia, nunc contemptum
numi-

namini, iniustitiam impietatemq; successif-
se opinentur. Aiunt non esse in carne nos-
tra bonum, omnesq; homines in tenebris et
densa ignorationum nocte sepultos violare
mandata Dei, & ex prauo corde tamquam
ex perenni fonte omnium malorum riuulos
descendere. Ideoq; opus esse existimant, vt
infantes in luminis auras editi statim Chri-
sto offerantur, mysticaq; ablutionis Sacra-
mento imbuantur; nam unico tantum ba-
ptismo peccata deleri dicunt. Verumenim-
vero cum non infantes tantum ira caelestis
Dei obnoxij sint, sed in ceteris quoq; homi-
nibus peccata praevalentur, verè solideq;
coram Deo & homine peccata agnoscenda,
& contrarijs vicij virtutes operandas esse
docent. Fidem salutis fundamentum po-
nunt, sed viuam fidem, & eam qua à bo-
nis operibus testimonium habeat, ideo fieri
non posse putant, vt quis bonorum operum
excellencia destitutus Deo iungatur & vi-
uat. Desperationem vetant, dictitantes
iram Dei breuissimam esse, qui & enormia
flagitia condonet, eaq; obliuione deleat sem-
piterna. de sanctis D, Nicolao, Maria virgi-
ni, Elia & Ioanni Baptista praecipuum ho-

norem habent. Somnio de liberi arbitrii valore multum tribuunt. Spontaneam quoque paupertatem ita adfectantes, quasi ea sempiternam spectanti beatitudinem maximo-perè sit necessaria. Inter cetera autem beneficia quibus humanum genus cumulat DEVS, non postremum & hoc esse testantur, quod imperia orbis terrarum conseruat, quod certos homines ordinat, qui respublicas piarum & impiarum gentium administrant, ne omnis humana vita ratio & ordo peruertatur, & omnia plena sint tumultu & confusione.

Igitur omnes qui ad clauum imperiorum sedent, honorandos esse & timendos asseuerant, illos etiam qui à iustitia & pietate recesserunt. Monachatum quin etiam & fratrum collegia tantis encomijs ornant, ut nihil diuino numini gratius esse statuunt, quam si quis rebus terrenis profusus abrenunciet, & arduas viuendi regulas amplexus, officiaq; sanctissima professus, religiosi Monachi nomen usurpet. Purgatorium omnino negant. Sub utraq; specie Eucharistiam sumunt. Calici aquam tepidam admiscent; Dicunt enim ex latere Christi,

eum nostras in cruce sordes elueret, sanguinem & aquam defluxisse. Pane in cœna Dominica fermentato ut plurimum & lingua patria utuntur. Eos qui Liliurgiam ad quæstum transferunt, odio dignissimos esse putant. Extremum iudicium credunt & expectant, quo quidem nihil clarius, nihil illustrius et magnificentius nihil probis hominibus optatius, nihil improbis horribilius futurum opinantur: illud etiam addentes; Eos qui cum pietate & iustitia vixerunt, definitum in cælo locum habere, in quo summis bonis expleri, & Christo gloria communionis coniuncti, sempiterna lætitia, cum immensa & inexplicabili voluptate perfruantur: Impiis e contra, & illis qui falsas religiones coluerunt, qui DEVM res humanas non curare existimauerunt, procul à cæcis & consortio beatorum seclusis, æternas tenebras & gehenna incendium paratum esse. Vita humana statim in coniuges & cœlibes diuidunt, circa mortuorum sepulturam, nuptias, festiuitatesq; alias mirabilibus ceremonijs occupati, & superstitionibus non paucis dediti, de quibus in epistola ad Dauidem Chytraum scripta longiorē aliquando narratio-

nem habuit. Viderint autem illi quid credant, nobis satis est, si hanc iudicij rectitudinem in barbaris probemus, quod praeclare sentiunt, Deum Opt. Max. peccati causam non esse, sed perennem potius perpetuumq; bonorum omnium fontem. certe nemo ita languet, aut ita friget in cupiditate summi boni, qui non excitetur, & quasi facibus admotis incendatur, cum hanc vocem audit. Hac est omnium sententiarum una nobilissima, una, mihi crede, quae omnium Philosophorum sententias, una, quae omnium regum opes facile vincat. Summus enim ille caeli terrarumq; moderator & Dominus, rectus, castus, & sanctus est, cui etiam nihil nisi rectum, castum & sanctum placere potest. Odit enim quicumq; se vitijs contaminant, mendacesq; vanos, fraudulentos funditus euertere, eosq; seclusos à concilio caelestium sempiternis cruciatibus adficere solet. Sed pergendum est. Sacerdotes Rufforum uxores ducunt; ea si decesserint, calibes permanet, & summa castimonia vitam peragunt: Si vero adulterio se aut libidine aliqua commaculauerint, sacerdotio priuantur. Antequam rem diuinam faciant, aliquot

quot diebus ab vxoribus abstinent, vt libi-
dinis impuritate dierū numero sublata san-
ctius CHRISTO seruiant, deq; rebus di-
uinis attentius cogitent. Ferijs esuriali-
bus miserè sunt obnoxij: Cum ieiunant, vs-
que ad Solis occasum nec edere quidquam,
neq; bibere solent. Sequentibus tamen die-
bus turpi crapula & ingurgitatione absti-
nentiam benè recompensant. atq; hæc qui-
dem de fide Russorum memoratu digna, qua
in ipsorum libris latius dispersa sunt, ex ma-
gna articulorum religionis turba electa re-
censui, vt documenta habere volentibus
longæ inquisitionis labor abesset. Constat
autem Basilidem, quod à prima adolescen-
tia opinione omnium exactam patriæ reli-
gionis cognitionem fuisset adeptus, non par-
ua in obseruanda amplificandaq; ea diligen-
tia usum fuisse: quando statis solennibusq;
diebus Pontificum præmonitione ipse etiam
rebus diuinis operam daret: itemq; animo
valde modesto, certis temporibus carnes non
edere, interdum nihil gustare præter legu-
men & olera; Sæpius etiam cæna penitus
abstinere incorrupta lege statuisset. Postea
verò accepto patrio regno, tantisq; opibus or-
natiss

natus, tumens ex successu rerum, spernere
iam etiam ipsum Deum, à quo fuerat in do-
minationem positus, superba insolentia cæ-
pit, aras & templa spoliavit, faceret iocis
sacrilegium circumscribens: Non enim
Diuum se, sed Monachorum diuitias emen-
dicatas auferre dicebat; & quamquam pa-
trios Deos omnemq; religionem non obscu-
rè deridebat, de ritibus tamen & ceremo-
nijs exterarum gentium frequentes cum a-
micis sermones habebat. Aderat illi iam
multos annos Britannicæ reginæ nobilissi-
mus legatus, cuius singulari prudentia in
omni grauiore negotio, sicuti & consilijs in
regenda republica, nudatis omnibus sen-
sibus utebatur. apud hunc de varijs inter hò-
mines sectis & religionum professionibus
sapissimè disputabat, ita ut & ipsum non-
numquam Pontum eadem de re differen-
tem propensis auribus libentissimè audi-
ret. Erat enim in eo viro cum humanarum
optimarumq; artium, tum bellicarum etiam
rerum peritia singularis, longo usu, & va-
rijs utriusq; fortunæ experimentis compa-
rata. Christianum item Boccornium Magni
Cimbrorum Ducis Sacerdotem splendida ve-
ste

Ite & catenis aureis insignibus donatum,
in purpura concionantem ita audire solebat,
ut palam diceret, Lutheri dogma veritati
vicinius omnino videri, illudque tolerari et-
iam posse, nisi author intempestiva vehe-
mentique eloquentia in vnum Pontificia causa
sa iugulu incumbens veterem sacrorum ora-
dinem euertisset, sanctarumque litterarum sci-
entiam turpi transfugio abiecta in primis cu-
culla, & habitis cum sacra virgine nuptiis
obscurasset. Hec a barbaro principe et supra
humanam fidem superbia elato eodem confidentius
dicebantur, quod cunctis adulantibus, aut iu-
dicio deceptis, prorsus nemo esset qui dissolu-
ta hominis opinioni admonendo obuiam ire
auderet, ne in expiabilem pariter inuidiam &
mortis periculum sibi crearet. Non defuit etiam
Caspar Vitebergensis ex interpretibus ei gra-
tissimus, qui abiurata patria religione, &
Russorum ritu rebaptisatus, impudentibus nu-
gis herum suum in pestifera nefandaque senten-
tia confirmaret: quando nullum in rebus sa-
cris ordinem, nulla Dei altaria, ceremonias
nullas apud Germanos esse audacissime men-
tiretur. Inter ceteros autem Ioannem Rocyt-
tam, virum pietate singulari prestantem,
de va-

de varijs inter Christianos sectis de religio-
ne Lutherana, de fundamento salutis non
paucam etiam cum singulari significatione at-
tentionis cupidissime interrogavit. Venerat
ille anno supra mill. Quingentesimum se-
ptuagesimo in Moschouiam, & D. Sigismun-
di Augusti legatis ita aderat, ut & sacris
praesesset, & habendis concionibus eorum ser-
uitia ad pietatem erudiret. Hunc ad se in
Senatum perductum & acceptum honorifi-
ce Evangelica doctrina summam confiden-
ter edisserere iussit, & munera etiam ingen-
tia ei pollicitus est, si dubia confirmare, ex-
plicare intricata, & obscuris lucem adferre
dicendo posset. Vos, inquit, de fide Euange-
lica gloriari consueuistis, sed factionibus cre-
berrimisq; tumultibus ita diuisi estis, ut
iam omnem ferè Europam vestris nouis do-
gmatibus subuerteritis, quod etiam incredibi-
le foret, nisi ea nos ex quotidianis ferè nun-
cijs magna cum admiratione audiremus.
Vestra quinetiam secta placita veterum hæ-
reticorum dogmatibus inclusa iam pridem
in pluribus consilijs à verè doctis & Chri-
stianis hominibus explosa & seuerè vindi-
cata intelligimus. Quid igitur monstrum est
quod

quod incertarum haresium propugnatores
estis, quod soli fidei iustificationem adscribi-
tis, cum venturus sit Dominus iudicare vi-
uos & mortuos, qui & reddet unicuique mer-
cedem secundum opera sua. Iam si sola
fides beatitudinem adfert sempiternam,
quid illo opus est iudicio? Cur toties in no-
uo Testamento operum dignitas nobis incul-
catur?

Sed hæc sunt præceptorum vestrorum
HVS SI & LV THER I egregia parado-
xa, qui schismatibus & dissidijs orbem ter-
rarum inuoluerunt, & quidem pro comper-
to habemus, nulla eos sanctarum Scriptu-
rarum authoritate ut has turbas darent,
adductos, sed temeritate potius ac impetu
plebis cum semper imperitatum in omni no-
uarum rerum motu absque vlla iudicij ra-
tione gestientis. Igitur sicut illi veteris ec-
clesiæ desertores à nullo mortalium legiti-
mam docendi potestatem habuerunt, nec
vllis vniquam miraculis, de quibus Salua-
tor noster ad discipulos suos concionatus est,
clari fuerunt: Ità nec tu legitimo iure do-
ces, nec miracula vlla facere potes, nec omni-
nò Euangelij minister habendus es, cum ne-

F

quaquam

quaquã maiorum auctoritate ad hanc sp̄ar-
tam perueneris. Ter maximum enim il-
lum Paullum dixisse meminimus: Possunt
ne inuocare eum, cui non fidunt? aut fides
re ei de quo non audierunt? aut audire, sine
precone? aut prædicare, nisi qui erunt le-
gati? Cogita nunc cum animo tuo Rocyta,
quis vos miseros ad prædicandum miserit,
cogita tandem quid annuncietis, cogita quã
indignissimis modis vos porci preciosas Sal-
uatoris nostri uniones tractetis? Quippe
Curiones simulando bacchanalia uiuitis:
Delectum ciborum & ieiunia corporis sani-
tatem animiq; vigorem conseruantia uelut
in odium ecclesiæ reijcitis & damnatis; cum
econtra Dominus uigilantiam & abstinen-
tiam tantoperè uobis commendauerit. Pre-
ces uestræ quid aliud sunt, quàm inane &
uauissimum murmur; multa enim facitis
uota usq; adeò uobis noxia, ut exsecrationes
potius uideri possint. Nam & sanctissimis
cœli Quiritibus inuisi estis, quos cõuicijs pro-
scinditis; quorum ades & altaria destrui-
tis, & hi tamen in perpetuo illo & trans-
cœlesti lumine habitantes sua intercessione
multum uobis apud illum DEVM pro-
desse

desse poterant, qui eos adhuc mortali corpore grauatos tanti fecit, ut ad illorum preces demones expulerit, mortuosq; ad vitam reuocauerit.

Horum sanctissimis imaginibus non modo honorem nullum habetis; sed ex templis et domibus vestris eas eijcitis, quibus tamen omnes omnium adium parietes decentissimè ornatos esse oportebat. Quod facinus eò grauius omnibus habendum, quod in ipsos planè Deos scire videmini, qui et oportuno tempore ultionem impietatis à vobis exigentes sectas vobis et turbas inextricabiles obtrudunt. Iam quæ isthac indignitas est quod impurissimis libidinibus dediti honorabile inter vos coniugium esse non sinitis? Sacerdotes vestri uxores nequaquam legitimas, sed meretricum greges alunt, et tamen hi prestantes populi Doctores de pietate concionantur: certè sicut in Coreum presens ira Dei desuýt, ita et hos sine dubio manet gehenna incendium, nec umquam in monte Domini sempiternæ latitiæ mustum gustabunt. Hæc et plura etiam à B A S I-

L I D E in corona nobilium et magna

tum dicta fuere. Mox Rocyta qui ad expli-
candā defendendamq; veritatem animum
presentem attulerat, libero ore audacter
respondere iussus, humillimis primum ge-
stibus dicendi potestatem rogavit, ne grati-
am apud tyrannum in lubrico positam opi-
nionem celerius amitteret, & ex veritate in
odium, ex odio in presentissimum mortis
periculum conijceretur. Meminerat enim
amplissimos legatos paullo ante acerbissimis
inturijs fuisse adfectos, cum equi in illorum
conspetu aduncis gladijs in frustra dissec-
arentur, cum nobilissimi adolescentes spolia-
rentur, & parum abesset quin omnes pari-
ter ab homine crudelissimo occiderentur:
ideoq; tenerrimis excusationibus imperan-
tis animum praecipuum ratus, transfe-
rebat mores ad personam, diuina quadam
presensione periculis occurrens. Cumq; in-
staret tyrannus, ut sententiam Rocyta su-
am aperiret, & absq; vlla fastidij suspicio-
ne auidissimum aequae & patientissimum se
fore auditorem polliceretur; ille ab implora-
tione opis diuinae exordium sumens & Sla-
uonicae linguae nequaquam ignarus, isto in
confessu maximarum rerum momenta ita
excussit

excussit pensitavitq̄, ut non falsò nemo per-
egrinorum sacerdotum eò splendidius &
decentius disputasse diceretur. Res, in-
quit, omnes Dei iudicio destinatae, humanis
consilijs impediri nequaquam possunt: &
ille quidem DEVS Summae maiestatis sua
decus conspici volens, quomodo tandem
agat, & quibus utatur medijs, id pro-
fectò dignoscere arduum est. Experientia
tamen edocti sumus, eum, cum res maxis-
mas perficere statuit leuibus omninò par-
uisq̄, principijs uti. Igitur si ex hoc collo-
quio pulcherrimum & clarissimum verbi sui
lumen magis magisq̄ inflammare voluerit,
nos certè potentiam illius nec ullis terminis
definiri, nec ullis hominum viribus impedi-
ri, ne ullo consilio retardari posse dicemus,
dominumq̄, messis supplices precabimur, ut
ex minutissimo sinapi grano arborem cre-
scere sinat, sub cuius frondibus volucres cœli
nidos construere possint. Et ego certè mi-
sera illius viduæ exemplo nummulos duos
simplices in arcam domini coniiciens tibi
serenissime Russorum Princeps ad interro-
gationem tuam brevissimè respondebo.

Principio autem quoniam ex ore meo maledi-
ctas tua audire constituit quid apud nos de
hominis iustificatione doceatur; negare id
quidem non ausim, esse quasdam in orbe ter-
rarum Synagogas, in quibus Princeps tene-
brarum summa dominationis fastigium te-
nens sanctarum scripturarum authorita-
tem vel penitus reijcit, vel falsa interpre-
tatione ad alienum & peregrinum sensum
deprauat. Quid nunc memorem de Iudaeo-
rum furiosa & obstinata cecitate? qui à
Domino Christo alieni ex Legis antiqua ob-
servationibus salutem sperant. Quid de
Turcarum vafricie technis & superbia di-
cam? qui Vetus nouumq; Iesu testamentum
suo arbitrio improbant & blasphemant, nu-
gacissimiq; Alcorani paradoxis innixi se
sempiterna etiam beatitudini & felicitati
vicinos esse gloriantur. Alij operum fiducia
superbientes merito Christi ita derogant,
vt circumspiciant suam sapientiam, suas
vires, sua merita, suisq; adeo virtutibus sese
attollere in montes aternitatis conentur. Sed
omnes isti euanuerunt in cogitationibus su-
is, & frustra hac omnia faciunt. Quod
enim sit extra CHRISTVM non potest
cuiquam

cuicquam veram conferre felicitatem. Nos
econtrà in negotio iustificationis ad nostras
virtutes, ad ceremonias, ad leges homi-
num nequaquam respiciendum, sed ad al-
tiora tendendum esse asseueramus. Nam in
quaranda aeterna salute qui retro edit, qui à
tergo relictorum non obliuiscitur, qui oculos
in caelum non leuat, ille profectò ad futuram
gloriam, qua reuelabitur in nobis, frustra
aspirat, & in exitium relabitur, sicut re-
spexit Euridice & relapsa est in orcum; re-
spexit uxor Loti & uersa est in petram
salis.

Docemus igitur miseriam humana na-
tura maximam esse, qua quidem primorum
parentum vitio ità deprauata fuit, ut eius
corruptela in omnem posteritatem sit propa-
gata. Omnes enim homines in ipsa statim
conceptione contrahunt labem, & proclui-
tatem incredibilem ad peccandum, omnes
ad omnia scelera, ad flagitia naturâ feruntur:
omnes sunt sub peccato, sed indigna-
ne, sub ira Dei: nec quisquam sua sapien-
tia suis viribus ex hoc malorum nativo-
rum pelago emergere potest, nisi sit, quò
è sublimi porrigat manum, & iacentem
F 4 sursum

*ſurſum trahat. imò etiam ille culpis ſuis
maximum addit cumulũ, ſeq̃ reddit ve-
nia prorsus indignum, qui tanta inflatus
eſt arrogantia, ut ſponte ſua, viribusq̃ pro-
prijs animi labem & maculas eluere ſe poſſe
confidat. Ne tamen quis ob eam cauſſam
de ſalute deſperet; nẽue peccata ſua maio-
rem vim ad perdendum habere cenſeat,
quam miſericordiam DEI ad ſeruandum:
ſtatim digitum intendimus ad immacula-
tum & innocentiffimum illum Dei agnum,
ad Saluatorem mundi, ad filium Dei vi-
uentis; qui propter noſtram ſalutem de cœ-
lo venit, qui propter peccata noſtra cruci
affixus eſt & reſurrexit ex morte, deſtru-
ctõq̃ tenebrarum regno cum ineffabili tri-
umpho ad cœlos cœlorum, ad dexteram
Dei, ad lumen & gloriam tranſcœleſtem
reuerſus eſt. Cumq̃ dies ille formidoloſus
illuxerit, quo die hominum corpora è ſomno
mortis ad lucem aut tenebras alterius vitæ
excitabuntur, tunc ille vniuerſos mortales
vocabit in iudicium totius vitæ rationem
ab illis exacturus. Coram hoc CHRISTO
ſi quis impuritatem animi ſui verè agno-
ſcit, verèq̃ eam deteſtatur, & ſpem omnem
illius.*

illius abstergenda in solo eius merito ponit,
na ille repente ab imo ad summa prouehi-
tur, ille verus est heres & filius Dei, ille ad
terram quietis, quam in sanctis litteris Do-
minus promisit, rectè profisciscetur. Non
est enim alius ad vitam sempiternam gra-
dus, non est in alio salus quàm in Christo,
non est aliud nomen sub cælo apud homines
datum, per quod seruandi sumus: Per eius
nomen peccatorum veniam consequuntur,
quicumq; ei fidem habent. Eo modo homi-
nem per liberationem, quæ fit in Christo Ie-
su iustificari censemus, quem proposuit Des-
us placamentum, per fidem in eius sangui-
ne collocandam: neque ea umquam fuimus
elati arrogantia, vt anteponeamus homi-
num opiniones sanctissimo Dei verbo: Si
tamen aut Hussus aut Lutherus, vel alius
quispiam, qui singularis sanctimonia, vir-
tutisq; & pietatis nomine clarus fuit, scri-
ptum aliquid aut dictum reliquit, id dili-
gentissimè ad legum diuinarum regulam &
normam dirigimus, & examinamus. Ni-
mirum inutilissima res est homo, & ipsa va-
nitate vanior: certè multis erroribus obno-
xij sunt cuncti mortales.

Per acerba quinetiam crudelisq; iniuria
est, quod apud Principes orbis terrarum
traducimur, quasi ij simus, qui vitæ cur-
sum pie sancteq; instituendum negemus,
maximumq; Dei numen sceleribus nefarijs
violandum, & eius lenitatem ita inter-
pretandum arbitremur, quasi peccatorum
similis sit, quasi maleficijs delectetur: Imò
quàm longissimè ab hac sententia absumus:
Assseueranter enim adfirmare solemus, men-
tem hominis obseruationem legum diuina-
rum sine diuino auxilio capere non posse,
quemadmodū neq; oculus solem sine luce so-
lis intueri valet. Monemus igitur omnes vt
ab ineunte statim pueritia, dum ætas adhuc
tenera est, & flexibilis, summo studio & dili-
gentia colant leges Dei, easq; tamquã pretio-
sissimū thesaurū in intimo animo, reconde-
as seruent, contrã quã hypocritæ multi fa-
ciunt, qui simulatione sanctitatis præcepta
quidē diuina ore iactant, Sed animū ab illo-
rum an. ore prorsus abhorrentē habent. Nec
enim est ociosa fides, sed si vna est per dile-
ctionem operatur. Ne quis autē dixerit: per
gratiã iustificatus sum, insitus sum membris
Christi, saluus ero. Insitus es, sed vt fructi-
fices,

fices, non ex te ipso, sed ex succo radicis:
gratia te ab erroribus restituit in viam, sed
quare dicitur via, si te nusquam deducit,
quomodo deducet, nisi per eam ambules?
Hic domum non habemus, in via sumus, ut
autem ambules in via Domini, opus est illi-
us ductrice gratia, ut qua peruenit, eadem
comitetur, donec peruenias ad vitam. ni
fructifices insitus CHRISTO, vide ne
excidaris. Minitatur hoc tibi Dominus in
Euangelio Iohannis: Omnem palmitem in
me non ferentem fructum tollet pater. Fa-
ctus es arbor bona, superest ut bonos edas
fructus. Nam ficum qua folijs nitebat ex-
pers fructuum, execratus est Dominus.
Fructus autem sunt bona opera per que digno-
scitur arbor bona. Eum fructum cum Pela-
gio non tribuimus libero arbitrio, sed cani-
mus istam Davidis cantionem: Deduc me
Domine in via tua. Ambulamus per angu-
stam hanc viam, si nondum possumus curre-
re, semper detrahentes vitijs, addentes vir-
tutibus, donec expediti fiamus cursores. Ni-
hil desperandum CHRISTO duce, & au-
spice CHRISTO. Non circumspicimus ta-
men vires nostras, ne vertigenem moueant

hinc

hinc atque hinc precipitia, sed respicimus
ductorem nostrum, ut tuti ambulemus. Non
dicimus libero arbitrio: deduc me in via Do-
mini: non dicimus Philosophia humana:
deduc me in via Domini; Sed dicimus ipsi
Domino: deduc me in via, non in vijs ho-
minum, sed in via tua. Lex ostendit via-
am, lex praelucet ambulanti, iuxta Psal-
mum: Lucerna pedibus meis verbum tu-
um: Sed gratia largitur ut ambules in via.
dono cuius? cuius? nisi illius, qui dixit in
Euangelio: Sine me nihil potestis facere.
Qui incipit fidere suis viribus, & obliuisci-
tur gratia, iam excidit à via. Nam ipse
Christus est via, in quo quisquis manet, se-
curus ambulat in via Domini. Ille Domi-
nus cum mortales in iudicium vocauerit,
tunc damnabit simulationem pietatis &
virtutis, eosq; omnes, qui precepta DEI
semper in ore habuerunt, & ea tamen mini-
mè obseruarunt, ad inferos deiciet, ubi
sempiternis cruciatibus afficientur: at ijs
qui iustè cum fide & probitate vixerunt, vi-
ta perpetuam & auum largietur sempi-
ternum. Hac cum magno studio doceamus,
& vniuersos planè homines ad cultum
& ve-

& venerationem Dei mirabiliter inuite-
mus: nemo profectò adeò importunus esse
debet, qui adfirmare ausit, nos quemquam
fidei nostræ commissum ab honestis vitæ rac-
tionibus ab obseruatione legum diuinarum
ad præuam consuetudinem & scelerum li-
centiam traducere: & est tamen ea hu-
mana natura infirmitas, vt discipuli paris-
ter & doctores multa peccemus inscientes.
an est aliquis, qui possit errata cuncta ani-
maduertere? Qui in tanta imbecillitate
& tenebris nihil offendat? quem vitium
specie virtutis aliquando non fallat? Multa
præterea nobis ingenti cum inuidia obijci-
untur, quæ à veritate quidem longissimè ab-
sunt. Quorum è magno aceruo inprimis
illud occurrit. Ordinis desertores religio-
nisq; antiquæ & ecclesiæ hostes vocamur,
quàm verè autem viderint illi, qui innocen-
tiam nostram petulantissima lingua ves-
xant. Credimus enim esse aliquam sanctam
catholicam & Apostolicam ecclesiam, in qua
homines de vno Deo in tribus personis re-
ligiosissimè colendo erudiuntur, in qua de
misericordia, & ingenita corruptela hominis, de
misericordia DEI, de vera pœnitentia, &
fructi.

fructibus illius, deq̄ remissione peccatorum
per meritum C H R I S T I habenda explica-
tè, grauissimèq̄ differitur, in qua solius
Christi vox auditur, & rectè administran-
tur Sacramenta. Profectò ab hac ecclesia qua
plerumq̄ ex contemptissimo hominum gene-
re constat, & in qua Deus magna facilitate
pœnitentibus delicta condonat, afflictos &
iacentes erigit, cæcis lumen impartit, erran-
tesq̄ deducit in viam, ab hac inquam sancto-
rum communione non discessimus ad latuna
vnguem. Romanae autem ecclesiae abrenun-
ciauimus, cerimonias & doctrinas homi-
num perditorum declinauimus, qui falsos
et commentitios Deos colunt, qui bellum im-
portunum contra Deum, Deiq̄ filium moli-
untur, & frustra eius verbum & nomen
conantur exstinguere: iam si id peccatum
est, quod in cathedra derisorum non sede-
mus: Si Christi cœtus certo alligatus est lo-
co, si propter odia dissidentium in religio-
ne verbi diuini veritas in dubium vocan-
da est: non video equidem ubi tandem in-
ueniendus sit populus Christi. Nam & ipsi
sacrorum Principes, qui existimant se solos
omnino obseruantes esse legum diuinarum,
dubio

dubio procul omni reprehensione dignissimè
sunt. Quippe detestabili prorsus atq; intole-
randa superbia elati miserabilem in modum
lacerant gentem Christi: Deum inuocandū,
colendum, & suscipiendum esse docent, ca-
etera omnia pro nihilo ducenda: quod ad-
mirabile dictu est, quàm contrà fiat ab ipsis,
qui conculcata virtute omni ac religione, ho-
nores, opes, potentiam, libidines, in loco nu-
minis colunt, hominesq; pios summa crude-
litate persequuntur. Væ verò nobis si hos ani-
marum pastores sequuti fuerimus, qui nos à
via, que ducit in cælum, studiosissimè dedu-
cunt, qui Christum eiusq; verbū iam dudum
abiecerunt, quibus, dum ità præsumunt, optan-
dum est vt terra debiscente ad cacas infe-
rorū tenebras detrudantur. Sectas nobis &
dissidia obijciunt cū ipsi intereā ab Orientali
ecclesia perpetuò dissideant, unico tantū ar-
rogantia vitio in controuersiam dilapsi, que
fons & origo est omnium controuersiarum.
Taceo nunc ingentem istum diuersarum se-
ctarum populū, tot Stoicas simias, tot cucul-
lata monstra, tot pullatos insolentissimosq;
fraterculos, quibus vera Dei ecclesia eo tem-
pore caruit, quo purissima & optima fuit.

Hi

Hi arduas viuendi regulas profitentur, & sanctissimorum quidem patrum nomina pra se ferunt, sed sunt agnorum sub pelle lupi, qui legibus diuinis non parent, nisi spe mercedis adducantur, aut cogitatione, quantum illa res sit, utilitatis habitura.

Pÿssimas illi leges CHRISTI labefactant, verum Dei templum viuasq; eius imagines & aras animarum negligentes, aurum & oblationes auaro oculo inspiciunt, leuiora & quasi sinistra legis faciunt, de decimis, de eleemosynis, de cerimoniais noua cudunt. Quae verò grauiora & sanctiora sunt opera euangelij, & legis, negligunt: Sunt duces caeci, falsi, dolosi, sunt genimina viperarum, tersi calices, sepulchra dealbata, foris in mitris, in pileis, in habitu, in vestitu sanctimoniam ostentantes, intus pleni sunt turpitudine, hypocrisi, iniquitate, libidinibus dediti, sanniones, histriones, lenones, alea magistri, belluones, venefici, temulenti. ab his hominibus docendi munus, quod apud ethnicos etiam & arduum inprimis, & honorificum est habitum, nequaquam accipimus; sed à cætu Christi

Christi, qui per orbem terrarum passim di-
persus est, qui dulcissimum Dei nomen co-
lit & veneratur, cuius caput est summus il-
le Ecclesiastes Dei filius, qui est via & veri-
tas & vita, qui habitat in cordibus nostris,
qui mouet oris plectrum, qui vim arcanam
verbis promanantibus addit. Nec est quod
quisquam nos ordinis perturbatores esse pu-
tet; Non enim citra delectum in sugge-
stum admittimus, homines rerum imperi-
tos, nullo iudicio, nec humanis, nec sacris
litteris eruditos, vel sceleribus maculosos:
Sed si quis tam excellens munus adfectat,
illi omni studio curandum esse dicimus, ut
in hoc difficili, & laborioso vitæ cursu pla-
catum numen habeat, multisq; adeo rebus
sit instructus, nimirum sanctarum scriptu-
rarum intelligentia, multa exercitatione,
varia lectione, iudicio sano, prudentia non
vulgari, & forti sinceroq; animo, qui va-
rias tentationum procellas ac ingruentem
malorum vim tempestatemq; tolerare sciat.
Mirum autem est quid vobis terrarū Prin-
cipibus in mentem venerit, quod miracu-
la doctrinæ confirmantia nunc tandem
flagitatis. Cum tamen omnino constet hoc

G

verbum

verbum ad perennem hominis felicitatem
necessarium, nouum non esse, neq; nostrum.
Christo militamus, dispensatores sumus, ser-
mones DEI loquimur, Apostolorum vestigij
insistimus, & prorsus ita putamus:
Apud illos homines qui sanctissimam euan-
gely doctrinam receperunt, omnia videri
sublimia plenaq; diuina maiestatis qua de
Christo redemptore docentur, ideoq; non
magnoperè miracula requirunt; qua tamen
& ipsa non omnino desisse putandum est.
Quanti enim illud aestimabimus, quod nostrae
prauitates & nos apud infinitam hominum
multitudinem è varijs gentibus ac linguis
conflatam non sine ingenti fructu docemus,
Iesum Crucifixum: quod mortalibus metu
iudicij diuini à scelere & maleficio deterra-
tis viam salutis ostendimus: quod multos in
feditissimis tenebrarum sordibus versantes
ad clarissimam euangely lucem adducimus?
profectò non possemus dignè hoc officium
exsequi, nisi sanctissimus DEI spiritus
aperiret os locuturis, & verba, & vim in
docendo suppeditaret. Nonne autem mi-
rabile est, quod in pectoribus nostris tam-
quam in templo quodam immortalis augu-
stissi-

stissimus DEI spiritus inhabitat? cuius beneficio ex animis hominum tenebrae pelluntur, qui est splendidissima lux Dei, qui in nobis efficax est ad inflammandos & ad sanctimoniam adducendos, etiam aliorum animos. Nunc mihi quaeso perpendas serenissime Princeps, quanta etiam hodie Deus miracula faciat, cum suos cœtus contra impetum & insidias diabolorum munit, cum Doctores veritatis ita regit, ut non solum summa diligentia caueant, ne declinent ipsi de via, qua ducit in cœlum; sed etiam ut vehementer caueant, atque enitantur, ut omnes eadem ingrediantur via. Ille DEVS me etiam hominem planè exsilem nunc in conspectum maiestatis tuæ adduxit, tibi quæ animum pietatis studio flagrantem nunc quidem dedit; deinceps autem si illud quod in te operatus est, confirmare, & per os meum veritatem in hac gente suam patefacere volet, certè animus meus in sanctissima suavissimaque illius voluntate conquiescit; numquam lingua mea satiari poterit gratys agendis, semper illa versibus iucunditatis, & lætitiæ plenis prædicabit infinitam bonitatem illius, qui

santa facilitate cœcis lumen impartit, errantesq; deducit in viam. Sed tu credere noli, nos, sicuti opinabare, sanctum canibus, & margaritas porcis dare. omni fide atque authoritate indigni sunt, qui talia de nobis dicere non erubescunt. Quin imò operam damus sedulo, ut preciosissimas cœlestis verbi gemmas studiosissime in sinum animi colligamus. Ieiunij duplex genus constituimus: Vnum quod ad fine est ceremonijs, & ad corporalem exercitationem pertinet. Sobriè enim viuendum & carnis lasciuiam domandam esse docemus: voracibus bibulisq; diuini numinis iram annunciamus; hominesq; in hac vita fragili peregrinantes ad vigilantiam, ad pietatem, ad sincerum DEI cultum adhortamur. Christianorum enim vita, quoniam velut in theatro posita, totius orbis oculos in se habet intentos, certè animo prompto, alacri & libero legibus diuinis obtemperandum est, ut alij quoque nostro exemplo ad iusticiam & pietatem colendam inuitentur. Si quando etiam summus ille cœli terrarumq; moderator & Dominus ad coërcendam impiorum petulantiam supplicia nobis & ca-

lami-

lamitates immittit ; nocentibusq; de me-
dio sublatis , pestilentia & fame verberare
nos incipit , ut intelligamus qualis quan-
tusq; sit apud eum delectus vitiorum & vir-
tutum : Tum nimirum respirandi potesta-
te data , sensuq; acri peccatorum fracti , ad-
flicti , & prostrati in sola eius misericordia
spem salutis collocantes , humili prece , & iei-
iunio & lachrymis meritam animaduer-
sionem effugere conamur . Atque hanc qui-
dem animi adfectionem credimus esse sas-
crificium DEO acceptissimum . Sed si quis
verum ieiunium in delectu ciborum situm
esse putat , nã ille doctrinam demoniorum
propugnare videtur : Et si quis in hoc tan-
tum austeram & parcam agit , ut assuescat
paucis esse contentus , ille nihil magni facit
fecerunt idem Philosophi CHRISTVM
ignorantes . Multos reperias esu legumi-
num ac piscium pallidos , inedia macilentos ,
vigilijs ac laboribus attenuatos , vili cultu
sordidos , duris culcitrīs ac cilicijs strigosos .
Fuere tales magnus ille Basilius & Grego-
rius Nazianzenus . Siquidem ut hic nar-
rat , uterq; sibi ieiunijs , laboribus , vigilijs ,
reliquaq; vita austeritate parum moderata ,

valetudinem miseram accersuerat: ut Basilio vita fuerit acerba, mors optabilis: Gregorius cogeretur episcopi munus depone-
re, quod obeundis officij partibus corporis vires deessent. Nec D. Hieronymus dis-
simulat, inter Monachos fuisse quosdam, qui humore cellularum, assidua recitatione
Psalmorum ac parum moderatis ieiunijs sic offenderent valetudinem, ut Hippocratis
fomentis potius opus haberent, quam ipsius praeceptis. Verum haec exercitatio corpo-
ralis & importuna austeritas parum habet
utilitatis, nisi ad illa vera pietatis argu-
menta, veluti subseruiens adhibeatur; plu-
rimum verò se huc spectet ac preparet. Mul-
ti valde perturbantur, si die Veneris per im-
prudenciam gustauerint carnes. at ydem si-
bi non displicent, si calumnijs & famam
proximi laeserunt, & animum contrista-
runt. miserrimè trepidant si per occasionem
sacrum amictum posuerunt; at non trepidant
si per temulentiam, odium, inuidiam,
obiecta veste candida animi, quam Christi
in Baptismo tradidit, nigrum Satanae
pallium induerunt. Itaq; cum ieiunium
animo Iudaico obseruatur, quasi cibi ges-
nus

nus per se purificet aut inquinet hominem; aut cum ista sibi quisq; præscribit, non ad pi-um usum, sed supersticiosum adfectum, certè exiguam adferunt utilitatem. Veri autem ieiunij exactam descriptionem sanctissimus DEI vates Esaias nobis reliquit, qui capite quinquagesimo octavo non de longis precibus, de victu parco & austero, non de nemorum ferarumq; latebris, non de veste lanea, de aqua potu & rudi zona concionatur: sed misericordiam, charitatem, & mansuetudinem nobis inculcat: ab ira, odio, liuore, vindicta, ambitione abstinendum esse docet: diligendos inimicos, dignis, iuxta ac indignis benefaciendum. Libero enim ore sic inquit: En ad lites & iurgia ieiunatis, & ad pugnis impiè cadendum; ne isto pacto ieiunaueritis, ut in alto vox audiatur vestra. Hoccine est ieiunium quod ego approbem? Dies quo seipsum subigat homo? Scilicet ut caput in iunci modum curuet, centone stratus & puluere. Hoccine vocandum est ieiunium & fauorabilis Domini dies? Enim vero hoc est, quod ego approbem ieiunium impietatis

aperire nexus, iugi nodos soluere, quassatos
dimitte liberos, utq; iugum omne abrum-
patis. Nimirum ut esurienti panem tuum
impertias, inopesq; vagos domum introdu-
cas: nudum si videris, operias, neque tuis
te subducas consanguineis. Tunc erumpet
auroræ modo tua lux, incolumitasq; celeri-
ter pullulabit, teq; & tua præcedet iustitia,
& Domini gloria excipiet. Tunc te vo-
cantem Dominus exaudiet, conquerenti, se
præsto esse dicet, si iugum ex te, si digiti ex-
tensionem, iniquamq; orationem remoueris.
Si teipsum profuderis esurienti, atque ad-
flictum hominem satiaueris, orietur in te-
nebris lux tua, tuaq; caligo erit meridies,
& Dominus te semper deducens, appetitum
tuum in siccitatibus saturabit, artesq; tuos
ita curabit, ut similis sis irrigui viridarij,
aut aquæ origini, cuius latices non sunt fal-
laces. Hæc, serenissime Princeps, nostra
de Christiano ieiunio opinio est. mihi verò
illud ad dolorem acerbissimum accidit, quod
maiestas tua dicit, nos tamquam homines
perditos & flagitiosos multos nobis Deos
opinionis errore fingere, gloriam, honores,
opes, libidines pro sanctissimo Dei numine
vene-

venerari. Certè huius pestifera opinionis,
quæ totius vitæ Fundamenta conuellit, ori-
go & fons est ipsa religionis nostra ignoran-
tia. Scimus varios fuisse Deos gentium
Coluerunt dracones, Crocodilos, boues & Si-
mias. Quid autem dementius? Sed hoc
quoque stultius, quod lapides mutos, ac ligna
pro dijs coluerunt, ut præ his excusandi vi-
deantur, qui quibusdam hominibus hono-
res diuinos detulerunt. At his omnibus exe-
crabilius, quod æternos illos hostes humani
generis demones DEO antetulerunt. Pe-
ctus avari templum erat Mammona; cor-
pus libidinosi templum erat Veneris, Pectus
ambitiosi templum Iouis, Genethliæus A-
pollinem, luxui deditus Comum aut Sile-
num venerabatur. Nunc autem ad diui-
na veritatis splendorem exortum, merito
euauerunt omnia ficta Deorum nomina,
idola gentium prostrata sunt, explosimus
atque exsibilauimus Deos inutiles è pectori-
bus nostris: impetrauit hoc mors Christi ut
vnius veri DEI nomen, per vniuersum
orbem omnibus gentibus inclaresceret. In
vno illo & trino DEO, qui fecit cælum &
terram, totam fiduciam nostram collocamus.

illum inuocamus ; ad illum confugimus.
Quoniam ille magnus est, ille facit mirabilia, ille est DEVS solus. Quidquid habet hic mundus quamlibet sublime & altum, humile est, imò nihil est, si conferatur ad Deum nostrum. Solus ille verè magnus est suapte naturâ: solus facit mirabilia; solus verè bonus, solus verè sanctus est. mirabiliter condidit mundum, mirabiliter restituit, mirificentiissime consummabit. Quantum videmus miraculorum in animantibus, in fontibus, amnibus, arboribus, herbis, gemmis, in stellis & Sole, in ipso cumprimis homine. Hac omnia solus Deus faciet, cui nos omnia nostra semper consecramus, & dicamus: nihilq; animo agimus, nihil aut loquimur, aut conamur, quin illum adesse presentem cogitemus, neque nos profecto animus fallit: adest enim ille nobis presens, & propitius propter CHRISTVM, & magnitudinem animi ac constantiam subministrat, ne vlli calamitatum oneri succumbamus, ne spem nostram excelsò, atq; illustri loco sitam labefactet hominum improbitas. Hunc igitur solum adoramus, ad quem Redempter noster viam nobis parafecit.

refecit. Quoniam verò honorem suum
alteri non dedit, ut ipse loquitur apud Esai-
am: Ideò etiam sanctis receptis in concili-
um cœlestium, & iucundissimo illius ma-
ximi patris adspectu fruētibus non suppli-
camus, nec eos aliqua adfecti calamitate
querimus; Quippe non sumus nescij, ut
in sanctis litteris nullam huius rei evidens
testimonium est. Ita nullum quoque prae-
ceptionem aut promissionem esse diuinam; qua
superstitio qua in inuocatione cultuq; diuorū
plurima est, rectè defendi possit. Nam nec
vota nostra sentiunt diui, nec Deus glori-
am suam illis dabit. An est aliquis inter di-
uos qui tanta operetur? Cuius tam im-
mensa sit sapientia? Tam inscrutabile con-
siliū, tam miraculosa potentia? certè
nemo comparari potest ad eum à quo omnia
à principio facta & constituta sunt atque
ad innumerabilia secula incredibili sapien-
tia reguntur atq; conseruantur. Ille cum
FILIO & SPIRITU sancto religiosissi-
mè inuocandus, colendus & suspiciendus
est, nec ponenda est creatura supra eum,
qui condidit omnia. Nec enim aliud
Nomen sub cælo hominibus datum est,
per

per quod seruari possint, quam sanctissimi-
mum illud & dulcissimum Iesu Christi Na-
zaræi nomen, quem Deus excitauit ex mor-
tuis, qui solus constitutus est Mediator in-
ter DEVM & homines, qui seipsum vi-
am, veritatem & vitam esse præclaro &
veraci testimonio confirmauit. Igitur quid
prodest tanto gestu mortuos adorare? Com-
positæ manus tolluntur in cælum, flectun-
tur genua, figuntur oscula, totius corporis
habitus ad religionem componitur. Hæc
decenter fierent, si fierent intus, si fierent co-
ram solo Deo. Citrà noxam tamen diui ac
diuæ optimè coluntur, si quis eorum pieta-
tem & fidem imitatur. Nam & ipsi cum ad
huc mortali corpore grauati fuerunt, à ne-
mine umquam se passi sunt adorari. Agno-
scebant enim imbecillitatem suam, et si quid
vlla in re præclare fecissent, id totum di-
uina deberi gratia adfirmabant. Ideoq; D.
ille Petrus Cornelium ad pedes suos lapsum
statim alleuauit, & se quoq; hominem mor-
talitati obnoxium professus est. Consimili
planè modestia Paullus & Barnabas appelo-
lationem & honorem DEI spernentes, sa-
crificaturos Iouis Sacerdotes prohibuerunt,
palam

palam professi, se homines esse, iisdem, qui-
bus alij, adfectionibus obnoxios. Quid quod
& angelus Domini Ioannem ad pedes suos
venerandi gratia accedentem, claraq; voca
prohibuit? Caue, inquit, ne facias, conser-
uus enim tuus sum, tuorumq; fratrum, le-
su testimonium habentium, DEVM ve-
nerato: nam Iesu testimonium oraculi spi-
ritus est. Itaq; sicuti diuas & diuos inuo-
candos non esse docemus; ita etiam diuo-
rum imaginibus, quoniam non sentiunt,
nihil habendum honoris arbitramur. Nam
prorsus horribile crimen est idololatria, hoc
est, simulachrorum cultus, quem Africani
concilij authoritas iam olim sustulit, in quo
decretum fuit, ne quid in templis esset aut re-
citaretur prater scripturas Canonicas. Igi-
tur imagines ad cultum prostitute non so-
lum e templis, verumetiam ex omni ciuita-
te sublatas esse oportet. Nonne autem mira
crausitudo est in homine Christiano, non pos-
se contemplari Deum, nisi per imaginem;
si tamen Dei potest vlla fingi imago. men-
dax imago fallit. & tamen hominis licet
vera imago, quantulum est hoc, quod re-
praesentat hominis? & Dei requiris imagi-
nem?

nem? nihil eloqui, nihil cogitatione fingere potes, quod DEVS est, qui vnus est adorandus. Vbi transcenderis omnem sublimitatem mentium angelicarum, adhuc infinitis partibus abes à celsitudine DEI, qui lucem habitat inaccessam. Sed adorans aspicias imaginem DEI; aspice, sed vt lignum aut lapidem, hominis manu factum. O idololatriæ & impietatis omnis imagines magistra? ô in tartarum Duces? & damnatae superstitionis adiutrices? quæ nam per illum DEVM, qui vos abominatur, aut vis ingenij, aut vbertas eloquentiæ, perinde ac malè de nobis merita estis, vituperare vos possit? Per vos verus maximè illius: cœlitum atque hominum patris & regis cultus destructus est, qui non in statuis, sed in sanctissimis legibus suis hominum generi se contemplandum & aspiendum dedit, & clarè docuit quid exigeret à nobis, quid uè faciendum, fugiendum uè foret, vt ad vitam beatam ac immortalam peruenire possemus. Per vos cognitio rerum diuinarum euulsa est animis simplicibus, & ex amoris abundantia DEI contemplationem anxie expetentibus. Vestra

Istra simulachra aures habent, nec audiunt,
manus habent, nec possunt palpare; religio-
nem & pietatem subuertunt; excacant
animos inanes spes & sollicitudines adfe-
runt, aciem mentis obscurant, ut non pos-
sit intueri, quæ via ducat ad immortalem
& iucundissimum diuini numinis adspe-
ctum. Vos Gregorius ille errore quodam
adductus suo primus in ecclesiam D E I in-
uexit, scilicet ut mentes hominum simpli-
cissimorum religione sancta imbueretis, &
reuerentiam aduersus D E V M, timoremq;
ingeneraretis castum & pium; sed profe-
cto bonus ille à scopo longissime aberrauit.
Non enim decet nos ex pictorum & statua-
riorum figmentis discere, sed ex Lege &
libro D E I, qui est liber sanctarum scriptu-
rarum. Qui Deum nosse cupit, oculos non in-
tendat in statuam, sed scrutetur diuinas li-
teras, quæ de D E O abunde testantur, qui
litterarum sanctarum ignarus est, is ver-
bum D E I audiat, ut fidem habeat ex au-
ditu, vos odiosa & importuna imagines do-
ceris ad ligna & lapides hominem confuges-
se, vos summam stultitiam & impieta-
tem in mundum importatis, itaque nulla
impe-

imperia, nulla ciuitates, nulli sapientes populi vestro cultu vniquam fuerunt delectati. Quis enim cogitatione complecti, ne dum verbis explicare possit, quanta sit insania, quanta vanitates hominis vestra simulachra colentis, & imaginem DEI in trunco & lapide quarentis? vos iam ab antiquis seculis Iudaei eiecerunt. apud Seres lege cautum erat ne quis vos adoraret. Vos ex decreto Numa in Romanorum templis annis centum & sexaginta ab vrbe condita visa non estis. Per vos religionis cultus negligi & contempui haberi cepit: vos Persa etiam abominati sunt. Solis Aegyptijs impia vestra simulachra placuere: vos summi vox Dei, vos sacra & profana littera execrantur. Contra vos antiqui patres suis scriptis depugnarunt. Vos clarissimus ille Epiphanius in templis aliquando inuentas discerpfit & abiecit. Vos animi sensum falsis & pestiferis opinionibus corrumpitis: cultus vester per se inutilis & damnosus est. Non per vos, sed clausis oculis, & erecto corde optime videtur Deus. Sed fit nonnunquam, ut quemadmodum gustandi sensus aliquo morbo deprauatus, persape mel
indi-

*iudicet amarum : Sic animi hominum falsis
opinionibus imbuti praeceptiones Dei natura
salutares & iucundas repellant , & in luto
humanarum traditionum voluentur. Prae-
clare autem illi salutem suam consulunt , qui at-
tentum animum ad verbi diuini certitudi-
nem semper habent , atq; in eo audiendo &
cognoscendo omnem curam & diligentiam
ponunt. Scimus enim in prima illa nostra
religione , ab ipsis Christianae fidei incuna-
bulis , & diu post Christi ascensionem non
fuisse in Christianorum catibus statuas ,
imo nec vlla templa fuisse condita , fatetur
hoc ipse Origenes , qui in scripto suo contra
Celsum edito multis rationibus ostendere
conatur , quam parum ea ad verum Dei cul-
tum faciant. Homo pius & pulchritudine
vera virtutis accensus imago est & aureum
templum Dei. nihil ille aut cogitatione com-
plecti , aut tacitis votis optare potest , quod
ab optimo maximo numine non sit speran-
dum. Si quis honorem querit , DEVS largi-
gitur aeternam gloriam : Si principatum ,
adsciscit in regnum suum , cuius non erit fi-
nis. Si oracula , habet scripturam certissima
fidei , qua loquitur Deus ex adyto suo , quoties*

volumus. Si voluptatem, ille solus dat gaudium plenum, quod auferre nemo potest. Hæc cum ita sese habeant, cumq; nihil adeo tetrum, immane, & contra naturam cogitari possit, quam incomprehensibilem Deum in statua querere, explodamus nunc tandem è pectoribus nostris impuram idololatriam, & iucundissimum Dei nomen religiosè veneremur. Ventum nunc est ad ultimam tuæ maiestatis objectionem, de qua breuissimè respondebo. Vagæ libidines & meretricum greges nobis imputantur. Certè autem Baalis Sacerdotes qui impurissimam vitæ turpitudinem amant, qui libidinum facibus inflammantur, qui scortorum colubuiem alunt, qui rapinis & maleficio pascuntur, & cætera eiusmodi scelera suscipiunt, y inquam Sacerdotes hac labe notandè erant. Nos enim episcopum irreprehensibilem, & ita moribus inculpatum querimus, ut in eum non cadat vlla probabilis mali facti suspicio, ne forte doctòr euangelicæ Philosophiæ, ne dispensator mysteriorum Dei, ne lucerna candelabro imposita ut luceat omnibus, qui in domo sunt, quacumque

occasione det offendiculum impijs vel infirmis. Itaque vagas libidines nullo quidem modo probamus, sed exsecramur, & hac in re sanctissimorum CHRISTI Apostolorum praeceptiones sequimur. Nimirum si quis castitatis donum ab optimo & castissimo DEO accepit, eum, ut sua dote utatur, sedulo monemus. Calibibus & viduis bonum est, si sic maneant. Calebs enim Domini res curat, ut Domino placeat, Maritus mundana curat, uxori ut placeat, atque ita diuisus est. Item mulier calebs, aut virgo, Domini res curat, ut & corpore sancta sit, & spiritu: & nupta curat mundana, viro ut placeat. Alij autem qui se non continent, contrahant matrimonium. Satius est enim licitum thalamum inire, quam impijs libidinum flammis arde-
re, aut meretrici adherere, unde populo ingens offendiculum nascitur, qui non tantum ad calumniandum propensus est, sed etiam ex Sacerdotum moribus aestimare solet euangelij doctrinam. Ne quid interim commemorem de haeticis, schismaticis, Iudais, & alijs qui sunt à professione

Christiani nominis alieni. His profectò ca-
lumniandi ansa præcidenda est. Ipse quin-
etiam Deus grauissimam pœnam minatus
est hominibus istis, qui conculcata virtute
omni potentiam & libidines in loco numi-
nis colunt: futurumq; prædixit, vt debitis
supplicijs, & illis quidem acerbissimis adfis-
ciantur, vt Sodomitæ non fædius interie-
runt, qui sulphure, & igne cœlesti deflagra-
runt. Ideoq; D. ille Paullus, cui videbatur
pulchrè congruere, vt castitatis honos cum
ordinis dignitate iungeretur, talem ad ge-
rendum Sacerdotium idoneum esse adfirma-
bat, qui irreprehensibilis esset, vnius vxoris
vir, sobrius, frugi, modestus, hospitalis,
aptus ad docendum. Sed hîc mirificè re-
clamant Romanæ ecclesiæ sectatores, qui
manifestis interdum criminibus sunt infâ-
mes. Admittunt ad Sacerdotia, qui furti-
uis & nefarijs libidinibus sunt obnoxij, &
qui palam ac populo teste homicidia pepe-
trarunt tolerantur: Simplicem verò euan-
gelij ministrum qui legitimam vxorem du-
xit, exsilio, morte, interitu, conuicijs &
quauis calamitate dignum iudicant. Quasi
verò ex tam multis Apostolicæ constitutio-
nis

nis articulis, sola urgenda sit uxorcula.
Cum fœdissimi concubinarum greges non
imputentur. quod si tanta est patrum isto-
rum authoritas, ut matrimonium contra-
ctum dirimat, optarim ut eadem authori-
tas caueret, ut adulteria inter Monachos
& scandala manifesta è medio tollerentur.

Sed missa nunc isthac faciamus, &
Græca potius ecclesie sinceritatem admire-
mur, quæ euangelij præconem uxorem ha-
bentem non arcet ab episcopi functione. Cum
ad eum modum Ioan. Rocyta aliquantò et-
iam fusius Basilidi respondisset, ille quam
gratus sibi sermo hominis fuisset, insolite
humanitatis significatione declarauit, remq;
adeo omnem in longa disputatione tracta-
tam scripto comprehendit iussit, quod nos de
Slauonico sermone conuersum latina ciui-
tate donauimus, ut videant uniuersi mor-
tales, istum tyrannum, qui tanta feri-
tate populum Christianum in Liuonia mi-
serrimè contrucidauit, nostræ veræ religio-
nis nequaquam ignarum fuisse, eumq; gra-
uiores propterea in iudicio DE I pœnas da-
turum opinentur, quod nulla religionis aut

pietatis cura habita contra aras, contra
templa, & contra Christianum sanguinem
inauditam immanitatem & truculentiam
exercuerit.

Rocytā autem incredibili latitia est ad-
fectus, quod Moschum summa potentia
Principem validissimis conuictum arga-
mentis ita per sacras litteras sustinisset,
ut ille omni pristina religionis cognitione
spoliatus tacuisse videretur. Adfuerunt ex
Sarmatis splendidissimi Oratores Ioan. Cro-
tosinius, Palatinus Inouuladislauiensis,
Nicolaus item Taluoisus Castellanus Sa-
mogitiensis, & Duneburgensis praefectus,
cuius, beneficio hoc scriptum meum in ma-
nus peruenit: Raphaël Liscinius Radzio-
uiensis Capitaneus, Andreas Iuanouicius
regius à Secretis. atque hi omnes aetatis ho-
nore & virtute clarissimi habebantur. Ipse
Basilides in regia sua sublimem tabulatio-
nem instituit, & eam peristromatis in-
sterni, & in illa sellas collocari praece-
rat. Ibi splendidissimo cultu ornatus,
& nobilitatis Sacerdotumq; Rutenicorum
turba circumfusus Rocytam & legatos regi-
os audiebat, quibus insolitam eo tempore
huma-

*humanitatem declarauit, nec multo post
discedendi veniam & reditum in patriam
liberalissimè eis concessit.*

VITÆ IOAN- nis Basilidis

LIBER SECVNDVS.

MEGATIS IN POLO-
niam reuersis, & his ex arario
publico magnificè donatis, Basis-
lides ad turbandam republi-
cam & bellum ciuile consilia & animum re-
uocauit, quod tanta crudelitate gessit ut
omnes omnium seculorum tyrannos longis-
simè anteire videretur. Bonis Principibus
nihil gratius aut magis in votis est, quam ut
suos incolumes, ac rebus omnibus florentes
videant, ille autè quasi ferarum ac beluarū
more predationi tumultibusq; natus esset,
tam cupidè semper bellum suscepit, aliud
ex alio seuit, è minimo maximum ex unico

geminum, ex ludicro serium, & cruentum fecit; populos suos immensis periculis obiecit: una saepe hora tot orphanos, tot viduas, tot orbos senes, tot mendicos, tot infelices reddidit. Quae autem bella paterno exemplo aggressus sit, & felicissimè crudelissimèq; absoluerit, id nunc tandem dicendum est, ut ad institutum sese recipiat oratio.

Primo inchoatum à patre contra Casanenses bellum suscepit, exercitum conscripsit; armorum telorumq; ingentem numerum comparauit, utq; esset rebus omnibus ad bellum multò acrius gerendum expeditus, summa vigilantia prouidit. Subactis enim Tattaris, putabat Moschouiae imperium, si ità de rebus humanis loqui licet, fore sempiternum. Porrò Sura fluuius, qui ex meridie decurrens infra Nouogrodiam in Volgam exoneratur, Moschorum terram à Casanensi regno separat, quod ad Volga ripas longissimè porrectum, meridiem orientemq; versus latissimos & fertilissimos Tattarorum campos habet. Ciuitas Casanna, quae regni metropolis est, ad Volgae & Casanna confluentem sita est, & ad aspectum

Etum iucundissima. Reges habuit diuer-
sis temporibus Cheleazecum, Abrahami-
nem, Machmedeminem, Alegam, Abdela-
typhum, Schealem, Mendlingerum, Mach-
metigerum, Sapiregiumq̄, cum quibus Mo-
schi vario euentu varia & difficillima bel-
la gessere. Hi diuersa ratione non in cam-
pis & syluis, nec inter Pastores vagantur,
nec domos facile mutant; Sed fixis sedibus
agricultura & negociationi dant operam,
aliquanto ceteris usu militia vigoreq̄ ani-
mi praestantiores. Olim Mahometem co-
luere, nunc Christum venerantur. Colore
candido, & specie liberali sunt. Homines
nobilitate sati armis exercentur, & milita-
ris gloria decus ardentem expetunt. Sape
Moschouiam omnia ferro proterentes peti-
uere, saepe à Moschis bello petiti & vexati
sunt. & Basilius quidem eos tributum sol-
uere coëgit, ciuitatemq̄, Casannam combus-
sit, & munitissimam arcem Basilogorodam
ad Volga & Sura commissionem adificauit.
De ipsa tamen gente nec speratam victori-
am reportauit, nec consiciendi belli ratio-
nem, qualem sperauerat, inuenit.

Quibus de rebus dolore & iracundia
& bellica gloria incensus Basilides, ut pa-
tris facta superaret, exercitu armis virisque
instructissimo contra eos hostes profectus,
bellum in septimum usque annum maxi-
ma vi & adparatu gessit, adeo uti quasi
planè victor recipiendis oppugnandisque præ-
sidijs totam eam regionem peruagaretur.
Casana tamen oppugnatio summas sem-
per habuit difficultates, defendentibus ur-
bem longe fortissimis Tattatorum Duci-
bus, qui lectissimas Schibanscorum ac Co-
sacorum vicinorum cohortes, Nahaccensium-
umque & Zauolhensium alas dimisso reliquo
exercitu ad urbis præsidium retinuerant.
Sed is oppugnationis exitus fuit, ut Casa-
na, qua vi capi non poterat, subiecto igni
incenderetur. Ità Tattari post quintum
belli annum adiuuante fortuna, qua an-
teà magna ipsis detrimenta peperisset, su-
am adhuc libertatem repulso hoste retinues-
runt. Basilides raptato exercitu ad suos
reuersus, ubi primum intrâ ditionis fines
sese ostendit, incredibili populorum omni-
um alacritate susceptus est, & quasi nihil
multiplici rerum suarum periculo commoue-
retur,

vetur, & prorsus animo esset infractus,
ita cupidè ad obdendas iterum terra ma-
rig, Casanenses consilia omnia viresq, con-
uertit, & animo planè ingenti sextam ex-
peditionem in Tartariam suscepit destina-
tam paratamq, antea à Basilio patre, qui mor-
uens amplissimas copias omni bellico adpa-
ratu instructas oportunè reliquerat. Bello
reparato prima illi cura fuit, ut & pacem
domi, & amicitiam cum vicinis haberet,
quam vel iniquis & maximè pudendus con-
ditionibus parare & ex usu presentis ne-
cessitatis minimè sibi indecorum fore arbi-
trabatur: tot enim tantaq, premia iam in-
tra Moschouia fines effusis & victoribus ho-
stibus largissima sponsione est pollicitus,
quanta nec deuictis Casanensibus, subactaq,
Tartaria omni referri aut sperari posse vider-
rentur, certus cum animo suo quod nihil ea-
rum rerum depulso periculo prestare vellet.
Hac astuta fallaciq, pactione vicinis deceptis
ipsisq, amicitiam promittentibus, Basilides
sumos pariter atq, infimos homines in armis
esse iussit, militūq, acerrimū delectū habuit,
& classē maximā instruxit, ita ut pro glo-
ria, pro salute, pro totius Moschouia imperio
remo-

remotissimæ gentes excita, ad enatum repente bellum concurrerent. Rostouia dux Petrus quatuor millia hominum ducebat. Iuanus Pietrouicius, supremus Moschouia Palatinus, duodecim millia. Casarinus Dubrouius, annuli regij custos, decem & octo millia sub signis habebat. Micaël Temrucouius tria millia. Reliqui verò, quos Basilius Dimitrouicius & Serebrinus: & multi præterea reguli ducebant, erant supra viginti millia hominum. At verò præter has copias, quæ terra ducebantur, classem quoque instruxerat longarum nauium, quibus aditus facillimus occupatis fluuijs in Volgam decurrentibus pararetur ad inuadendam interiorem Tattariam, unde prada omnis generis & spolia amplissima peterentur. Ipse Princeps iuuenili alacritate ad decus bellica laudis vehementer inflammatum cum robore legionum & lectissimis equitum alis aduentabat, ut quæ maiorum suorum ditionis quondam fuissent, armis repeteret, ab ijs præsertim qui patrem Basilium crudelibus armis vexauissent. Casanenses interea metu magnoperè conterriti nequaquam præpropere consilio aggeres comportauerant, & turre

tures contra Moschorum irruptionem excitauerant, ut ex ijs possent milites dispositi Moschos sagittis configere, & crebra variorum globorum multitudine lacerare. Basilidi econtra artifices Germani ingentem tormentorum vim, & multa belli machinamenta fecerant, quibus hostes facilius expugnarentur. Ita instructus cum ad urbem venisset trinis eam castris terra mariq; obsedit, statimq; prolato tormentorum adparatu adeo vehementer mania quassauit, ut late prostratis adapertisq; munimentis Tattarici praesidiarij in statione conspicerentur, quorum ingenijs tanta de Moschorum gente innata erat contemptio, ut ultro etiam: prouocarent irridereq; hostes, quod tantum inanis operae frustra suscepissent ut aditus in urbem pararetur, quando adapertis iam portis, ad iustam dimicationem fortibus viris, si animus suppeteret, esset irrumpendum. At Basilides qui in spem potiunda urbis venerat, exploratamq; a pernicatissima gente victoriam cupiebat, tanta virtute & audacia obsidionem continuabat, ut a multis saepe locis vno simul tempore & die ciuitatem adoriretur, quem Tattari quidem

dem agrè, fortiter tamen & mutua cum
cade repellabant : eruptione nonnunquam
ità cum hoste dimicantes, vt nec inuicti in
castris duces, quidquam virtute vel consi-
lio valerent, quum & subitus Casanensium
incurfus, & fada fuga facies, & conturba-
ta diuersis in locis castra, omnem vel con-
stantis iudicij vim, vel ferenda opis spacium
inter dissonos morientium clamores eripe-
rent. Ità clades alternante fortuna cum di-
utius duceretur obsidio, in castris Moschicis
omnia fada obueniebant. Suadebant tunc
nonnulli, vt Basilides cum hostibus pacem
componeret, si secus fecisset, minabantur
se domum reuersuros. Alij ex domesticis &
familiaribus in eius perniciem moliebantur,
etiam vndique fiebant in eum graues con-
spiraciones. Ipsi quinetiam milites nesa-
ria audacia precipites insaniebant, & bel-
li tadio in seditionem lapsi multis interse-
ctis prope more militia confligebant : adeò
vt stringente nudum ferrum principe &
in medios inter volitantia tela deprecantis
habitu procurrente, vix dirempta sit pu-
gna. Ex ea seditione vnaquaq; natio mi-
litum, veluti diffusa alijs, ira & timore
conster-

consternata, seorsim factis excubijs teten-
dit: quæ res sicuti ducum ipsiusq; etiam
Basilidis auctoritatem imminuerat, ita om-
nem etiam conficiendi belli rationem con-
turbauit, sublatoq; metu & pudore petulan-
tia militari viam aperuit, adeo ut cunctis
reditum in patriam magnoperè flagitanti-
bus, totus prope exercitus flagitiosissimè
solueretur. Igitur Basilides ingenti sem-
per spiritu aduersæ fortune obuiam ire af-
fuetus, apud cohortes concione habita mo-
net uniuersos ne contra rempub. & legitis-
mi Principis imperia faciant, neue turpi-
bus transfugijs dissolutaq; disciplina signa
deserant, sed de abolenda potius ignomi-
nia conficiendoq; bello, de diripiendis hos-
tium castellis, deq; omni præde genere cogi-
tent. Postea sese uniuersis nequaquã demisso
animo commendat; gregariorū etiã militum
confirmat animos, & præclare ostendit ipsos
ignominia in expiabili natatos, si se de ip-
sis optimè meritū in ea spe summæ victoriæ
deseruissent. Proinde si Sacramenti mili-
tari, si patria, si antiqua virtutis obliuiscē
vellent, ut suæ ignauiæ obsequeretur, debere

eos nequaquam priuato paucorum arbitrio, sed publico cohortium omnium ac alarum consilio statuere, ut sibi honestissima ratione obsidionem soluere liceret. Acclamaue- re milites ut optime speraret, ipsos enim & de pudore suo, & de ipsius salute magnope- re sollicitos nequaquam commissuros, ut con- queri de aliqua indiligentia cuiusquam pos- set. Nec multo post cum de bello ducendo sententia rogarentur, milites & belli duces ut in unum voluntate ac animis iungeren- tur, nequaquam adduci potuerunt. Quod si Basilides masculè & fortiter in proposito semel suscepto perstitisset, haud dubiè bel- lum ex animi sententia absolueret potuisset. Sed credibile est aliud fuisse Dei consilium, qui eum his turbis inuoluit.

Nam & ipsi duces pessimis artibus bellum gerere, & de victoria inceperant de- sperare. Non enim satis agnoscebant, & quam esset exigua Casanensium potentia, & quam magnas facultates haberet Basili- des instaurandi exercitus. Itaq; dum hæc expensa & deliberata initis rationibus ex- plicantur, illudente fortuna Basilides im- pulsus à suis obsidionem soluit, & exigua
cum

rum spe optata certaq; laudis per difficillimas inaccessarum sylvarum vias & paludes canosas domum est reuersus. Interiectis deinde aliquot diebus ad concionem populum vocat; laudat perpetuam illorum tum in se, tum in patrem Basilium fidem: Sua in illos beneficia commemorat, vt numquam quasi subditos, sed veluti regni socios habuerit. Denique se illorum, non illos in Principis mores transisse. Nunc quoq; ait, custodiam corporis sui nequaquam peregrinis se, verum illis solummodo crediturum. Quod verò ad propulsandi & conficiendi belli rationem attineat, non potuisse nunc illud ob perfidiosam militum ducumq; inconstantiam & leuitatem absolui: Se tamen operam daturū, vt barbarā hostium feritas feliciori aliquando tempore compefcatur. Dimisso populo statim duo Sclopettariorū milia in numerum satellitum legit, quibus & alimenta statuta & instrumenta armorum equorumq; data. Hoc genus hominum nomen habuit Aprisna. Ita inuicta militum manu septus non Basilides regio, sed hostili odio seuire in suos cepit. Maxime indignabatur quod gloriosam militiam seditionibus

infuscassent. Propter quae crimina omnes
eos qui dissoluta disciplina transfugis pes-
simisq; artibus bellum gesserant, interficere
statuit, insigniq; simulatione benevolentia
usus, conuiuium iuxta regiam magnificen-
tiam instruxit, & Magnatibus suis ingen-
tes epularum adparatus dedit. Sed cogni-
to in castris singulorum animo, in unam
mensam, eos qui bellum dissuaserant, collo-
cauit; aut consumpturus eos, aut in ultimis
terris in colonias distributurus. His quoque
vestem ex panno serico nigram dedit, ut
cultus luxui par videretur. Quae ne inui-
diosius in illis tantum conspicerentur, alios
etiam vestem longam purpuream accipere
iussit. Neutris tamen non prius fatalis ha-
bitus omen, quam occiderentur, cognitum
fuit. Sequenti die iterum populum in con-
cione alloquitur, grauiq; habita oratione que-
ritur suam lenitatem, beneficentiam, comi-
tatem acerbissimis iniurijs remunerari: &
quod esset in Moschorum gente inauditum,
paratas sibi nefaria crudelitate in castris
fuisse insidias, scelestiq; eius consilij aliquos
esse conscios, qui in senatu Principis essent,
quibus veniam sincera fide esset daturus,
si spon-

si sponte crimen faterentur: quod si perne-
gando id facere differrent, nequaquam po-
stea captis & conuictis ullum venia locum
futurum. Nec mora Senatores & bellis
Duces ad tribunal accedunt, supplicesque
culpam deprecantur, quos sine respectu ami-
citiæ & dignitatis, Basilides in conspectu suo
partim necari iussit, partim in subterra-
neas carceres tenebris ac odore terro maxi-
mè horribiles separatim detrusit.

De militibus autem & alijs qui in ca-
stris tumultuati fuerant, in ultionem per-
fidia acerbissimè supplicium sumptum, adeo
ut curribus per urbem circumducti, car-
ptimq; discerpti tandem forcipum mor-
sibus, ac ad extremum strangulati in fru-
sta secarentur, submergerenturq;. Ea seue-
ritate tantum terrorem omnibus incussit, ut
non in acie quam in conuiuio sedens terri-
bilior videretur.

Tremere itaque omnes uniuersa regio-
ne cœpere, innoxiorum hominum casum
miserantes, interdum se quoq; non debere
melius sperare dicentes. Pleriq; enim in de-
cernenda pœna mitiorem sententiam re-
quirebant: Alij contingi ea crimina

dicebant, falsoq; damnari insontes viros,
ut occasio exercenda tyrannidis iniquissis-
ma ratione pararetur.

Sed Basilides, apud quem nec iniu-
stitia, nec regnandi libido ullo modo ter-
minabantur, surdis hac auribus percipie-
bat, reuocatq; ad bellum animo, nihil actū
tot egregijs pralijs dicebat, si incolumis Cas-
sanensium ciuitas & regnum relinquere-
tur, persequendosq; esse eos qui à sceptro
Moschico defecissent. Ius de causis exerci-
tum continuò recollegit, & maiores copias,
quanta maximè potuit diligentia, compara-
uit, tantoq; impetu & celeritate Casanen-
ses oppressit, ut quem redire non censerant,
videre se vix crederent. Itaq; vrbs cum
vehementissimè tormentis quassata esset, to-
ta diruitur, agri inter victores diuiduntur,
captiui sub corona venduntur, quorum pre-
tium non ex eumentum commodo, sed ex ini-
micorum odio extenditur. Et sicut ante
secunda fortuna rebus suprā vota fluenti-
bus, tot de Moschis victorias Casanensibus
attraxerat: ita nunc aduersa, velut in
ostentationem fragilitatis humane destru-
ens, quae cumulauerat, priori ruina extre-

nam calamitatem, & fœdum interitum ad-
iecit. Ex devicta gente Basilidi aucta in-
solentia est, qui iuuenili ferocia numerum
atque potentiam ceterorum hostium vici-
norum facile contemnens, post quartum
deinde annum aucto & rebus omnibus ab-
undè instructo exercitu ad ASTRACA-
NENSES Tattaros est profectus, adeò pro-
motis castris, ut pramisso leuis armatura
equitatu, atque ex propinquo ostentatis ca-
stris, hostes opinione celerius opprimeret.

Astra Ganensium autem regio latissi-
ma est, ciuitates plurimas habet, quarum
caput est Astracania, ad Volgæ ostia condita,
ubi mare Caspium ingreditur, insulasq̃
multas facit, & spectantibus vastissimi ali-
cuius Oceani magnitudinem representat.
Vltrà Nohaycenses & Casanenses Scythas
hoc regnum extenditur, quod Basilides spe-
ingenti amplexus, secundissimo rerum om-
nium successu in ditionem potestatemq̃ su-
am redegit. Cum enim admirabili celerita-
te raptato exercitu Astracaniam peruenis-
set, aduocata militum concione, eos alacri-
ter est cohortatus, ut postquam ad locum

facile assumpturi sint. Accessura & vilis
larum incendia, & castellorum oppidorumq;
repugnantium direptionem, tum ipsius A-
stracania obsidionem. Quibus omnibus
non Turcis tantum in has gentes, sed & in
ipsos Moschos sentient patere bella. Nus-
quam igitur alibi facilius bellum, sed nec
pradam uberiores inueniri posse. Nam ca-
pta Astracania omnes ditissimorum merca-
torum thesauros, ipsamq; regnum premi-
um victorum fore. Gloriam certe tam ho-
nesta militie in omne auum futuram, ut
dicatur eos solos Ottomannorum esse, qui de-
decus, quondam ab Tamberlane acceptum,
ad hostes transtulerint, ultroq; inimicam
gentem obsederint. Omnibus igitur forti-
ac alacri animo bellum incundum, quo nul-
lum aliud possit, aut premium victoria u-
berius, aut victis monumentum illustrius da-
ri. His quidem adhortationibus animi mi-
litum erigebantur, sed terrebat eos longin-
qua profectio; cuius rationem non minori
cura Selymus, quam belli reddebat, adfir-
mans se cum periculum urgeat, neq; ipsos
milites neq; ipsorum salutem esse neglectu-
rum. Itaq; ad mandatum Imperatoris

uniuersa naves bellica, consentiente exercitu militibus impleta, & lectissima validag³ lanizarorum legiones contra Tattaros missa, tanto & tam terribili adparatu ut 13. Cal. Apr. supra CCC. hominum millia Byzantio discesserint. Addiderant his copijs Precopienses quadraginta millia Sagittariorum & selectissimas equitum alas. Tanta barbarorum copia ad Maotidis paludem delata, statim Azophum ingressa sunt: atq³ hic milites ad profectionis necessitate rebus omnibus comparatis, frumentoq³ & stipendio instructi, statui presentis fortuna sese accomodarunt, cetera ab hoste melius, quam a socijs consequuturi. Porro Turcarum exercitus Azopho digressus ad V. VII. tembris diem Astracania peruenit, & eam ciuitatem grauissima statim obsidione presit. Tunc igitur Moschos stupor & admiratio incesbit, unde tanto conatu tam subitum bellum, presertim ab hoste antea non cognito, admiratio deinde paullatim in contemptum Turcarum vertitur. Fuerat relictus a Basiliide in tutelam regni SEREBRINVS regulus fide & virtute bellica insignis. Is hosti populanti Astracania agros

ad Volga ripas occurrit, cumq; occasionem
conferendo praelio praeuisset, semel iterumq;
prosperè dimittauit. Nam Turca alimentorum
inopiâ segniores redditi, ad bellum etiam
minus idonei videbantur esse, & cum his Se-
rebrinus ita rem gerebat, ut nihil sibi com-
modius existimaret, quam seruare atq; au-
gere in urbe copias, cunctari in idoneis lo-
cis, omnemq; importandi commeatus viam
intercludere. Inclinabat enim se autumnus
illis in regionibus, hyemi quam aestati simi-
lior: nec differri poterat diutius obsidio,
quoniam urgente in brumam tempore gra-
uior indies ac sauior tempestas esse consues-
set. Processerant iam hostes vastabundi usq;
in proximum Volga lictus, maiore profectâ
animorum peruicacia quam bellica fortitu-
dine, ita ut pila eorum tormentis emissa ad
ipsam usq; urbem peruenirent. Non tulit
eam ignominiam Serebrinus, cum aduolare
hostes barbara feritate conspiceret, eosq; sub
auroram primam cum suis adortus, concisis
vndiq; obuijs ita conterruit, ut deserere im-
pedimenta, & metu extremae cladis fuga si-
bi consulere congerentur. At Serebrinus in-
genio ferox & praeproperus cum fugientes
confi-

confidentius persequeretur, adeò cautè ac feliciter confligit, ut cum vix primam impressionem Turcici pedites sustinerent, omnes pradantium cohortes fadè dissiparentur caderenturq;. Periere in receptu parum decoro vel dum fugam suorum sisterent, illustres alarum duces, & Turcarum aliquot millia. Ea clades eo grauior & luctuosior hostibus fuit, quod multorum dierum intervallo classem sociorum maris Caspij aduerso fluctu impeditam nondum viderant, nec iam habebant unde copias repararent, tot praesertim equitibus Cataphractis & tot Ducibus in unius maximi praelij calamitate amissis. His cognitis rebus Serebrinus, tametsi eam cladem Turcis, quod alienum regnum adfectassent, meritò accidisse praedicabat; nihil tamen ea victoria letabatur. Dolebat enim crudelissimis hominibus certè exitium, extremamq;, ignominiam nondum esse illatam. Ob id secreto Moschos ad Volgae ripas habitantes hortabatur, ne animo deficerent, suamq;, pristinā infracta virtutis atq; constantiae existimationem tueri vellent. Se enim intellexisse classem Turcicā iam mare Caspiū secundissima tempestate enauigasse.

Provis-

Providendum igitur esse ne commeatu, in-
strumenta bellica, & cetera extrema ne-
cessitati profutura, ad hostem in castra de-
uehantur. Moschi ea de re certiores red-
diti, aduentantes ex nauibus Turcas ad ipsa
Volgæ ostia aggrediuntur, rebellantes ex-
pugnant, pradas agunt, & multa millia
trucidant. In isto tumultu multa submer-
sa naues, multa capta sunt. Itaque cum
terra mariq; eadem fortuna pugnarent,
cumq; superioribus malis tantus erumna-
rum cumulus accederet, fugam maturare
cœperunt. Pedestribus autem & equestris
bus copijs felix iter non fuit, siquidem quo-
tidiano labori etiam fames accesserat. Mul-
torum deinde dierum inopia contraxerat
& pestem, tantaq; feditas morientium fu-
it, ut viæ cadaueribus implerentur, alitesq;
& bestie, escæ illecebris sollicitatæ, exerci-
tum sequerentur. Erat res spectaculo di-
gna, & ad estimationem rerum humane
sortis varietate miranda, exercitum qui
propter multitudinem terra grauis fuerat,
iam feda trepidatione deformem, inq; fu-
gam actum videre. & eo quidem tempore
pro Moschorum dominatione indulgentia

Dei

Dei diligenter excubare visa est. Nam & tormentarium puluerem Azophi ad belli necessitatem asseruatum cœlestis flamma absumpsit, oppidumq; & arcem prodigioso impetu penè funditus euertit. Exercitus reliquæ Byzantium renauigatura, in Maioridis palude naufragio absumpta sunt, atque id bellum opinione omnium faciliorem exitum habuisse est visum: adeo ut nusquam minore cum commodo, vel maiore cum ignominia Turca conflixerint.

Astracani igitur, sicut & Casanenses, Basilidis titulos auxere, qui statim Tattarorum Imperatorem salutari se iussit, potentiaq; sua magis magisq; confusus de bello Liuoniense cogitare cœpit, ut Oceano ultimisq; terris finiret imperium. Nec ferocè ingenio alta atque ardua meditantè fortuna defuit. Per multos enim annos incredibile hominum multitudine crudelissimè occisa, Prouinciam eam sic adflixit, ut nulli ætati vel sexui, nullis templis & aris, nullis urbibus & agris, imò ne mortuorum quidem cadaueribus parceret. & adfirmare equidem ausim, nullam sub clarissimo sole regio-

regionem esse, ad quam tantus malorum
omnium cumulus umquam penetrauerit. Li-
uonia regio est latissima & fertilissima. Par-
tee in longitudinem milliaribus nonaginta
Germanicis. Latitudo verò illius non supra
quingenta millia dilatur. Melle, co-
rio, cera & lino frumentoq; abundat. Ab or-
tu Moschis vicina est, à Septentrione cum
Gothis, quos nunc Suecos appellant, conti-
nens est. Ab Occasu mari Baltico siue Ger-
manico terminatur. A Meridie Samogiti-
am & Lithuaniam respicit. Gens in hac
Prouincia aliquando immanis & barbara
fuit, sed Germanorum commercio ad hu-
manitatem est exulta. Illi enim non con-
tenti terris in quibus geniti erant, cum o-
pum cupiditate emenso Oceano in hanc Pro-
uinciam delati essent, Friderici Primi Cæ-
saris temporibus domicilium in ea ponere,
& cum populis longo terrarum interuallo
à Germania remotis, societatem facere cæ-
perunt. Postea deceptis simplicibus sum-
mas sibi opes in hac regione comparauerunt,
assumptoq; ex diuitiarum magnitudine ma-
gere spiritu, urbes clarissimas condiderunt,

ad quas ex alijs quoq; regionibus mercatura
facienda gratia homines confluerunt. Ab
eo tempore Liuonia aduenarum Germano-
rum Marianorumq; militum inuicta sedes
fuit. Indigena olim simulachris dediti
erant, & iisdem, quibus reliqui Sarmata,
moribus utebantur, omnesq; ad unum pesti-
feris opinionibus corrupti deprauatiq;. De-
um rem esse inanem, & commentitiam exi-
stimabant. Venit tandem ex Lubeco Sa-
xonia metropoli B. Meinardus, vir diuina
prudencia fama, & singulari probitatis
opinionis clarus, qui Liuones ad veram
CHRISTI notitiam instruxit, & in nu-
merum diuorum ut uiuens referretur, pu-
blico consensu meruit. Eo defuncto Bertol-
dus Cisterciensium Abbas, ab excellenti do-
ctrina ac vitæ continetia ac honestate omni-
bus acceptabilis, studium propagandæ reli-
gionis suscepit, qui in sacris concionibus,
& in priuatis colloquijs ita multitudinis
animos opinione virtutis cæperat, ut il-
lum rerum omnium, quæ imminerebant,
verum VATEM, diuinumque de-
prauatæ Religionis censorem Cælo missum
crederent. Is omnis generis hominum
sexusq;

sexm̄q; & atatis multitudine collecta bla-
sp̄hemis barbaris bellum facere constituit,
ut quos voce non poterat, eos metu supplicij
ab impietate & scelerum administratione
reuocaret. Eo unico miser, quod verbi
diuini cursum gladio promoueri posse cogita-
uit. Coactis copijs, amicorumq; studio, fa-
nore plebis & armis valde egregie munitus
in bellum proficiscitur, statimq; in prima
acie confossus miserabile & fortassis indi-
gnum tāta virtute immanibus barbaris spe-
ctaculum praeiuit. exemploq; suo mortales
docuit, non debere sacros homines à reli-
gione rerumq; diuinarum contemplatione
ad munia regendarum rerumpub. transire.
Vera enim pietas non tam armis & bellico
adparatu, quàm sincera doctrina virtute &
innocentia propagatur, nec opus est ut quis-
quam pro Deo pugnet, cum ille ipse omnia
terrarū sola terribili potentia conquassare,
& omnes campos sternere possit cadaueribus
impiorum. Marianis militibus verò
tantum absuit, ut ea Bertoldi calamitas,
vetus studium alacritatemq; pugnandi mi-
nueret, ut pleriq; antea parum animati, vl-
trò in partes transirent, audacterq; aduer-
sus

*ſus infideles barbaros , à quibus maior adhuc
Liunia pars impotenti quodam iure uſur-
pata tenebatur , inimicitias ex profeſſo, bel-
lumq; ſuſciperent.*

*Nam & Gregorius IX. Pont. Max.
ſua interpoſita inſigni authoritate pium
bellum promouendum ratus milites Liuo-
nienses cum Boruſſicis, quorum tunc Magi-
ſter erat Conradus , ſtabili decreto coniun-
xit , uti in eadem cauſa pari negotio im-
plicitis. Intelligebat enim acutiſſimus
Pontifex Liuonienses ſolos nulla cum di-
gnitate fruſtrà barbariem oppugnatu-
ros, niſi alios Principes , qui praclare eiſdem
impietatis hoſtes forent , omninò quaſuiſ-
ſent. Hanc autem religionis inſtitutio-
nem à tempore D. Meinradi , qui primus
iſtis nationibus colendi numinis rationem
monſtrauit , ad hac noſtra tempora conti-
nuatam ſummo ſemper ſtudio Chriſtiani,
qui in Liunia ſedem conſtitutam habent ,
diligentiſſimè tenuerunt. ità amplificata
Dei noſtione, Sacraſtorum quoq; hominum or-
do anguſtior indies factus eſt , & ſerè im-
prij ſumma penes eos fuit. Riga archi-
praſulem ſemper habuit, quorum e numero*

& illum fuisse constat, qui summa iudicij
seueritate in concilio Constantiensi de Hus-
so mortis sententiam pronunciauit. Post
hunc Derpatensis, Habselensis, Curlandicus,
Ofelensis & Reualiensis magnam prouincia
partem possedere. Ea septem omnino sa-
trapias habet. Leitlandia Rigam prouincia
caput, & multas alias arces & oppida mu-
nitissima complectitur. Viclandiam Hab-
selensis olim episcopus imperio continuit, ea
nunc Gothis paret. Curlandia Semigalliaq;
Dux Gothardus imperat. In Estlandia, Vir-
landia Hariaq; & Geruenlandia Gothi do-
minantur Haria caput est Reualia, Virlandia
Nerua. Estlandia Felinum, Tarnestum,
Leidum, Oueropolum & Carcausum muni-
tiones; Geruenlandia Vitensteinium habet.
Tres nunc longè maximi reges in Liuania
imperium tenent. Magnam eius partem
Gothi possident, maximam Poloni, quorum
rex triennali bello pro hac prouincia contra
Moschos depugnauit, minimam partem Da-
nus habet, qua & ipsa nunc in Polonorum
potestatem ventura putatur. Cardinalis
Georgius Raduilius pro rege Polonorum
nunc in liuania rerum potitur. Primum
huic

huic genti ex discordia natum est malum,
quod quomodo acciderit, & quando Basti-
lides in Prouinciam penetrauerit, omni-
nò dicendum est. Fuit Liuonia Mari-
anorum militum Teuthonici ordinis anti-
quum domicilium, sed in duas dissecta
partes, quarum altera magistratui eccle-
siastico, archipræsuli nimirum Rigensi, &
quatuor alijs parebat: altera à Magistro
ordinis regebatur. Hic cum illibatam paz-
ria libertatem defendere statuisset, pere-
grinosq; in Prouincia Principes nullo mo-
do ferre posset: ille vero Christophorum
Ducem Megalburgicum de consensu collegij
ad archipræsulis dignitatem euehere omni-
nò niteretur, atque ideò in suspitionem
apud plerosque deueniret, quasi Mariano-
rum sociati detrimenti aliquid adferre
conaretur, populi opinionibus dissidentes,
odijs etiam, quod consequens erat, discis-
si sunt. Sic Liuonia in diuersas factio-
nes discurrentibus Ducibus in sua visce-
ra armatur, ferrumq; ab hostili bello in
ciuilem sanguinem vertit, exemplo fu-
rentium, manus ac membra sua ipsa
casura. **ORDINIS** Magister erat

Guilielmus Furstenbergius, is solerti industria magnas copias parabat. Nam & nobilitatem omnem insigni moderatione in fauorem sui sollicitauerat, factusq; iam tantus erat, ut non tam timeret hostes, quam tremendus ipse hostibus esset. Adiutores ei erant episcopi tres, Reualiensis videlicet, Derpatensis atque Habselensis. atque hi partim antiquo fœdere, partim animi leuitate metuq; adducti in partes Magistri descenderant.

Quæ res tantum animorum Furstenbergio dedit, ut cum ingenti exercitu Marchionem Guilielmum Brandenburgicum, tum temporis sacrorum Principem petere auderet. Marchio tamen si Reges & Principes finitimos sanguine obsequijsq; deuictos haberet, amulumq; sublatum, & vires eius concussas valde vellet: Tamen ne militem ex subditis conscribere posset, Furstenbergius faciebat, qui iniecta vetusti fœderis mentione obtestabatur omnes ne parent. Igitur præsul in tanta rerum confusione hostibus impar visus est, desperatisq; rebus in Caconhusum munitissimam arcem concessit. Quod cum Furstenbergio num-

eiatum esset, instructis copijs Marchionis di-
tiones inuadit, & resistente nemine, obuia
quaq; diripit, ipsumq; Principem Cacon-
busia arcis manibus tuentem se, obsidione
cingit. Iamq; ea summis viribus oppugna-
batur, neque dabatur obsessis aliquod laxa-
mentum, fuitq; oppugnatio totum octidu-
um continuata. Ipsum autem praesulem
nec grauisima obsidio, nec stationes hosti-
um munita, nec aggeres excitati, nec tor-
menta disposita, nec acies instructa terrere
poterant, nisi annonae penuria & fame ad
faciendam deditioem compulsus fuisset.
Cum enim casus ille praeter expectationem
accidisset, ab omnibus rebus imparatus erat,
quae sunt ad obsidionem ferendam necessa-
ria: Praesidiumq; ipsum erat fame, situ, la-
bore, peruigilio confectum, crebrisq; vulne-
ribus impeditum, vsque adeo ut vix esset
quisquam, qui telum vibrare posset. Ca-
pto itaq; archiprasule victoria penes Fur-
stenbergium fuit, sed non admodum diu.
Marchio enim Guilielmus antea Poloniae
regem S. Augustum per litteras admonu-
erat, ut subsidia summa celeritate com-
pararet. In Germaniam quoq; nuncios

miserat, qui Ioan. Albertum ducem Megalburgicum, Christophori fratrem, aliosq; principes ad arma cohortarentur. Marchio quin etiam Albertus, qui tunc illustre admodum in rebus bellicis nomen obtinebat. Prussia populos, quorum dux erat, ad arma conuocarat, qui collectis Germanorum legionibus, ad sua dittonis fines proximè Curlandiam castra locauit; omnesq; certatim ad auxilium adferendum se comparabant. Polonia rex cum quinquaginta militum millibus expeditionem susceperat, principisq; Marchionis libertatem bello vindicandam ratus, eo loco castra collocauerat, ubi Liuania Lithuania continens est. Contra Furstenbergius validas Germanorum manus ex Lubeco in prouinciam introducebat, clientes armabat, & apertis occultisq; praesidijs tota regione collocatis, sese aduersus hostium vim & veterum inimicorum iniurias egregiè muniebat. Erat populus Liuoniensis ingenti metu perculsus, & in primis viri nobiles eo periculo vehementissimè terrebantur; quod aduersus vicinum & potentissimum regem, atque eundem etiam qui paullo ante ab omnibus Rigensis diacesis defensor fuisset.

isset appellatus, ingratisimè & inconsideratisimè arma sumpsissent, legatum ab eo missum ludibrio habuissent; & denique propinquum ipsius Principem omni fortuna exsutum in modum captivi detinuis-
sent.

Quibus de causis cum veluti desperata venia animos desponderent, & propterea obstinatius defensionem pararent, ubi per occasionem poterant, optimos quosque in exercitu Regis precibus sollicitabant, ut illius animum egregiè delinitum ad pacem inflectere vellent. Putabat enim Furstenbergius nihil homini petenti excessiva, & praesertim in ista belli fortuna versanti, vel usu melius, vel expeditius esse, quam duabus omnino sellis sedere, si absque certo periculo fieri possit. Quoniam nihil unquam ex toto in alterum aleæ euentum sapienti periclitandum esse videretur. Tandem Caesaris Ferdinandi & Daniae regis intercessione pax ipsis ad Pozzuolum data est, istis quidem conditionibus, ut confestim praesulem liberum facerent, eique bona redderent omnia, militique Polono stipendijs solutis

K 4 ab ar-

ab armis discederent. Ita Liuoniensium
nouercante fortuna, maxima Prouincia
pars cum Christophoro Megalburgio in Po-
lonorum potestatem peruenit. Nec multo
post ipse Ordinis Magister Furstenbergius
in arce Felino à suis, quibus stipendia solue-
re non poterat, desertus, & à Moschis captus
admodum fœdum & ignominiosum vitæ
exitum sortitus est. Caterum Basilides
Polonici belli felicitatem admiratus, statuit
eandem prorsus contra Liuones belli fortu-
nâ experiri. Igitur Derpatensibus, quia
viciniores essent, pecuniam imperat, maio-
rum suorum ius & dominium in Prouin-
cia caussatus, quam nisi subito dissoluerent,
bellum longè grauisimum eis minabatur,
dicebatq; Dunam fluumium suo sub imperio
fontes habentem se in potestatem receptu-
rum, nec fefellit crudelissimum hominem
uentus.

Erat Moschorum nomen Liuonibus
pariter & Polonis atque Germanis admo-
dum formidabile, eratq; propterea in Prou-
incia tumultus ingens & magnus fiebat
vndique ab omnis generis hominibus con-
cursus. Quoniam autem cœpta sine certo
consti-

consilio fortuna plerumque destituit, quid
contra eum hostem agendum sit, accuratè
deliberant. duces nequaquam iusto pralio
quidquam eo tempore tentandum esse cense-
bant, utpote qui iam propè fractis bello Polo-
nico viribus tutiorem repugnandi occasio-
nem expectarent, & pro comperto haberent
tam validas ab hoste conscriptas esse legio-
nes, eaq; audacia militari in bellum ituras,
ut nulli perito dubium esset, quin vel semel
per vim ingressis multo maxime peruaden-
di in Prouinciam via aperirentur. Sed
multis rebus frustra tentatis, reliquæ spes
omnes ad mittendos legatos reciderunt,
quorum felici & spectata multis in locis in-
dustria tyranni animus paullatim mitigare-
tur. Nec sanè defuissent huic consilio
euentus, nisi legati sua quadem leuitate im-
manissimi Principis animum vehementius
irritassent. Quippe cum pecuniam se ad-
tulisse profiterentur, nec tamen, cum ad rem
uentum esset, eam reponere possent, nec for-
te vellent, ille incredibili furore correptus,
concesso prius legatis in patriam reditu, in-
gens Liouibus bellum fecit, nec longa in-
terposita quiete, cum nullam à milite vel

durissima hyemis, vel difficultum itinere-
rum, vel alicuius defatigationis excusatio-
nem reciperet, ad Vessenbergum & Ner-
nam magnis itineribus contendit: tanta
celeritate incitatis ad festinandum omni-
bus copijs, ut neq; via militares admodum
lutulenta, neque inflati amnes, neque lon-
gissima noctes quidquam impedirent, quo-
minus tormenta aenea non modo legioni-
bus in cursu, sed ipsis etiam equitibus
bus aquarentur. Etenim nuncios omnes &
litteras, & totum deniq; sui famam incre-
dibili celeritate praecurrebat, cum etiam a
Derpatensi praesule, qui ex aliorum tumul-
tibus exitialem patria inuidiam conceperat,
ad maturandam profectioem esset inuita-
tus. Accidit id quo nihil aetate nostra cru-
delius in re bellica fortasse contigit; ut nulli
prorsus sexui, nulli omnino aetati parcere-
tur, sed omnia miserabili cede & homi-
num lanterna complerentur. Tyrannus
entm cum nouum sibi in Liuania imperi-
um seuo ac impotenti animo destinasset,
omnibus prope districtus Derpatensis no-
bilibus immani crudelitate trucidatis, ali-
os etiam incolas ita adflixit, ut Liouones,
exsu

exsuti oppidis, actiq; in exsilium, per Lithuaniam atque Prussiam vagarentur: Lithuani verò, qui hostis feritatem nondum senserant, vicinorum civium funestam stragem lugerent. Sub idem ferè tempus Carolus V. Caesar apud Hispanos è vita discesserat, An. 1558. cuius frater Ferdinandus, ad quem rerum summa delata tunc erat, Augusta Vindelicorum cum Septemuiris & Imperij ordinibus celeberrimum concilium habebat. Miserat huc Livonia Magister suum legatum, Georgium Siburgum, prefectum Duneburgicum, ut auxilia aduersus eam Moschorum impressionem & superbiam, ab Imperio & ordinibus postularet. Illi enim superiori anno Nervam oppidum, cum ibi incendium ortum esset, facta repentina eruptione ex altero oppido Iuanogrodo, quod ultra flumen, eodem Narue nomine appellatum, in dextra eius ripa situm est, occuparant, & iam octo amplius mensibus omnem tyrannidem & nefariam crudelitatem in tota ditione exercuerant. Legatus autem quamquam pro suo præstanti ingenio & doctrina nihil planè intermitteret, quod ad causam pertinere videretur, per exiguam tamè auxilij
spem

spem accepit. Sic enim sunt hominum ani-
mi ut vicinorum incommodis non magno-
perè commouentur, seque sibi proximos esse
omnes putent. Exciuerat interea suas è
Liuania copias Basilides, ut Tattaris intrã
ditionis Moschicæ sese ostendentibus obui-
am iret: ijs demum secundo Marte profliga-
tis & pace composita, cum ingenti multi-
tudine in Liuiam reuersus, oppida & ar-
ces vbicunq; potuit, occupauit: agros latro-
cinijs & incendijs crudelissimè deuastauit,
& veluti tempestas quadam obuia prostra-
uit: tandemq; Velinum oppidum, in quo
Magister Ordinis Guilielmus Furstenber-
gius erat, obsidione cinxit. Ibi vero coe-
untibus in vnum perfidia decretum præsidi-
o & militibus, fadissimè se atque oppi-
dum cum Magistro dediderunt, vita tan-
tum impetrata, ita ut exsuti armis extra fi-
nes pellerentur. Basilides Felino potitus,
& paratis tormentis, quæ Furstenbergius
plurima & maxima habuerat, bellum fune-
stissimum viginti amplius annis circumtu-
lit, indeq; uti planè victor oppugnandis op-
pidis deiciendisq; præsidijs totam eam re-
gionem est peruagatus, & Liuones omni pe-
nè illa

nè illa veteri bellica virtutis opinione spolia-
uit. Duæ tantum ciuitates Reualia & Ri-
gabarbani hominis gladijs effugere. Et Re-
ualiam quidem semel atque iterum omni co-
nato, totis viribus, & ingenti exercitu op-
pugnauit. Nam & Magnum Cimbrorum
Ducem, qui amplissimis promissionibus &
rerum maximarum cupiditate adductus,
relieta patria in Moschouiam venerat, huic
bello immiscuit, sub cuius nomine multis
etiam oppidis & arcibus insidias struens im-
manem perfidiam & dolos Græcos felicissi-
me exercuit, & Magnus quidem Cimbri-
cus cum validissimo exercitu magnosq; tor-
mentorum adparatu Reualiam oppugnare
est adortus. Sed ea res summas habuit dif-
ficultates defendentibus urbem longè for-
tissimis Germanici sanguinis ciuibus. Non
enim, sicuti ipse Basilides eum facturum
sperauerat, oppidum subegit. Igitur à vi-
a ad fraudem & insidias confugiens, insigni-
oris cuiusdam humanitatis species ciues ad
deditiōem faciendam compellere statuit,
sed cum nec ista via quidquam profecisset,
Basilides moræ impatiens crudelissimis ar-
tibus bellum gerere cœpit, & tres maximos
exerci-

exercitus per totam prouinciam dimisit, eo consilio ut omnes incolas perderet, cum omnibus rebus imparati nequaquam satis mature occursuri viderentur, quando nihil minus putassent, quam isto tempore bellum se gesturos aduersus eum, quem longissimis locorum interuallis remotum, & desertis in syluis habitantem, tota ea regione magnopere contempsissent. Tunc summos pariter atque infimos trucidauit fugauitq;: tunc muris inclusos homines flammis cremauit; tunc Derpatum, Neruas, Felinum, Veisssteinum, Coconhusium, Ascheradum, omnesq; totius Prouinciae primarias arces diuersis temporibus occupauit, semel oblata rei bene gerendae occasione ita cõtumescens, ut in miseros conuicia etiam iaceret, tantum eos degenerauisse à maioribus adfirmans, ut cum multis seculis murus prouinciae ciuium virtus fuerit, tunc ciues saluos se fore non existimarent nisi intrà muros lateuissent. Omnes enim armis diffisi, vicinorumq; quasi incendio territi latebras circumspiciebant, adeo ut multis transfugijs passim urbes arcesq; desererentur, neq; de victoria repellendiq; hostis ratione, sed de eius

tantum

tantum potentia, deq; perpetuo suo exilio cogitarent. Et tantis quidem circumiectis undiq; & prementibus ex propinquo malis, miseri homines diffisi viribus suis haud dubie totius prouinciae imperio cessissent, nisi eos in ipsis belli consilijs hesitantes ad spem ingentium victoriarum paucorum virorum inuictus animus erexisset. Fuere illi Andreas Sapieha apud Lithuanos illustri genere natus, & Ioannes Buringus à Brunonis uicinarum oppido Helmstadio, in quo nunc Academia Iulia floret, oriundus, qui paucos ante annos splendidissimi viri Ioannis Chodnueuicy scriba fuerat: Gothorū nomina, qui in hoc numero fuerunt, nondum à quoquam cognita habere potui, alioqui & ea in hoc volumine adscripsissem. Vigilantissimi isti homines cum immanis tyranni superbiam animo ferre non possent, miserorumq; salute, fortunis, vita, sanguine, quem hostis ille iam nimium diu crudeliter hauserat, necessario commouerentur, strenuis & constantibus animis acceptas iniurias ulcisci properauerunt. etsi autem neq; tormenta, neq; militem magnum, neq; ullum omnino iustae expeditionis apparatus haberent; tamen multis in locis
maxi-

maxima Moschis detrimenta intulerunt,
itâ vt ad veterem bonisq; omnibus exopta-
tam libertatem plurimum momenti illaturi
fuisse viderentur, si ipsorum insignes cona-
tus alij etiam pecunia & auxilio adiuuis-
sent. & ne quid de cæteris dicam, certè
Buringi virtutem adeò intemperanter for-
tuna extulit & exstinxit, vt cum paucis
mortalium vltroq; vultu velocius atq; ve-
hementius lusisse videatur. Sape hostium
castra, consilia, vires, ipse audacissimus ex-
plorator cognouit: Sape eos in tentoriolis
torpentes, & gelidos subito adortus, latè ce-
cidit & repulit: Sape quinetiam stratage-
matis & callido sensu vsus validissimum ex-
ercitum paucis expeditis equitibus vexauit,
arcibusq; & oppidis ditissimis potitus est.
Nam & Vendam aliquando, & Nitouum,
& Tridum Erligumq; & Artestum, &
Schurum, & Burtenicum, & Remselum, &
Cleuropum, & Nabbum & Vinsetum aliis
asq; in Liuonia arces tenuit, nonnullasq; iam
oppugnatas & obsessas hostibus de manu ex-
torsit, eorum prasidia deiecit, ostentataq; vl-
trò cupiditate conserenda manus, barbaros
cursu aut fugauit, aut persecutus est.

Quibus

Quibus rebus & in fama terroreg^z homi-
num fuit, & corpus ad omnem virtutis
patientiam duravit, nec in conuiuio, sed
in campo: non in vacationibus, sed in ex-
ercitationibus; nec inter cantharos, sed
inter aequales, aut equo, aut cursu, aut viri-
bus contendit. Lionium interdum cum
quibusdam amicis, tacitus à suis profectus,
nemine sciente peruagatus est: omniumq^z
urbium situs ac viros cognouit, cuius forti-
tudinem Deus singulari quoq^z incolumita-
te condecorauit. Nam neq^z animi magni-
tudine deiectus, victusue, neq^z assiduis la-
boribus fractus, nec vlllo aduerso casu ter-
ritus, nec telis quidem, quae saepe in ipsum
ab hostibus congeriebantur, laesus: tutum
semper emergendi euentum habuit. Sed
publica fama, consecrata hominis virtus,
nulla priuata laudatione indiget. His tantis
rerū successibus ingentem sibi apud multos
inuidiam conflauit, acciditq^z post non lon-
gum tempus fortuna spes eius eludente, ut
leui de caussa à Sarmatis quibusdam circum-
uentus & captus in ilnam in carcerem de-
duceretur, ex quo delusis custodibus disces-
sit, & in Lionium reuersus est, ibi cum

meritis ab inuictissimo Polonorum rege laudibus & præmijs esset ornatus, arcano Dei consilio in aliud longè grauissimum periculum est coniectus. In conuiuio fortè cum Stedingo quodam sedebat, ille cum veterem erga Buringum odiorum memoriam in animum induxisset, non obscura exercendi homicidij initia quarere cæpit, arrogantique habita oratione acerbissime eum criminatus est, & uterque tandem adstrictos gladios peruenit. Ille ne pristina existimatione spoliatus discessisse videretur, cum prouocante Stedingo in pugna certamen descendit, & ne ab aliena virtute vires mutare videretur, ministris suis ut discederent, præcepit mox à Stedingo eiusq; satellitio circumuentus, cum solus plures sustineret & caderet, pugnacissimus vir lethale vulnus accepit, & ipse eodem momento aduersariū telo transfixit, qui confestim exanimis concidit & exspirauit, Nec multò post ipse Buringus in lugubri vindicta funestaq; victoria confosus interijt, cuius fortune varios euentus sigillatim in hoc volumine referre non possumus, nam ad rem redeundum est. Basili-

incredibili crudelitate bellum in Livonia
gesserat, ita illud Stephano principante
confidentius etiam persecutus est. Ille enim
cum extremis in finibus regni inter Prussos
necessario versaretur, Moschus fraude po-
tissimum & conspiratione adductis in pote-
statem regis subditis, in libertatem, libe-
ros, coniuges, vitam ac sanguinem Christiano-
rum hominum immanissimè flamma fer-
roq; grassatus est. Nec verò commemorare
attinet, quàm multa millia horrendo mortis
genere sustulerit, quàm varijs & exquisitis
supplicijs membra humana lacerauerit; quàm
fædis & ignominiosis stupris honestas ma-
trones & virgines contaminauerit. Cum e-
nim Ascheradum debellauit quingentas pu-
ellas nobiles earumq; matres ferocibus Tattaris
in suo conspectu vitandas tradidit, quarum An. 1577.
flebilis clamor per longissima locorum inter-
ualla ita exauditus est, ut ipsi etiam flores et
agri lamenta fundere viderentur: Ea q; re-
factum est, ut Vendses fœmine, quae à ty-
ranno obsidebantur, et eandem plane miseriam
& fæditatem timebant, in templo vnanimis
congregarentur; inuocatoq; sanctissimo Dei
numine & animis expiatis se ipsas viuas

concremarent, ita ut subditis ignibus, exardentesq; intus tormentario puluere, totum fanum radicitus conuulsum flammarum violentia in sublime iaceretur. Certè tale monstrum, quod durius miseros homines afflixerit, numquam in terris extitisse omnes testantur historia, si qui omni scelerum notabiles fuerunt tyranni, cum fera & immani istius bestiae truculentia comparentur. Nam quae de Nerone, Caligula, Domitiano & reliquis pestibus humani generis scripta leguntur, ludum iocumq; dixeris praesens insana huius rabie. Iucundissimum enim tum fuisse putabat spectaculum, cum quouis praetextu & fictis obiectis criminibus, homines insontes aut impiissime mactarentur, aut membratim discerperentur. Sed missis veteribus audiamus nunc facinus illius aliquod recens perpetratum. Habebat in Moschouia ex ingenti captiuorum multitudine Vendenses & Ouerpolios & Caconbusios aliosq; trecentos septuaginta & octo. Hoc cum sceleri suo superesse videret, metueretq; ne diutius viuendo forte canescerent, anno supra Mill. quingent. septuagesimo octauo paratos esse omnes, inq;

concia-

concionem venire iubet, recogniturus & numerum captiuorum, & in captiuitate fortunam singulorum. Itaque cum inter ceteros & ipsa praesertim femina cum paruulis supplices adfisterent, tyrannus simulat se libertatem omnibus daturum, iubet interrogare singulos, an ad sedes aliquando patrias requirendas proficisci cupiant? Hac quoniam adflictissimis antea hominibus, grata videbantur esse, grauissima se testificatione obstringunt, non prius, quam veniam impetrassent reuersuros: tantum sibi vel de felicitate sua, vel de benignitate Principis spondentes. Desiderio enim magno videndi patriam & aras tenebantur.

Qua res initium interitus, & crudelissimi supplicij causa & origo fuit. Itaq; quasi Principis maiestatem & ditionem contempserent, daturi videlicet infelicissima responsionis & fortuita vocis poenas, statim damnantur. Orta tunc sunt querimonia miserorum, vidua & pupilli, senes, pueriq; & virgines lamentabilem quiritatum edidere, & effusis plorauere lachrymis: Sed risit interea Basilides, cuius iussu viri & foemina & paruulorum turba ciuitate edu-

Et, contra omnem humanitatis rationem
nefariè & flagitiosè interfecti sunt. Cum
ad supplicij locū peruentū esset, hymnos lin-
gua patria & flebili voce cecinerunt, quibus
sanctissimi numinis opem in ultima rerum
linea implorabant. Postea raptæ sunt ad stu-
prum virgines & puellæ, quæ vim & libi-
dinem à corporibus suis neq; precibus, neque
ingentis pecuniæ promissis cohibuerunt. De-
mersus erat in flumine Neglinna ingens pa-
lus, cui superstratus paruus pons fuit, in il-
lo crudelissimus carnifex & insontium ma-
ctator stabat, clauaq; ferrea ità singulorum
cervices feriebat, ut statim deciderent, &
rapido altissimi gurgitis impetu absorber-
rentur. Ità nimirum gemino mortis ge-
nere tyrannus siue furore cæcus, siue bar-
bara immanitate ductus, siue odio gen-
tis Germanicæ efferatus, in promiscuam
imbecillum multitudinem grassabatur, &
quasi iucundissimo voluptatis sensu fruere-
tur, cum Iuano & Phædrone filijs (Ioan-
nem & Theodorum nos vocamus) toto die
cadium spectator erat: ex quibus minor na-
tu, qui nunc rerum potitur, vel rei indigni-
tate

rate motus, vel etiam commiseratione plorantium & gementium adductus, cum Mikyta Romanouicio, principis nobilitatis viro in urbem reuersus crudeli spectaculo abstinuit. Quedam verò Germanici sanguinis puella, eximia venustatis, cum eodem supplicio adficienda essent, quamuis magnam pecunie summam pro redemptione illarum multi viri nobiles offerrent, & tyrannus alioqui esset auarissimus; non potuere tamen in libertatem vindicari. Ea igitur preces in iram conuertentes iam immanem truculentiam, iam ius belli violatum, iam perfidiam, & superata omnium hominum scelera principi barbaro exprobrabant, implorantes simul cælestem iusticiam, ut huius tam scelesti facinoris ultor esse vellet. Quibus vocibus Basilides quasi in nouum furorem conuersus, cruciatus in illos diros excigitat, & primura reliquos omnes captiuos in illarum conspectu partim submergere, partim tormentis dilacerare iubet, quos ipsæ, ut supplicium libenter pro gloria CHRISTI subirent, verbis magnanimis exhortabantur. Mox carnifices puellarum innocentium

manus atque pedes duobus asseribus fibula
conuinctis, atque disclusis alligant, & illas
verberibus concidunt, & ungulas euel-
lunt, atque ut diutius torquerentur, ita
corpus paulatim carpunt, ut non celeri
morte doloribus acerbissimis finis impone-
retur. Misera interim omnem à corpo-
re dolorem nomine Iesu sapius inuocato de-
pellebant, & illi gratias agebant, quod tan-
ta patientia, tanta adhuc tormenta pati
potuissent; nec tantum supplicij delecta-
bantur, verum & supplicibus verbis à sum-
mo rerum patre dilectorum veniam posce-
bant: tyranno iterum atque iterum crude-
litate horridum habitum, truculentam fas-
ciem, violentos spiritus, vocem terribilem,
omniaq; minis & cruentis imperijs. refers-
ta illius acta obijcientes. Qui ea virgi-
num constantia perturbatus multo graui-
ora animo supplicia preferebat. Non po-
terat enim pati, omnes suos conatus, quos
ad illarum virtutem & patientiam fran-
gendam comparauerat, ad nihilam recidis-
se. Igitur quo constantius in patientia per-
manebant, tanto vehementius nouis & ex-
quisitis tormentis illas oppugnabat.

Cum

Cum Iesum in supplicijs laudari, & suum
nomen lacerari audivit, lingua illos priua-
uit, qua euulsa puella ipsa mente clarius
cum DEO loquuta sunt. & spiritu tamen,
qui ex vultu & oculis emicabat, immanem
Basiliidis impietatem refutare visa sunt:
qui ad postremum eas candentibus veribus
transfixit, quasi earum viventium crucia-
tu satiatus. Postea nec ipsis mortuarum
cudaueribus pepercit. Extructis enim in-
gentibus rogis, igni ea combussit, collectosq;
cineres in Neglinna alueum sparsit, & ceteros
ad unum omnes iugulantes ponte pra-
cipitavit. Videre tunc viri uxorum sua-
rum cades, uxores virorum, infantes ma-
trum, & matres paruulorum suorum fune-
ra deflevere. Lacerata autem ferro cor-
pora Neglinna fluuius impatiens tanti one-
ris cruentatis aquis vehere coactus est. Quae
omnia auditu etiam intolerabilia. Liuones
passi sunt, quibus vicinam Lithuanorum
gentem simili plane audacia aggressis. Si-
gismundum Augustum & Henricum reges
contempsit, illorum legatos ludibrio habitos
intolerabilibus iniurijs adfecit: in finibus
Videpsensibus, in ipsa Magni Ducatus Li-

Lithuaniam dititione propugnaculum collocavit,
ac per suos rei militaris profectos illis etiam
locis regios subditos trucidavit alios, alios
crudelissime diripuit, ut interim Polociam
taceamus, quam Sigismundo, cui per litteras
pacis fiduciam attulerat, sceleratissime
eripuit, tantumque toti aliquando Lithuaniam
terrorem incussit, ut ciues in precipuis
urbibus iam fugam meditarentur, &
quidquid pretiosissimarum rerum domi ha-
berent, id in Prusiam transmitterent, ne
ab hoste venturo forte interciperetur. Sed
de Polocia situ & magnitudine pauca dice-
mus. Distat Vilna quinquaginta milliari-
bus magnis, altissimorum fluminum Du-
nae & Polotta varijs flexibus alluitur, & in
arduo cliuo sita est; muris, propugnaculis,
& aggeribus egregie munita: Olim urbs
sanè maxima fuit, & à multis nationibus,
propter admodum celebre emporium, fre-
quentata. Nunc in angustias redacta
est, & arcem tamen munitissimam ha-
bet. Habitant in ea praeter indigenas, ad-
vena quam plurimi, qui ex vicinis regionibus
eò mercatura faciendae gratia conflua-
xerunt. Libera quinetiam & magistra-
tibus

ribus aliquando legitimis subdita fuit, in
patrocinio tamen Sarmatici regis latuit, &
illius partes, ubi bellum aliquod motum est,
sine excusatione secuta fuit. Hanc urbem
Basildes capere vehementer cupiebat, ipsi-
us potissimum situ, fama, ditionis ampli-
tudine, ubertate (qua exercitus sine ditios-
num suarum detrimento ali ac sustineri pos-
sent.) oportunitate denique ad signa sua pe-
nitius in Lithuaniam inferenda, ceteraq;
deinceps ex Polocia facilius promptiusq;
administranda adductus. Itaq; in unam pro-
ferendi imperij parandaq; victorie curam
intentus, supremas spes in fraudibus & do-
lis collocat, & ad S. Augustum humanissimas
litteras, quibus amicitiam & fœdus ipsi of-
ferebat, scribi iubet. Se nimirum omnem
contumeliam & dedecus quod à regijs præ-
fectis iam multos annos acceperit, cum mu-
ni concordie condonaturum, quando non re-
gis culpa, sed militum & præfectorum con-
tumaci superbia læsus videretur. Cupere
igitur se ut Sigismundus legatos confestim
mittat, qui sua autoritate dissidentes
Principes tandem concilient, & formam
percu-

percutiendi fœderis adferant. non dubitare
se fortuna auspice præclarum letumq; huic
proposito exitum Deos daturos, & votis istis,
viti in optima paucis caussa, rectè pieq; su-
sceptis secundissimè subscripturos. Nec
mora, S. Augustus quamquam dubia spe,
alacri tamen voluntate Basilidis postulatis
satisfacere studet, exploratisq; & auditis
Procerum sententijs in consilio decernit, pa-
cem cum Moschis colendam esse.

Erat in Basiliide cum malarum artium,
tum bellicarum etiam rerum peritia singu-
laris, longo usu, & varijs utriusq; fortune
experimentis comparata: Super hæc vige-
bat in eo summa apud suos authoritas, &
vis imperij ad explicanda finiendaq; consi-
lia, magnumq; etiam exercitum semper pa-
ratum habebat, iamq; Polonis ad pacis fidu-
ciam adductis, plane neminem esse putabat,
à quo in suscepto ad victoriam cursu impe-
diretur. Igitur ad oppugnandam Poloci-
am statim projectus est, & florentissimas
copias, & trecenta ferè hominum millia in
expeditionem duxit. Oppidum erat tor-
menti & munitionibus, & magno telorum
tum numero, & militum etiam multitu-
dine

dine instructissimum. Quod cum tormen-
tis ab hoste vehementissimè conquassaretur,
concurrentibus ad arma feminis etiam &
senibus, per multos dies acerrimè est dimi-
catum. Sed Basilides quietem capere non
poterat, nisi vicisset, igitur imparatis adhuc
hostibus sese confirmandi muniendiq; spaci-
um nullum dedit, caduceatoresq; ad portas
misit, qui omnia hostilia Polocis denuncia-
rent, ni' properè arce excederent, ciuibus ve-
rò sese dedentibus omnia salua & leta pol-
licerentur. Erat in ipso tyranni nomine
summa existimatio cum bellicæ laudis, tum
crudelitatis atque seuitiæ, aderantq; illi co-
pia numero & virtute maximè formidan-
da. Itaque mox incredibili rerum commu-
tatione subsecuta, factum est, vt Polocien-
sium arma, quæ maximè repentinum ve-
hementemq; impetum habuerant, in medio
conatu deficerent. Cum enim nulla ad-
huc suorum auxilia accepissent, metue-
rentq; ne quid intestini tumultus oriretur,
& hostis etiam miserabili ratione suburba-
na ædificia incenderet, parum honesto con-
silio deditiorem facere statuerunt. Moschis
enim propius muro succedentibus, omnem
gerendi

gerendi belli rationem amiserant. Basilides
igitur puncto temporis Polocia potitus est,
militemq; Polonum concessa vita extra fi-
nes pepulit, Lithuanos autem & Russos in
Moschouiam captiuos misit, Iudaos, qui ba-
ptismatis fonte intingi nolent, confestim in
Duna aquis submersis, & ex praeda oppidi
multo opulentiore quam opinione audivit-
taq; sua conceperat, egregie ditatus est. Qua
res non obscuro initio maxima detrimenta
Lithuanis peperit, & Sigismundus quidem
incredibili dolore est adfectus, quod finium
suorum propugnaculum fortissimum perdi-
disset, ita ut omni pristina existimatione
spoliatus versutissimo hosti nimium credi-
disse, & suis nequaquam mature auxilio
venisse diceretur. Sed Basilides non tan-
tum capta Polocia regnum suum & vires
auxit, verumetiam ad Gothos inuictos an-
tea, qui Romam caput mundi cum ingenti-
bus copijs armatorum deleuerant, qui omnem
Italiam in potestatem redegerant, qui lon-
ga seculorum serie sui iuris fuerant, armo-
rum suorum vim & impetum transtulit
eosq; funesto bello per integrum biennium
diuexauit. Vterq; Principum in id bella
discr-

discrimen periculosa praefectorum conten-
tione pertractus est. Nam quae in finibus Go-
thorum Moschorumq; praesidia erant, omnes
pariter in eam maximè curam excubabant,
ut suos limites aliqua noui belli exorta oc-
casionè quàm longissimè extenderent, ideog;
mutuis inuicem cadibus grassabantur, in
quibus saepe victor Gothus fuit, temerita-
temq; virtus aequauit: Saepe etiam inclina-
ta praelij fortuna Moschis victoria cessit.
Nec multò post cum ipsi Principes ciuium
caussa, uti praedicabant, arma sumpsissent,
repentè bellum exarsit valde atrox & cru-
entum, in quo multum humani sanguinis
fusus est. Moschus cum ducentis equi-
tum millibus in Gothorum ditionem lon-
gè lateq; progressus, Viburgum vsque per-
uenit, atque id oppidum maximo tormen-
torum adparatu per aliquot dies vehe-
mentissimè verberauit. Econtra Gotho-
rum rex Gustanus ab excelsò ingenio bel-
lica laudis appetentissimus, insignibusque
fortissimarum legionum & Germanorum
auxilijs subnixus, omnium suorum & Pro-
cerum maximè hortatu trans sinum A-
landicum cum exercitu instructissimo in

Fenno-

Fennoniam contendit. Dicitabant enim eum cuncta, quae concupisset facillimè consequiturum, & quas vellet impositurum leges Moschis, si perterritis & in peregrina regione versantibus illis victoria uti vellet. Erant enim Moschi à patrio solo longissimè remoti, & ab immani tyrannide cunctis mortalibus inuisi, ideoq; in itinere facile opprimi poterant, & Gothi delectis illis ad veterem atque legitimam finium possessionem ità tandem redituri videbantur. His de causis Gothicus rex ad promouenda arma concitatus raptato exercitu summa celeritate ad hostem profectus est. Moschi ea de re per internuncios certiores facti, ut animū grauisissimi periculi metu liberarent, necessitati cessere, motuq; retrocedentes obsidionem soluere, non obscure iudicantes eam infamia notam, quam tunc summo cum dolore animi subibant, aliquando in meliore rerum fortuna posse resarciri, si vim imminentis tempestatis non omnino oppressi effugissent, & nolebant alioqui milite Gothico armorumque impetu sibi eripi Viburgum, quod captum etiam praesidio tueri commode nequirent.

In reditu tamen coniectis in pagos & vil-
las ignibus, agros etiam miserabilem in mo-
dum concremarunt, abducta & magna ca-
ptiuorum multitudine. Eos magnis itine-
rum rerumq; omnium superatis difficultati-
bus Gothi Kexholmum & Nettenburgum
vsque insecuti sunt, partimq; confixos sa-
gittis, partim tormentorum pilis discerptos
à fronte & lateribus longè lateq; strauc-
runt, certatumq; est maioribus quàm um-
quam antea odijs, viribus verò longe maxi-
mis. Nam pro gloria, pro salute, pro toti-
us insula imperio remotissima vtrinq; gen-
tes excita, ad enatum repente bellum sum-
ma festinatione concurrerant. Moschos
etiam in reditu non paucos mare absorpsit.
Quippe glacies tanti exercitus pondere ru-
pta insperatum barbaris exitium attulit.
Nec multo post grauissimo isti bello finis est
impositus, & de authoribus tumultuum as-
cerbissime supplicium sumptum. Basilides
autem ab ultima barbarie ex sylvarum la-
zebris egressus cum ad Oceanum vsque Bal-
ticum late omnia in potestatem redegis-
set, Tattararumq; Casanensium & Astraca-
norum regna sibi vni parere cogisset, contu-
M dissectq;

dissetq; Lithuanorum ac Gothorum arma, ob
potentiam suam finitimis undiq; subactis in
immensum exorescentem maximeq; formi-
dandam factus insolentior, & tantarum
rerum admiratione captus, tunc primum
luxuriosa conuiuia, & magnificentiam epu-
larum sectari; tunc virgines peregrina na-
tionis diligere, ob formae pulchritudinem
cepit. Cumq; ab aulicis quibusdam Alexan-
dri Macedonis titulo per adulationem saluta-
tus fuisset, mirum in modum animo contumu-
it. Statimq; non regio, sed hostili odio sauire
in suos cepit. Bella ciuium caussa suscipi so-
lent, multaq; vigilantius est de ciuium salu-
te, quam de hostium interitu bono principi
cogitandum. Sed tyrannus diuersa ratione
usus, cum hostem non haberet, ciues suos bel-
lo ita diuexare cepit, quasi ignominia inex-
piabili ab illis fuisset adfectus, nec omnis
no vacatam vitam degere posset, nisi eos
vita, salute, liberis, coniugibus, fortunisque
omnibus spoliauisset. Maxime indigna-
batur carpi sermonibus suorum patris Bas-
sily patriaq; mores subuertisse. Propter
que conuicia Demetrius Occininus, di-
gnitate Principi proximus, de insonte pri-
m. qua

us quaestionibus habitis , est interfectus ,
quod scilicet poculum de manu Principis ac-
ceptum vno haustu non ebibisset , & Prin-
cipis maiestatem contemnere esset visus .
Ob cuius praestantis viri interitum fremere
omnes vniuersa aula caepere , innoxij senis
casum miserantes , interdum se quoque non
debere melius sperare dicentes . Qua cum
nunciata Basilidi essent , verens , ne hac opi-
nio etiam apud alios diuulgaretur , & ne
victoria gloria seuicia macula obfuscaretur ,
simulat se monastica vita latebras in-
gressurum , aut etiam tota regione excess-
surum , atque ita imperij administratio-
ne Magnatibus commendata , cum dua-
bus filijs , cum Penatibus & templorum or-
natu abitum parat , monet omnes vt pa-
tria commoda sibi commendata habeant , vi-
deantq; , ne quid Resp. detrimenti accipiat .
Cum hac monuisset Slobodam profectus
est , Leone Solicauiio , Iuano Schoboto , Iua-
no Vesenicio alijsque primarijs aliquot vi-
ris comitatus , quos paullo post vestibus
exsutos nudosque in Moschouiam ciuitatem
remisit , illisq; ad Principem sacrorum ,
quem Metropolitam appellant , literas dedit ,

quibus significabat se in ultimas terrarum
suarum prouincias abiturum, nec umquam
in conspectum illorum hominum & prodi-
torum reuersurum qui Principem querant
cui imperent, & quem cum vita fortunisque
omnibus euersum velint. Consternatis ad
eum nuntium populis omnibus, decernitur
in concilio, rogandum esse principem ut ad
imperij gubernacula reuertatur, nec dese-
rat patriam & ciues suos. Missi itaque fue-
re Archipræsul Nouogardensis, Episcopus
item Susdaliensis, Abbas Troieënsis, in
quorum comitatu erant Cnesius Iuanus Bieb-
sius, de quo inferius dicitur Cnesius Iuanus
Metisselouius, annuli regij custos, Iuanus Vis-
couartus, & Andereas Basilius, eos omnes
in conspectum suum admissos graui habita-
oratione acerbissime obiurgauit, proditio-
nem & perfidiam eis obiectans, & vix tan-
dem magnis supplicationibus est adductus,
ut ad regni clauum reuertetetur, quod ne-
quam se facturum adfirmabat, nisi prius
iureiurando ciues iterum sese obstrinxis-
sent, se Principis dicto numquam repugna-
ruras, legatis publico omnium ordinum ac
subditorum consensu obsequium promit-
tenti-

uentibus, reuersus est in urbem Basilides,
insigni cum letitia ciuium, qui se magno
metu magnoque periculo liberatos opinaban-
tur. Ibi firmissimo duorum millium Scl-
petariorum presidio munitus, nequaquam
ad publicam salutem & laudem cogitatio-
nes conuertit, sed cognito de se singulorum
iudicio, in vnam cohortem, eos qui de Prin-
cipe durius opinati fuerant, contribuit,
aut consumpturus eos, aut in vltimas ter-
ras relegaturus. Iamque facto sibi ad ma-
nifestam tyrannidem aditu crudelem ad
modum aduersus subditos carnificinam ex-
ercuit, per summorum atque infimorum ca-
pita pro arbitrio suo grassatus.

Rostouia Principem in fano dicen-
dis precibus intentum cathenis vinciri iusi-
fit, eumque capite truncatum in Volga vndis
submersit: deinde familiam innoxij aggres-
sus, homines centum acerbissimis supplicijs
de medio sustulit. Eo etiam tempore
quo S. Augustus in campis Radoschoui-
ensibus cum exercitu fuit, Palatinum toti-
us Russie supremum Iuanum Petrouicium
falsis testibus proditionis insimulatum ad
M 3 sese

se in Moschouiam euocauit, qui simul ac
comparuisset, regia purpura indutus, sce-
ptrumq; ac diadema sumere iussus, tandem
sublime in solio gemens tremensq; collocatus
est. Ad eum conuersus Basilides, salue, in-
quit, inuictissime Russorum Caesar, en ego te
ad illud eximium regia dignitatis fastigi-
um, quod tantopere adsectasti, nunc tan-
dem magnificè euexi, sed non regnabis diu,
nec plura proloquutus miserum senem acu-
tissimo telo statim transfixit, tum vero
principis Satellites occisi cadauer miserabi-
lem in modum ferro laceraueret: nunc ali-
quid hominum pecudumue in familia illi-
us fuit, quod non consumeretur. Homines
enim trecentos ligneis septis inclusos & sub-
strato tormentario puluere Basilides com-
bussit. Vxorem grauidam & innuptas ali-
quot puellas moriens reliquerat, quas Sa-
tellites ad stuprum prius raptas membra-
tim discerpserunt. Nec sanè Casarini Duo-
brouij, qui annulum regium custodiebat,
melior fortuna fuit. Ille indiligentia accu-
satus, quasi in Liuoniensi quadam expeditio-
ne tormenta bellica tardius promouisset,
mortis propterea sententiam subiit, & cum
duobus

duobus filijs crudelissimè est interfectum.
Maiorem natu carnifices quatuor rotis fe-
bula connexis alligatum in quatuor partes
discerpsērunt: ita ut Basilides ouantis se-
milis carnificum diligentiam admiraretur
& effusè rideret, assentante etiam omni
circumstantium multitudine. Nec enim
cuiquam vel gestu vel nutu egregia Prin-
cipis facta improbare licebat, nisi eandem
forte calamitatem experiri vellet. Nam &
Coricaos & Sycophantas alebat, qui etiam
apud fœminas, quid de Principe loqueren-
tur, studiosè inquirebant. Si qua autem per
lingua vitium aut indignationem Princi-
pis mores carpsisset, statim ad aulam pertra-
cta vitiatâq; suspendebatur. Nonnullas ita
exceptas supra mensas virorum, in quibus
prandebant cœnabantq;, suspendi iussit, &
fœtentia iam cadauera ut defodere liceret,
id vix magnis supplicationibus impetrari
potebat. nec viris etiam, dum uxores ibi
penderent, vlllo alio in loco cibum capere li-
cebat, si deprehensi fuissent, multâ fœdio-
ri mortis genere occidebantur. Per pro-
vincias iter faciens, si quas in via nobiles

matronas offendisset, eas vestibus spoliatos
medijs in niuibus tamdiu nudas consistere
cogebat, donec cum omni comitatu aulico
praterisset. Suorum enim oculos tali spe-
ctaculo perlubenter & cupidissime pasce-
bat.

His indignitatibus commoti coiungere
anno sexagesimo septimo praecipua nobilita-
tis ciues lachrymis eum deprecantes, ut fi-
nem tandem tyrannidis faceret, aliquan-
do clementia pietatisq; meminisset, respice-
ret subditorum animos, qui talibus factis
offenderentur; ostendere alius comiciem,
alius vulnera, alius etate consumptum cor-
pus, cicatricibus exhaustum. Solos se esse
qui Principum dicto semper obediens
fuerint; tandem orare ut innocentibus
saltem vitam donet; at si non, subditis,
vel ipse sibi parcat, ne fortunam suam ci-
uibus interfectis subuertat. Haec tam in-
iusta preces petentibus exitio fuere. Siqui-
dem sub specie insidiarum omnes interse-
cti. Cateri ferè tyrannicum humanum
sanguinem sitiunt, non tam subitis, quam
hostibus terribiles esse solent.

Basilides autem iucundissimo volupta-

his sensu fruebatur, cum per innoxia suorum capita, fame flamma & ferro grassatus esset. Quippe cum leui suspitione adductus Nouogardios, Plescouiensses, Thsve, renses item & Nervios dolis, perfidia, subtilioribusq; insidijs contrucidare nequiuisset, id vera vi ac aperto demum bello persicere conatus est. Acri enim impetu in Nouogardensem agrum prouectus, priusquam rumor ad ciuitatem peruolare posset, aliquot castella tormentis cepit, magnas undique pecoris & hominum praedas egit, totumq; cum tractum villarum, colonorumq; frequentia insignem, bellico terrore compleuit. Interea praemissa ad ciuitatem delecta canificum copia peruenere, conductusq; est Malutus quidam scrutatorius, qui satellites Principis imperio continebat, ut ciuibus omne effugium intercluderet, & obuia quaeq; caderet, fugeret, raperet: ne saui ac immittissimi Principis, qui plerosq; regni magnates varijs suspitionibus inductos enecauisset, sanguinarias manus vlla ratione effugere possent. At eius aduentus fama, sicut insonitium animos metu perculit: ita ipsam ciuitatem indicibili calamitate repleuit. Et cis

res quidem eo tumultu deposita in praesens
vita spe, ante aras animos delictis expia-
runt, ut quod erat futurum praudentes
implacabilem scilicet sauisimi tyranni feru-
tatem nullis fletibus vel lachrymis cessuram.
Malutus vir militaris & Basilidi fidelis, ma-
nuq; ac ingenio promptus, patranda caedis
negocium susceperat. Cum illo Tattari Nouo-
gardiam opinione celerius perueniunt, eò et-
iam mittitur Iuanus maior natus tyranni fi-
lius, ut si qui dubij ac timidiore forent, ob
eius praesentiam maiore demum fiducia ad-
maturandam eadem inducerentur.

Proinde omnibus sicarijs atq; nobilibus,
& amicorum clientumq; praecipuis scelerato
consilio adhibitis, in ipsa meridiei luce faci-
nus patrare constituunt. Id vero temporis
momentum pro tessera ad stringendas sicas
cunctis est datum, quo medijs in sacris Eu-
charistia populo ostenderetur. Cum ad ca-
des ventum est, nulli sexui aut aetati satel-
lites pepercerunt: Homines & pecora mem-
bratim discerpta, stupris foedat & virgines,
hastis infantes transfixi, ipsaq; ciuitatis ad-
ficia igni iniecto, stupendum in modum flamma
absumpta conciderunt. Septingenta
fami-

fœmina cum infelicibus liberis in Volchou
amne submersa sunt, quæ velut extremum
allocutura patrios Deos, non impetrata à
carnificibus orandi venia indignissimis ex-
cepta sunt contumelijs, quasi Principis mar-
datum maiestatemq; contempssissent, sta-
timq; in profluentem cum infantibus detru-
sa. Primarij ciues è fenestris suspensi la-
queis precipitabantur. Sed & senatores eo-
rumq; satellites curia inclusi apparitoribus
strenuè operam nauantibus iugulabantur.
Nihil atrocius eo spectaculo fuit nam cum
frequentes curia fenestræ deligandis capia-
stris non sufficerent, ut sequentium suppli-
cijs expeditior locus foret, laquei ante deie-
ctorum ac morientium præcidebantur, ita
ut Basilides suprema loco occisorum cadanea
rà iratis licitoribus, vncis trahenda, ac in flu-
men precipitanda relinqueret. sacerdotes
ad aras confugerant, sed hinc simili fato &
fortuna occubuerunt. Crudeles enim carni-
fices nullæ hominum preces, nulla religionis
verecundia, nullus denique sacrorum re-
spectus à concepto nefario scelere retardare
potuit. Illorum autem ex numero qui strictis
acynacibus ante aras petebantur, suprema
dignitatis Antistes conseruatus est. Is ut
aliquo

aliquo tamen beneficio Principis irati animum mitigaret eundē ad conuiui & epulas domi suae inuitauit. Basilides hominem adiuturus suis praecepit, ut inter prandendum trucidatis reliquis Sacerdotibus, omnia templa opibus & ornamentis spoliarent. Nec mora, satellites incredibili studio ac celeritate arma capiunt, omnisq; aetatis ac sexus hominum fit longē tumultuosissimus concursus, latrones Monachorum domos diripiunt, virosq; sacros persequuntur, alios trucidant, alios viuos ad supplicium in curiam perducunt. Iamq; adeo amarum & triste reddiderat conuiuium illud Basilides, ut non armatus in acie quam inter epulas sedens terribilior esset. Statim enim praesulem, ad quem officij specie venerat, veste, pecunia, fortunisq; omnibus exsunt, illiq; pro cibis exhibitis funera remisit. defuncta forte illius uxor erat, quod cum Basilides intellexisset, equa ad eum adducta, hanc, inquit, concubinam deinceps habebis venerande praesul, ad nuptias autem collega tui symbola conferent. Cum haec dixisset Sacerdotum & templorum pecunias adhibitis tormentis inuestigauit, ipsumq; episcopum

maxiorum habitu ad ignominiam nequa im-
positum per urbem circumduci sub voce
praconis & demum iugulari iussit. In tanta
fatisimorum suppliciorum contumeliarūq;
licentia caesi sunt, homines bis mille septin-
genti & septuaginta, si ignobiliorem homi-
num turbam excipias, quam septis ligneis
inclusam ipse tyrannus adactis in terga ia-
centium calcaribus in profundissimo luto
miserrimè depressit & occidit. Quae res
cum vicinis nunciata esset, maest a Moscho-
nia fuit, omnia ululatibus non secus, ac si
tota regio capta esset, personabant: clausa
priuata domus, clausa templa, intermissa
omnia sacra, omnia priuata officia damna-
ta. Post tyranni discessum, exsules deinde
Novogrodenses ad portam congregantur,
egredientesq; paucos, qui clade superfue-
rant, de suis percontantur. ut verò dubia
ante spe, & suspensio metū, incerta orbitatis
expectatione casus suorum miseris illuxit,
tunc toto oppido plangentium gemitus, tunc
infelicium matrum ululatus, & querela fle-
biles audiebantur. Inter haec procedunt
inopes è latebris suis ciues alij, sordida ser-
uiliq; roga discinti, ad quorum conspectum
plam-

populum obsidet, senatum trucidat; cuius
peracta cade, ex plebe locupletissimos, & praes-
stantissimos quosque interficit. Iis ita gestis
iterum exercitum ordinat, quo instructius
finitimas ciuitates, nihil hostile metuentes,
ex improviso aggreditur, nec unius aut dua-
rum urbium vastatione tantus exercitus
teneretur. Iamque ad Thuerenses delatus,
solitam ibi sauciam exercet, primores ciui-
tatis in vincula conijcit, coniugesque illorum
ad stuprum rapit, virgines ante nuptias
vitiatas sponsis obtrudit, ditiores aut ciui-
tate pellit, aut occidi imperat, bonaque eorum
inuadit, ornamenta matronarum in suam
pradam vertit. Quorundam maritos interfi-
cit, quasdam ad prodendas virorum pecu-
nias torquet; utque grauior crudeliorque indi-
es suis esset, iterata cade a multitudine ad
priuatos furorem conuertit; aulique secreta-
rium, quem multos annos magnoperè dile-
xerat, & qui cum de rebus etiam maximis
consultare erat solitus, occidit. Ophanasius
is erat Louezicus, principi ita charus, ut
de ipsius manu medicas potiones frequenti-
us acciperet ebiberetque. Iam infidelita-
tis accusatus, quasi Thuerenses de futura
cala-

calamitate pramonuisset, capitur, virgisq;
caesus, & corpore diuerberato, manibusq;
& cruribus fractis, velut à singulis mem-
bris pœna exigerentur, in conspectu populi
iugulatur, corpus in palo figitur. Fily quoq;
illius & propinqui omnes supplicio tradun-
tur, ne quisquam ad imitandum facinus ex-
tàm nefaria domo superesset. In urbem
deinde Moschoutam reuersus, iisdemq; con-
silijs intentus, iterum seruitia concitat, sta-
tutaq; Carlium die, decem & octo furcas
totidemq; cruces in foro erigi iubet. Adfe-
runtur deinde diuersissima torquendis ho-
minibus excogitata instrumenta, ignisq; ex-
citatur, & vasa aenea calidissimas undas eb-
bullientia apponuntur. Quibus rebus
cum vniuersis terrorem maximum intecis-
set, ipse cum delecta carnificum manu in
publicum aduolat, & vicina circum loca
armatis custodibus occupat, vt expeditior
trucidandis hominibus locus foret. Con-
cepto autem scelere sacrorum diem legit, vt
religionis specie nefanda committeret, com-
missaq; facilius tegeret. Mox pluri epulas
in publicis porticibus, senatui in curia pa-
rat, vt poculis veneno infectis, secretius

N

senat-

senatum, & sine arbitris interficeret, orbæq;
ciuitatem expeditius vastaret. Nemine au-
tem prodeunte, ipse equo per compita cir-
cumuectus ciues presenti esse animo iubet,
inuidiamq; præteritorum lenitate presenti-
um demere studet. Inter has tamen dissi-
mulationis artes diu sine fide fuit, cum aut
à timentibus non libenter videretur, aut à
non timentibus tamquam carnifex crude-
lissimus vitaretur. Augebant etiam me-
tum & Nouogrodia capta & Plesionia di-
repta, & Thsverenses casi, & crudelitas
principis, apud quem nec iniusticia, nec san-
guinis humani cupiditas vlllo modo termi-
nabantur. Mittitur tandem ad explo-
randos eius animos delectus seniorum nu-
merus, illi reuertentes cum bonam clemen-
tia spem cunctis attulissent, vulgus in publi-
cum prodire cæpit, cumq; concursus multitu-
dinis factus esset, Basilides in concionem de-
scendens, vobis, inquit, faustissima dies il-
luxit ò ciues, mortis enim sententiam in
vos antea latam hoc quidem momento abo-
lere statui; & istum tamen proditorum me-
orum manipulum dignis supplicijs cruciabo.
Eum sermonem ad fauorem populariū conci-
liandum

liandū intenderat, excusatiū facturus quod
statuerat, si probatus ante omnibus foret.
Igitur ducentos è carcere dimittit concessaq;
miseris impunitate quibuscumq; delinimen-
tus potest, animos circumstantium sollicitat.
Tum ad destinatum facinus conuersus, non
consiliarios tantum, sed ipsum etiam fra-
trem & cognatos interficit, ut quibus con-
sortium regni debebat, ne spiritus quidem
consortij relinqueretur. Inter primos autē in
theatrū producitur Rutenica gentis orator,
uir solertia facundiāq; præter ceteros insi-
gnis, Ioannes Micael Visconius. Ad hunc Ma-
latus carnificū princeps, & in omne facinus
promptus, accurrens, Morieris, inquit, Visco-
uaci, bis tyrannidē adfectasti; bis euocasti in
Moschouiam Tattaros, bis Turcarum Casari
Casanenses prodere voluisti, sed fraudis
haud latus euentus erit. Mox ad circumstan-
tes conuersus, hunc ait patibulo suffugite o
commilitones, ut idem locus monumentum
suppliciorum eius sit, qui ornamentum an-
tea fuit honoris. Sed Visconacius magno a-
nimo Principis crudelitatem tulit, adeo
ut de summa cruce veluti de tribunali in
eius scelera concionaretur; obiectans illi

nunc Proceres falsa adfectati regni inuidia
circumuentos ; nunc ciuium innoxiorum
mortes nunc in cognatos suos tacita suffra-
gia quod Germanum fratrem in carcerem
compingere , quam seruare maluisset. Hec
cum in maxima populi concione vocifera-
tus esset , non tandem à singulis membris
pœna exacta sunt , sed & ex Secretarijs
quidam ut Principi singulari aliquo faci-
nore diligentiam probaret , naturalia Vis-
couacio prœcidit , quo ex vulnere statim ille
expirauit. Tum Basilides ad scribam con-
uersus , & tu , inquit , nefandissimæ con-
spirationis es conscius , proditori enim meo
fatum maturasti , aut igitur deuora quod
abscidisti , aut simile supplicium expecta.
Ille versam in se inuidiam temerè commis-
si facti videns , cum ad tormentorum gra-
uitatem expalluisset , pudenda Viscouacy in-
tegra comedit & seruatus est. Postea uxor
miseri omnibus rebus exspoliata , in carcere
recluditur , filius in exsilium agitur , ad stu-
prum uirgines diripiuntur. Eodem mo-
mento easdem ad furcas ararij magister
pertrahitur , quem calidis argentibusq; per
uices undis perfusum inter stupendos cru-
ciatus

ciatus occidit. Post hunc Principis cocus membratim discerpitur & simul ducenti è carcere nobiles viri in campum adducuntur, qui cum sese grauius & summa cum modestia purgare vellent, signo repente tympanis dato impediuntur, tumultuarioq; succlamantis turba iudicio damnati crudelissimè trucidantur. Tanta verò strages fuit, ut Diaboli ipsi pariter cum tyranno consensisse in excidium innoxiorum viderentur? Nam & tanta rabies feros militum animos inuaserat, ut non parcerent ætati, cui etiam immanissimi hostes pepercissent, bellumq; internecinum cum infantibus paruulis, paruulorumq; matribus gererent, pro quibus bella suscipi solent. Itaq; quasi scelere victoriam insignem redemissent, sicuti erant cruenti ex recenti miserorum cade ad tyrannum accessere, cupidè quidem expectantes si quod amplius paratis facinus imperare vellet. Nam obseruantibus adhuc ante oculos caesorum cadaveribus, noua parricidia animis agitabant. Hanc tam seuam dominationem stupens tibus cunctis, centum & quinquaginta mobiles viri de capeffenda in Poloniam sus

ga consultare ceperunt. Sed consciorum gar-
rulitate proditi, omnesq; profundissimis pa-
ludibus immerſi infelicis conſilij pœnas de-
derunt, occiſis deinde in gremijs matrum
paruulis eorum liberis. Ad eum modum Ba-
ſilides externo metu liberatus, impium &
facinoroſum animum ad domestica ſcelera
conuertit, inſidiasq; fratri ſuo Georgio in-
ſtruit, quibus, & ipſam vita, & uxorem
eius omnium bonorum poſſeſſione priuauit.
Primus ei dolus fuit falſis teſtibus innoxii-
um proditionis inſimulare. Aliter enim ad
eius bona, quibus inhiabat, quàm excogita-
tis fraudibus peruenire non poterat: & no-
ta quidẽ Baſilidis ſclerata voluntas fratri
erat. Itaq; domi ſuæ latebras querens feri-
ratem eius ſucceſſu felicitatis incenſam de-
clinare ſtudebat. Pulchritudo ei corporis in-
ſignis, vires quoq; in homine admirabiles
fuere. In alloquio blandus, in negotio iuſtus,
in gultu ſeuerus erat, prorsus vt nihil ei re-
gium deeſſe videretur, præter regnum. Ad
poſtremum ſycophanta quidam ſubornatur,
qui abſentem accuſet, quaſi audacius fra-
trem & principem eſſet calumniatus, quaſi
cives ad mouendam ſeditionem excitare, &
tyranni-

tyrannidem inuadere voluisset. Mittuntur
igitur qui hominem ad dicendam causam ac-
cerfant. Is sicarios aduentantes conspicatus,
ad trepidantem coniugem in canaculum con-
fugit. Ibi verò vxor pro marito se sepius
percussorib. obtulit; vulneraq; excipere, quæ
marito intentabantur, voluit. Sed cum nihil
proficeret, spoliata etiam thalami socio, scissa
veste, & crinibus sparsis hanc calamitatem
deplorauit. Ipse Georgius, cum captiuitatis
cura, & vulnerum multitudo grauiores ef-
fent, & inter se, & alterũ alterius malo cre-
sceret, desperata vita, vxorem suã cum omni
pecunia, & familia regaliq; instrumento in
latebras dimittit, timens ne pradonem fra-
trem pateretur; quamquã vxor diu, ne ab
eo diuelleretur, deprecata est; nubendo se
omnis fortuna societate inisse dicens. Vix in
conspectum fratris venerat, cum aduocati
carnifices cathenis vincitum torquere cæpe-
runt, quos indignos ille quibus quidquã con-
sideretur, iudicauit; petijt tamen vt extre-
mũ sibi alloqui circumstantes liceret, iussus
ab vniuersis dicere factò silentio, laxatisq;
vinculis prolatum manum, sicut erat cathe-
natus, ostendit: Cernite milites inquit,
habitum atque ornamenta Ducis vestri,

que non hostium quisquam imposuit, nam
hoc etiam ornamento foret, vos me ex Prin-
cipe captiuum, vos me ex domino seruum
fecistis, & tamen antè non paucis à me be-
neficijs adfecti estis, & ista mitto (nec enim
miseris conuicia profunt) unum oro, si pro-
positorum Basilidis in meo capite summa
consistit, si meum sanguinem sitit, iam nunc
statim vos me velitis mori. Nam neque
illius interest quomodo aut ubi cadam, &
ego fuero ignominia tormentorum libera-
tus. Aut si vos pudet roganti manus af-
ferre, ferrum huc date, & permittite quod
vos facturos Principi iurastis. Cum non
obtineret, preces in iram vertit: At vos,
ait, scelerata capita respiciat Deus iniuria-
rum vindex, talemq; vobis vitæ exitum det,
qualem vos hominibus innoxijs hæcenus
dedistis. Nempe vos iam ante & ciuium
sanguine estis aspersi, & in magnates eas-
dem moliti. Vltima nunc ego perfidorum
victima, has vobis diras atque inferias di-
co, ut inopes, extorresq; omne æuum in exsi-
lio agatis, deuorentq; vos arma vestra, qui-
bus plures vestros, quam hostium subditos
absumpstis. Plenus deinde iræ carnifices
cadem

eadem maturare iubet, confestimq; missi satellites fuere, qui eum confoderent, non res fugientem gladiū, nec secures, nec vulnera, aut muliebriter vociferantem, sed virorum more fortium, pro gloria veteris prosapia succumbentem. Hæc cum uxori eius nunciata essent, diffusa tyranni ingenio latebras quasiuit. Proficiscenti ancillæ duæ, plurimæq; nobilium matronæ, speciosus magis quam utilis grex comites fuere. Ea cum diu quasi inueniretur, pacta salute se dedit; Basilides tamen contra iurisiurandi religionem eam occidendam decreuit. Igitur infelix fœmina ubi obstinatos venire ad se armatos vidit, veste regali duabus ancillis innixa, ultrò obuiam processit. Mox per platearum regiones raptata, ad extremum interfecta & in flumen abiecta est. Peractis tot cædibus Basilides ad statas solennesq; cerimonias & patriam religionem animum appulit; Dijsq; immortalibus tot periuria, & tam cruenta parricidia vindicatoris supplicare constituit, & eo quidem die qui vati Elæ sacer est, multis horis à templo nõ discessit, remq; ipse diuinam tamquam Pontifex aliquis Max. fecit, adeo ut

scrupulosa cura paruula quōq; momenta p̄-
 tria religionis examinare videretur. Sed ta-
 men diuina potestate nequaquam bene, at-
 que constanter, vti praeferbat, famulatus
 est: animoq; sanguini humano propior, quā
 Christianae charitati, paucis iuteriectis die-
 bus ad solitam & immanissimam crudelita-
 tem est reuersus. Erat apud Russos Petrus
 Serebrius, vir & manu strenuus, & conci-
 onibus perfacundus, eum apud se delatum
 & ex fuga retractum carnificiq; traditum a-
 uidis oculis in frustra dissectum spectare su-
 stinuit, pedes eius & caput & manus lin-
 teo velamine opertos pro munere regio uxo-
 ri misit. Nec aduersus Petrum Bicouium,
 equitem Polonum mitior fuit, cuius caput
 abscissum suis manibus inter epulas per sum-
 mam animi, ac verborum insolentiam ali-
 quandiu tenuit, clarissimiq; & viri & bel-
 litoris sanguine contaminari mensa sacra
 passus est. Quam porro crudeliter se in Al-
 berto Beso Silesio gessit? quem ex faedissimo
 carcere extractum, non prius vita priuauit,
 quam oculos infelicis erueret, & singulas
 corporis partes confringeret. Eodem tempo-
 re ingentem hominum captiuorum multi-
 tudis

rudinem crudelissimè trucidauit. Vix enim
Polonorum legati ex Moschouia abierant,
cum laxatis nexorum vinculis, paria fra-
trum & propinquorū iungens, miseros fer-
ro decertare coëgit, neq; ante sanguine ex-
pletus est, quam ad vnum victorem omnes
redegisset. Id quoq; in explebilis feritatis
indiciū est, quod carceris magistros, qui ne
tot supplicia videre cogerentur, fuge se man-
dauerant, retractos continuo ibi mactauit.
nouus punitor misericordiae, apud quem inis-
quo animo scelus intueri, scelus admittere
fuit. Cum paucis diebus tot crudelitatis ex-
ercitia absoluisset, Dei indulgentia rem suc-
cessisse ratus, thura deinde adoleuit, genioq;
largissimè indulgit. Sed transgrediendum
est ad alia eius facinora quibus par dolor
inest.

Cum Orlonem adificaret, operarios 69
non veneno, non ferro, non vlla vi, sed ino-
pia alimentorum necare statuit. Illi vt cru-
delem mortis rationē crudelissimo facto pro-
pulsarent, de suo numero septem viuos homi-
nes, mactarunt, eorū carnibus contra famē
vsi tormenti certē genus indignum passis,
autho-

authore dignissimum. Cateri qui humanas
carnes comedere non poterant, ad durissima
femis necessitatem vitulum forte fortuna
oblatum occidere. Quod factum uti Mo-
schis ominosum est, ita omnibus exitio fuit.
Nam Principis iussu propter id facinus vi-
ui combusti sunt, & cineres in praterflu-
entem sparsi. Scribas in aula plurimos ha-
bet Tyrannus. Eorum ex numero quidam
lupum aliquando piscem emerat, accusatus
propterea quasi ipso Principe splendidius
epularetur, in carcerem deductus, & paulo
post in flumine Mosca submersus est. Mo-
riturum adfatus Basilides, I, inquit, & a-
pud inferos piscare, assuetisq; delitijs ener-
uam animum satia. In arce Alexandrouia
numquam iucundè rebus diuinis vacauit,
nisi peracto prandio quotidie homines vi-
ginti septem & plures iugulasset. Hic cum
Principe quidam præcipuæ dignitatis Consi-
liarius erat, qui domi in conuiuio sedens
puerum suum amandauerat, eumq; idonea
redeundi in aulam tempora iusserat obser-
uare, ministeria enim Principi debita ne-
quaquam cunctando negligere volebat. Ba-
silides puerum ad ostium conspicatus cur

venerit, ad quem expectet, interrogat. Ille cum heri mandatum sui aperuisset, mittuntur illico satellites qui hominem cum omni familia in aulam perducant. Telatouius ingenti semper spiritu aduersæ fortunæ obuiam ire assuetus metuq̄, vacuus ad Principem cum suis venit. Ibi Basilides ad circumstantes graui habita oratione queritur suam clementiam, liberalitatem & humanitatem acerbissimis iniurijs remunerari: & quod esset in auditum, parari sibi nefario proposito à senatoribus suis insidias, sceleratq̄, eius consilij aliquos esse conscios quibus vitam & sanguinem suum hæcenus crediderit. Tacentibus præ consternatione viris Basilides ad Telatouium eiusq̄, socios conuersus, Vos ait, vitæ meæ insidias struitis, & hanc ad stringendos gladios horam designastis, quam puer iste certo indicio vobis significaturus erat. Sed pertinax Deorum indulgentia pro mea salute excubuit, qui & hanc persidiam vestra in capita conuertent. Telatouius econtra longa excusatione usus, cum non audiretur, tandem flebili quiritatu veniam rogauit, sed omninò frustra. Quippe Basilides oblatam sibi ite-

rum exercenda crudelitatis præclaram occasionem ratus, statim eos in subterraneos carceres tenebris ac odore tetro maxime horribiles separatim detrussit, eductosq; post non multos dies magna supplicij acerbitate trucidavit: ea potissimum de causa ut alios truculento exemplo territos, validius in fide contineret.

Cum enim animaduerneret, quanto sui odio Adoschouia teneretur, timori remedium scelere petiuit, ut eo tutius plebe trucidata regnaret. Iacere sine honore sepultura per septem dies cadauera, partim canum morsu laniata, partim etiam hyemis & tempestatis vitio confecta. Sed quod sequitur maioris impudentia genus est, nec ferendum ullo modo. Socerum suum, ingenue stirpis virum, Micaelem Temrucouium, ad epulas frequentius inuitatum saepe fustuario subiecit; Saepè eum veste exsutum inter medias nives ad suos nudum remisit, saepè eundem torsit & pecuniam prodere iussit. Nec domum reuersus umquam tutior fuit. Ibi enim tamquam in carcere conclusus, nonnumquam alimentorum inopia ferè ad laqueum redactus est, cum Basilidis iussu
quatuor

quatuor stupendæ magnitudinis ursi ad ad-
am lumen deligati cibū allaturos ab ingressu
arcerent. Eas quoque bestias in densissimam
hominum turbam immittere solebat, eo
præsertim tempore cum populus ad templa
proficisceretur. Tum si quis repentinis
illarum incursum oppressus existisset, fa-
cetijs homicidia circumscribens, suos filios
ex eo spectaculo non parvam voluptatem
percepisse dicebat. Eos igitur beatos repu-
tandos esse, quos magni Ducis fera prostra-
tos occiderint, præsertim cum ipse etiam eo
certaminis genere flagranter sit oblectatus.
In miseram deinde plorantium viduarum
turbam nummos aliquot argenteos disper-
gens, ipsa occisorum cadavera, denegato se-
pulture honore, vulneribusq; confecta auli-
cis & ministris suis spectanda in arcis arce
poni iubebat.

Porrò nemo apud truculentissimum ho-
minem vel silentio tutior, vel sermone fuit
acceptior. Quandocumq; illi libuit, quos-
cumque spirituarere iussit, somniorum et-
iam dirus interpret. Vir erat apud Rus-
sos summo loco natus Casarinus scilicet
Vlodoa

Vlodomirus, is cum indemnatus fœdissimo carcere teneretur, fraude se euasurum sperans fabulam comminiscitur, & rem se magnam Basilidi indicaturum dicit: ad hunc illicò perductus, quid rei sit, iubetur dicere. Tum ille: Animo in somnum profuso, per loca deserta, & inuias regiones vagantem Polonorum regem obuium habuit, cumq; ininterrogarem, quid ità, tam tristi vultu, incerto itinere ferretur? Respondit ille: durissimo mihi & inexpectato fato pereundum est, & vsque ad vitæ exitum latebra mutanda: Tandem tamen Moschorum Princeps me capiet, summaq; meum in regnum autoritate & potentia vtetur. Tibi igitur inuictissime Caesar, nouam ego maiestatem & supremum Sarmatici regni fastigium eo somnio portendi opinor.

Audito sermone Basilides hominem carnificibus cruciendum, tradidit, vt tormentis totius consilij veritatem exprimeret. Fare ait, ô sceleste, quam tandem ob causam inanem fabulam excogitaueris, & quis Iupiter in quiete hoc tibi præceperit. Scimus enim quod Diij nequaquam miseros homi-
nes

homines alloquio suo dignentur. Ibi Vlodomir
rus cum dolum pernegare non posset ob cru-
ciatum gravitatem, & cuncta fateretur,
Basilides ad eum conuersus, iam, inquit, sa-
tis magnam inuenti mendacij pœnam pepe-
disti, ad consuetam igitur habitationem
nunc reuertere donec magna admirationis
somnia euentus respondeat, tum nimirum
& honoris excellentia & opibus facile mei
senatus Princeps eris, nec te perpeffa cala-
mitatis umquam pœnitebit. Ità Basili-
des, quem vituperare nemo satis dignè po-
test, confictis criminibus insontes ciues suos
tamquam nocturnos fures incredibili acer-
bitate atq; senit̃ia violauit, non contentus
in eos scuire, qui fraudibus & insidijs à se
dissenserant, etiam quieti animi homines
proscriptorum numero adiecit. Persape et-
iam à supplicijs parumper feriat̃us, sannio-
nibus cucullatis, & facetissimis helluonibus
operam dedit, & quidem mirus artifex fu-
it hominibus iam atate grauibus ad insani-
am impellendis. Quibus adeo flagranter
oblectabatur, vt laudando & mira eis per-
suadendo, donandog; plures ex stolidis stul-
tissimos & maxime ridiculos faceret. It̃

O

certis

certis diebus cum genio liberius esset indul-
gendum, in extrema inferioris mensae parte
ea conditione regnabant, ut contumelias,
quas cum valetudinis incommodo architri-
clini & structores inferrent, exquisitis ani-
mis paterentur: multaq; eorum palato ac
aviditati aliena cibaria, falsa gratissimarum
rerum specie concinnata, uti canes & lacertæ
& humanae carnes cœnantibus apponeren-
tur. Horum in numero præcipuus aliquis
insania præceps cum diu ad ostentationem
absoluta scurrilitatis ineptissime aliquando
iocatus esset, Basilides hominis singularem
vesaniam probare solitus, tandem furore
corruptus est, eumq; olere ex recentibus flam-
mis calidissimo collotenus perfudit, ita ut
effusum ius cutem in ipso dorso statim mise-
rabilem in modum contraheret, & ille pro-
nus in terram collaberetur, Princeps tamen
haud istis contentus facetijs, vehementi ictu
ferratum Scipionem furiosi hominis capiti
inflixit, eumq; saucium suo è conspectu di-
scedere iussit, qui pocas post horas exspi-
rauit. Nec planè dissimili ioco in Bori-
dem Titonium, Staritiensem Palatinum,
à quo longa titulorum serie fuerat saluatus

crudelis vir usus est: Illi enim dextram au-
rem in conuiuio sedens abscidit, addita pro-
missione se munere aliquando meliori vi-
rum tam elegantem adfecturum, nunc ta-
men boni consulenda esse presentia. Ego au-
tem quid ista confector? aut quid in his im-
moror? Cum unius hominis scelere, cuncta sce-
lera superata cernam? Quæramur nunc cum
natura rerum, quod nos multis & asperis ad-
uersæ valetudinis incommodis obnoxios esse
voluerit? habitumq; cælestis roboris huma-
næ conditioni denegatum molestè feramus,
cum tot cruciatus sibi metipsa mortali-
tas impulsu crudelitatis ex-
cogitauerit.

Finis secundi libri.

O 2 VITÆ

VITÆ IOAN² nis Basilidis

LIBER TERTIVS.

BASILIDES CVM
ad eum modum supra homi-
num fidem immani superbia,
crudelitate, atq; libidine, & re-
liquis immoderati animi cupiditatibus cor-
ruptus, barbaram vim, caedes, homicidia,
cruciatu, famem, vastitatemq; & dira ma-
lorum incommoda ciuibus suis & innoxijs
hominibus attulisset, ita vt nõ suis tantum,
verumetiam communi hominum societati,
& denique vniuersa rerum natura acerbus
& luctuosus videretur: Secutum demum
est id tempus, quod maximus ille rerum
omnium moderator & Dominus clamore
humani sanguinis ad vindictam excitatus,
& magnitudine scelerum offensus, eum ty-
rannum presentibus pœnis & incommodis
ita verberauit, ita inquam euidenter & clas-
sè

re, ut dubitari non possit, ipsum esse seuerum
omnis impietatis ultorem. Nec quisquam
interrogare debet, quis habiturus sit
questionem de tyrannis, quis illos accusaturus:
quis litem definiturus, quis pœnam irrogaturus
sit? certè fletus miserorum hominum,
quos crudeliter vexarunt, item viduarum
& infantium suspiria, quos parentibus
& maritis inhumanè spoliarunt, breuiter
eorum, quos adflixerunt & fortunis
omnibus denudarunt, lamentationes at-
plangor, erunt accusationis loco, quam
illi coram supremo iudice sistent. Plerique
verò Principes, imperiti quidem illi
& in consulti, quam diu prospera & felici
utuntur fortuna, nihil tale metuunt:
sed cum maximè securi sunt omnium re-
rum, tunc repente illis aduersarius excita-
tur, de quo minimè suspicati fuerant. Cuius
rei, ne longius euagemur, euidentissimum
Basilides erit argumentum. Ille quidem
grauissimas etiam à fortuna plagas accepit,
plurimumq; tantæ potentie admixtum
fuit acerbitatis. Nam & sterilitatem
famemq; admodum crudelem passus est, &
intestina quoque discordia vexatus: ne

quid interim de pestilentia dicam, quae eo
praesertim tempore, quo Magnus Cimbricus
in Moschouiam venit, vulgatis minimo con-
tactu morbis totius regionis faciem multi-
plicatis funeribus ita deformauit, ut per
omnes ferè vias innumerabilia mortuorum
cadauera sine honore sepultura dispersa,
canumq; & auium laniatu mirum in mo-
dum defadata conspicerentur. Accedunt
Tattarorum frequentes admodum impres-
siones, à quibus tot bellis vexatus, toties in
fugam coniectus est, cumq; aduersus hostes
regionem suam eos tueri non posset, captam
non ferro defendit, sed auro redemit. Re-
uaniam quoque bello infelicitè aggressus est,
sumptumq; ingentem & valde numero-
sum militem in ea oppugnatione amisit.
Quippe fortitudine ciuium propugnanti-
um superatus, fessusq; perpetuo multorum
dierum labore, & vulneribus cum suis debi-
litatus, obsidionem soluere coactus est. Po-
steà cum ad Stephanum regem pacificationis
gratia legatos misisset; & tamen per insi-
gnem iniuriam Vendam bis omni conatu
oppugnatam inuadere & occupare cogita-
ret, adeoq; ante urbis portas ferocissimè at-
que

que acerbissimè vociferando, regis extrema
supplicia minaretur, puncto temporis fortis-
sime in longè maximam calamitatem
coniecit. Erant in Liuonia parue Sarmata-
rum Germanorumq; & Gothorum copia, ex
his qui pro publica salute libertateq; Andrea
presertim Sapreha & Ioanne Buringo con-
sulantibus, arma cœperant. Vnda autem
antiquitus ex precipuis prouinciæ urbibus
fuit: ad hanc ut in vnum iungerentur,
Sarmata & Germani motis castris contem-
dunt, & ex itinere arces quasdam, que
erant in potestate Moschorum, acriter oppu-
gnant. Nam de consilio, conatuq; hostium
haud inani coniectura iudicantes, quin &
ipsi protinus ad eos aduolarent, nullam omni-
no consultationi moram attulerunt; quoni-
am magne felicitatis initium arbitraban-
tur, si hostibus, priusquam maioribus copiis
augerentur, occurrissent. Itaq; cum expeditis
equitum alis obliquis itineribus profecti, no-
uissimū hostium agmen continuo inuadunt.
Erant longè superiores equitatu & peditatu
Moschi, utpote qui iustum exercitum addu-
xissent. animis autem regis superiores erant
cum audacia, tum virtute, nam quisque

praefectorum secum insignes & audacissimi equites adduxerat. Quum in conspectu utraq; acies essent, & undiq; regij toto campo prouolarent, Moschorum Duces pedestres copias mature progredi iubent, ipsiq; alacriter cum uniuerso equitatu ora conuertunt, ut dum insaltantium impetum a tergo sustinent, peditibus spacium detur explicandi sese ad ineundum acerrimum certamen. Ita dum sese audacter efferunt Moschi, & a peditatu temere disiunguntur, intercepti circumuentiq; a multitudine regionum equitum sternuntur; qua fortuna iniquitate territi pedites, dum equites caduntur & fugiunt, & ceteri victorum impetum non sustinent, toto campo conciduntur. Tantus enim pauor amissis ducibus militum animos occupauerat, ut nihil aliud quam fugam abiectis etiam gladijs spectarent. Habebant Moschi tormentum ab immensi magnitudine & violentia lupum appellatum, & in fronte castrorum constitutum, quod pilas sesquipedali crassitudine iaciebat. Illud etiam, victoria feliciter parata, castrisq; direptis, cum reliquo adparatu bellico, quo alies na oppugnabantur, regionum in potestatem peruenit.

peruerit: & capti sunt præcipui belli Ducees, quibus præclarè regij veniam ostentabant, quasi in parte gloria reponerent, si longè nobilissimus viris iam planè parta victoria pepercissent. Ea res existimationem Basilidis magna etiam ex parte conuulsit, effecitq; ut Moschorum nomen paulò ante in prouincijs terribile & ominosum, despectui & ludibrio haberetur, quum ea regionum victoria ad extremas usque totius Europa nationes permaneret. Sed leuiores sunt ista, quæ commerauimus; Non enim tyranni insolentiam aut minuere, aut immanem illius crudelitatem seuitiamq; contundere potuerunt.

Interiecto autem tempore cum Stephanus Princeps, nulla ambitione, nullis amicorum studijs, sed sola litterarum, sapientia & virtutis opinione regnum esset adeptus, atq; ei simul magnus exercitus, quo bellum aduersus quoscunq; hostes gereretur, attributus, bellum Moschis longè grauissimum exortum est, quo repente, Deo ipso tot parricidia vindicante, copijs, parte imperij, ac dignitate omni penitus spoliati sunt,

nec quidquam illis ex tanto regno preter
amaras calamitates, & spiritum, & paucos
cives incolumes, residuos fortuna fecit.

Enimvero Stephanus rex suopte ingenio
maximè pius & generosus, pro dignitate
Christiani nominis audendum aliquid ra-
tus, valde necessarium & decorum existi-
mabat, si Moschum hostem iudicaret eo
consilio, ut vindicatis iniurijs, innocentis-
simos hominum casorum manes ulciscere-
tur, atque impios & execrabiles latrones,
hominisq; vocabulo indignos bello persequer-
etur, qui sceleratis manibus templa, aras,
ipsa denique mortuorum cadauera toties
violassent; quiq; Sarmatarū fines flamma
ferroq; nonsemel deformassent, inexplebili
nimirum regnandi desiderio occacati. Pri-
usquam ad arma ventum est, eam calami-
tatem varia præcessere prodigia uti magnis
principibus accidere videmus. Nam & cri-
nita stella paulo ante aliquot menses in aëre
conspēcta horrendum aliquot Moschorum
genti portendere visa est. Fulmen deinde
subitam secum cæli serenitatem adducens,
ipso Christi natalitio Slobodam speciosam
magnos

magnorum Ducum habitationem, cum terribili ingentium structurarum & trabium ruina disiecit, rerumq; preciosarum splendidissima suppellex, quæ ista in munitione asseruabatur, de cælo tacta & consumpta est. In elegantiori vero camera cubiculum Basilidis ipsius ubi lectus erat fulmen intrauit, adeo cautè pererrans, ut ipsam simul urnam feriendo disiceret, qua captiuorum nomina ad libidinem forte principis educabantur. Expalluit ad eum nuncium tyrannus, & quum sibi magnopere timeret, in maximam animi perturbationem incidit, utpote qui scelerum conscientia exagitatus, ex manifestis quoq; prodigijs insignem rerum suarum commutationem facile prouideret. Præcipuæ admirationis etiã illud est, quod haud procul ab oppido Nalio ante hæc initia motusq; bellorum accidit. Egressi erant in proximam syluam viri tres & totidem fœminæ, ut, sicuti barbarorum istorum mos est, ligna in urbem adueherent. His crepusculo vespertino domum redeuntibus vox sine ullo authore ad aures peruenit: Moschi fugite, qua territi cum citato cursu oppidum petere vellent, lapis ingens marmoreus, qualis apud Germanos aliasq;

aliasq; nationes mortuorū sepulchris impo-
ni solet, iētū fulminis ex aëre in terram itā
est propulsus, & in niues decidit, ut non
turbine violento sed fabrili artificio deposi-
tus esse videretur, in eo ignotissimis chara-
cteribus, litteraq; fugiente scirpus vel potius
epitaphium descriptum fuit, significans
haud dubie Moschorum sepeliendum esse
Imperium. Ad iētum saxi cadentis tres
viri exanimati fato precipiti interiere,
quorum corpora humi per aliquot dies, neq;
odore tetro, neq; deformi adspectu mutata,
iacuere. Ipsa quinetiam fœmina noui-
tate monstri perterrita, eodem in loco con-
siderant, sed mox resumpto spiritu cum ni-
uen sanguineis guttus aspersam cernerent,
nocte concubia puido regressu ad ciuita-
tem delata, cum eiulatu rem omnem in ci-
uitate patefecerunt.

Huius igitur rei exploranda gratia
omnes ad locum designatum effusi, prostra-
ta humi mortuorum cadauera, sparsumq;
per niues sanguinem & lapidem funeran-
dis hominibus debitum inuenerunt, atque
itā triplici ostento moniti, certissimisque
monstro-

monstrorum ictibus pulsati, magnam patriae, ruinam, & parum prosperos rerum suarum successus eodem tempore perspicari petitoris oculo prauiderunt. Ipse Basilides premonitus diuinos spernere, suaque consilia caelestibus praeferre solitus, iam insigni aestuantis animi perturbatione correptus erat, numeroque ostentorum numerum calamitatum significari animaduvertebat. eum tacitum mastamque, domi sua harentem egergerrime consiliarij adduxerunt, ut ad eum locum, in quo lapis erat, proficisceretur. Tandem constantibus familiarium precibus compulsus, sacrorum principem filiosque suos extra ciuitatem duxit, maculosasque sanguine niues & lapidem ipse adspexit: statimque attonitus quid nam monstri esset, & quid partenderet, interrogauit. Harentibus in coniectura viris, Metropolitana mandat, ut, quid littera exolescentes & incognita uelint, explicet. Ille statim non sine magno timore nescire se dixit. Igitur sequenti die e ductis ex carcere Sacerdotibus duobus, quos in Taconhusio & Ouerpolo iure belli ceperat, & quorum eruditio apud barbaros etiam celebris erat, libertatem & munera promi-

promisit, si anigma in lapide scriptum in-
terpretarentur, Sed cum nec illi characteres
ignotos agnoscerent, nec abstrusam numinis
voluntatem patefacere possent, fortuito vo-
cis tactu dimissionem sperantes, & ad ipsum
principem conuersi, Regionis, inquiunt, va-
stilitatem vides, proinde sile, & memento
placare numen: Pertinent enim haec signa ad
populos, & imperium tuum. Perterritus il-
le tam tetro responso, & omnine horrendo,
statim satellites inclamauit, iussitq; ut lapi-
dem in partes confringerent, protinusq; in-
de discessit, miser profecto, qui imminen-
tem calamitatem caelesti iudicio destinata-
tam, humanis consilijs impediri posse existi-
mauit. Rex interea ad futurum bellum
copias, arma, ceteraq; tam longinquae mili-
tia necessaria summa industria parabat,
principes vicinos sollicitabat, dubios illicie-
bat, nec alios exitus belli, quam interitus
aduersae partis ipsi propositus erat. Ad Basti-
lidem quoque ramor tanti adparatus vene-
rat, & iccirco in conscribendo exercitu ipse
etiã erat occupatus. Mos autem inter prin-
cipes est, ne bellum gerant, nisi illud per pra-
conem hosti prius sit denunciatum. Decretum
itaq; in regio consilio fuit, nihil fore ad nom-
nis re-

nis regij claritatem, vel ad ipsius iusticiae
estimationem utilius, quam principi sceleri-
bus maculoso; & humano sanguine tot annos
resperso singulari legatione bellum indicere.
Ad eam autem rem Basilium Lopatinscum,
natione Polonum, & virum non vulgari ani-
mositate praeditum, delegere; qui munus id
obire pro dignitate posset. Cum illo proficisce-
batur aliquot adolescentes summa nobilitate,
ut & comites illius essent, & inter Moschos
peregrinarentur. Hi ad fines hostis aduecti, a
nobilitate & primarijs ciuitatibus multis
honoribus accepti fuere. Postea vero cum
barbari intellexissent, animu regis ab ipsis
dissidere, totamq; legationem bello innixam
esse, parum absuit, quin regij maximum sa-
lutis discrimen adirent. Saluti tamen in Mo-
schonia urbem, ubi tunc Basilides erat, mo-
dicis itineribus peruenere, a deducentibus
commeatu, & rebus alijs abunde instructi. Ibi
aliquot dieb. in recreatione et quiete consum-
ptis, a Basilide nuncius venit, qui Lopatinsco
significaret, si sine periculo in regione magni
ducis versari, imo si viuere vellet, ne cu stri-
cto acynace aula ingrederetur. Respondit Lo-
patinscus, se a magno duce et vita & fortunis
priuari

priuari posse, & ut hoc sanè expectandum sit, se tamen à mandato regis sui ad latum unguem non discessurum. Omnibus genus illud responsionis superbum & intolerabile visum est, cum animis reputarent, & regum erga se superiorum obseruantiam, & insignem tumultibus bellicis trepitatione, et formidabilem magni ducis potestatem, quæ hæcenus omnium animos horrore perstrinxerat. Lopatinscus tamen in sententia permansit, prudenterq; & disertissime muneri sibi commissio satisfacit. Post aliquot deinde dies admissus & in senatum perductus, ut legationem exponeret, cum interrogaretur, ad quem missus esset, excelso animo respondit, se ad uniuersam Moschouiam missum esse. Nec enim hoc bellum opus singulorum, sed uniuersorum futurum. Cum quadrigis in regiam duceretur, cæli facies solito candidior erat, currumq; minister strictum gladium in manu gestans antambulabat. Tum verò mucro radys solaribus percussus, tantum spectantibus terrorem iniecit, ut per totam urbem maximus omnis ætatis & hominum undiq; ad spectaculum confluentium concursus fieret, omniaq; va-
rijs

rijs clamantium tumultibus implerentur
& nihil ferè consilio aut ratione ageretur.
Cumq; quilibet primus omnium introire in
aulam contenderet, & alij alios prae-
pedirent, factum est, ut supra homines centum multi-
tudine suffocati ad ianuam occumberent;
qua quidem res & ipsa lethalis belli omen
esse potuit. Basilides palatium in quo lega-
tum exspectabat tapetibus & peristromatis
instrauerat, multisq; odoramentis illud re-
fererat. Seipsum vero vestibus auro ful-
gentibus, & gemmis clarissimis ornatum
cultumq; in Lopatisci conspectum dedit,
eumq; contra naturam suam humaniter ex-
cipere visus est: Is vicissim Basilidem more
Sarmatico salutauit, & idem reliqui Poloni
fecerunt. Literas deinde Regis bullis aureis
consignatas, ensiq; falcatum futurae ultio-
nis indicem Basilidi porrexit. Hunc ille cru-
deli vultu iracundè aspiciens, in admiratio-
nem magnam venit, quod hostis in peregrina
regione tanta audacia tantum princi-
pem verbis asperioribus compellare ausus
fuisset. Diexerat Lopatinscus ut Basili-
des de illatis iniurijs regi satisfaceret, nec
Polonis ingrediendi Moschouiam necessita-

rem imponeret. Ille ex epistola mentem regis
intellecturus, admodum cupidè eam resi-
gnauit, erat autem Rutenico sermone con-
scripta, cuius postulata hæc erant.

Primum, ut Basilides incommoda re-
gno Polonia illata nunc tandem sarcire stu-
deret, tanta enim & tam magna esse ea,
ut tolerari amplius nullo modo possint. De-
inde bellum illi manifestum, nisi ita face-
ret, minabatur & suam potentiam & opes
exaggerabat, quibus confidebat futurum, si
Moschus in pristino furore permaneret, ut
impj & scelerati Principis nomen ex omni
hominum memoria euelleretur, & Liuonica
nationis populus in libertatem vindicare-
tur. Lopatinski internuncij fidem confir-
mabat, & gladium, quem ille in belli si-
gnum attulisset, suo consensu redditum esse
dicebat. Ad tradendam deinde Liuoniam
& ad pacem societatemq; calendam Basili-
dem hortabatur, & pacem etiam tunc ho-
sti libenter offerebat. Nihil sibi gratius
fore adfirmans, quam illam armorum &
belli tempestatem tempestiuè sopiri, & ani-
morum consensionem fœdere sacrosancto
inter utrumq; populum ieti confirmari. Cri-
mina-

minabatur postremo horrenda factura quae
in Liuonia Basilidis duces ediderant, eaq; di-
cebat non absq; contemptu numinis & iusti-
cia gesta fuisse, & quod ultimum & pra-
cipuum erat, iniurias regno Polonia ac Mag.
Lithuania ducatu illatas beneficijs omnino
compensaret, obestabatur. Si aliter faceret
bellum se non Moschorum magis odio, quam
Reipub. amore gesturum asseuerabat, cui ab
optimo quoq; etiam spiritus debeat. Has
enim publicas inter populos non priuatas in-
ter duces bellandi causas esse. Lectis litteris
Basilides nondum ita trepidum se esse re-
respondit, ut spoliari se regno pateretur, bel-
liq; ea irritamenta, non pacis blandimenta
esse. Ipsum vero Lopatinscum crudeliter
haud dubie accepisset, si per ius gentium id ei
licuisset; quem tamen in hostitium duci & di-
ligenter custodiri iussit, sed ita, ut omnes ei
debiti personae illius honores haberentur, &
simul ad comitatum necessaria omnia praebe-
rentur. Belli nuncius breui tempore Moscho-
uiam omnem longissime peruagatus tanto
barbaris amarior, quanto uerior fuit, repu-
tantibus tempora illa, quibus tantis Liuoni-
ensium opibus domesticis viribus restituerant,

quibus Turcarum potentiam Asia, Africaq;
terribilem Astracanenſi bello fregerant.
Quae ſola glorioſa recordatio, maiorem fu-
turi in vicinia belli timorem adferebat.
Tantaq; trepidatio omnium fuit, quanta eſ-
ſe in magna calamitate inter victos & de-
bellatos ſolet. Pungebat illos & ſclerum
conſcientia, & Sarmatici regis potentia, mi-
norem Principis ſui exercitum nunc eſſe di-
centes, vt tanto hoſtium adparatui reſiſte-
re poſſet. Baſilides tamen accepta inducia-
rum renunciatione, nullam moram inter-
ponendam exiſtimauit, quin ipſe quoque re-
bus ſuis ſubueniret, & ſtatim litteras ad
omnes Moſchouia vrbes, & ad magnates, et
vniuerſam deniq; nobilitatem dedit, omnes-
que ad aulam ſuam euocauit, & quas potuit
copias, continuò conſcripſit, vt & arces in fi-
nibus Sarmatarum firmiori praſidio mani-
ret, & repentinos hoſtium incurſus proſti-
garet. Cum auxilia vndique tuenda patri-
ae gratia conueniſſent, ad concionem mi-
lites vocat, eosq; varijs exhortationibus ad
priſtinam virtutem, & odium Sarmatarum
incitat. Optandum ſibi fuiſſe, ait, vt de eo li-
ceret conſulere, bellum ne ſit cum Polonis, an

pax habenda, quin verò sit repugnandum
instantibus, nec eos quidem dubitare, qui
saltem communi sensu utantur. Quippe
aduersus hostem si nequeant pro salute, pro
ultione tamen bruta animantia cornibus
depugnare. Caterum sibi esse victoriae fi-
duciam, si sit illis animus: Polonosq; vin-
ci posse cognitum non sibi magis, quam
ipsis militibus, qui ex Smolensco Sigismun-
dum, ex Polocia S. Augustum, ex Pernauia
Henricum eiecerint. At si quidem aliena
magis exempla quam sua experimenta ma-
lint, Scire se ab Alberto Borussurum Prin-
cipe, Moschicis etiam nummis ad id bellum
instructo, fusos multis praelijs Polonos. Sci-
re perpetuam illorum in religione dissensio-
nem, domesticam optimatum emulatio-
nem, atque inuidia studium. Scire Ma-
ximiliani Caesaris nepotes Poloniam breui
ingressuros, & maximis eam, plurimisq; in-
commodis ob non traditum patri regnum,
adfecturos. Multò autem periculosius ab
alia parte ipsis imminere bellum. Nam è
Precopiensium Horda si Tatttari immanis
illa ferorum, atq; immitium populorum illu-
vies Borysthenem transgrediatur, fieri non

posse quin Poloniam aut occupent, aut vincant, aut è regione vastata prædam ingentem auerant. Audendum igitur & fidentum fortuna, tantiq; adparatus adspectus debilitatos spiritus, pristini temporis memoria recreandos. Suas prætereà vires non modo Polonico regno esse pares, sed eo etiam longè maiores. Smolenscum velint an Starodubum recensere: rursus Astrochaniam, an Casaniam, itemq; Polociam Liuoniamq; quarum quidem gentium nulla ab imperio & iugo Moschorum sit libera & immunis. Suam quinetiam ditionem præter arma, virtutemq; animi, locorum quoq; solitudinibus vel frigoribus instructam esse, per quæ denunciatur ingens militiae labor, ac periculum. Sequantur se modo fortiter, & videant, quid se duce possint efficere contra hostilem exercitum. Hæc & plura etiam cum Basilides in concione dixisset, statim etiam in bellum Polonicum incumbere cæpit. Interea autem in concilio regis decretum erat, ut Polocia primum oppugnaretur. Nam munitiones à tergo relinquere, nullis vnquam bellis gestis fuerat obseruatum, & commeatu milite, auxilijs, receptu deniq; ipso vltro se excludere inconsultissimum videbatur.

Igitur

Igitur anno supra millesimum quingentesi-
mum septuagesimo nono, rex factis ab im-
ploratione opis diuina principijs cum exerci-
tu longè omnium ornatissimo initio veris
SVIRO ad oppugnandam Polociam profe-
ctus est. Quoniam verò communi omnium
consilia consociatis viribus impotenti, bar-
baro bellum terra mariq; ad publicam salutem
inferebatur, iccirco confluxerant ad regem
ex omnibus ferè nationib. inuicti & illustres
militia Duces, qui expeditas, & omni bellico
adparatu instructas equitum peditumq; co-
hortes in id bellum trahebant, & erat alioque-
in ipso regis nomine magna existimatio
um belica laudis, tum aequitatis atque iusti-
tia, cuius castra ex amulatione virtutis præ-
cipui etiam gentis Polonica magnates se-
quebantur. NICOLAO MELECIO,
rebus in bello gestis, & amicitia regis in-
signi, copiarum omnium imperium dela-
tum erat. Ille non tantum Podolia ro-
bora in legiones conscripserat, sed & alia-
rum nationum copias numero virtuteque
maximè formidandas secum habebat Ni-
colaus autem Raduilo, Vilnensis Palati-
nus, quem mirifica virtus & bellica laudis

specimen, atque item ingens patria amor ad-
ineundum bellum vehementissimè incitas-
bant, cum florentissimis Lithuanorum co-
pjis venerabili senio & virium robore ins-
gnis aduenerat. Nec illius filij Christopho-
ri alia quàm patris mens fuit, qui & ipse na-
tura strenuus & maximè bellicosus cum ca-
taphraëtorum alis ornatissimis patrem se-
quutus est. Erat quoque iisdem in castris
Ioan. Zamoscius præclaro studio omnibusq;
sensibus & adfinitate arctissima cum Rege
coniunctus. Est ille illustri quidem Polonia
loco natus, sed virtutis experimentis omni-
nobilitate clarior, quæ tanta in illo adparet,
ut animi magnitudine, Philosophia ipsa,
prudentiæq; gloria celeberrimum apud om-
nes bonos nomen habeat. Iam ceteros prin-
cipes vsu militiae vigoreq; animi præstantes,
quid attinet commemorare? Nam &
Stephanus & Ianusius Zbarasij hic erant:
Hic Firlei, Radiuilones, Nicolaus Sapicha,
Ioan. Hellebouccius, Ioannes Cisca, Philo-
Cmita, Bonarus, Sbarauij, Nicolaus, Tala-
uosiuss hic erant, qui omnes ea belli consilia
decoris & virtutis longè plenissima seque-
bantur, & in quibus tanta sapientia & vi-
rium

rium magnitudo erat, ut qui eos ignoraret,
non ex Polonia tantum, sed ex multis natio-
nibus electos putaret. Baltazar autem Ba-
thorrens, Palatini Fransylvanici filius pan-
nonium, Christophorus Rosrazewius Ger-
manicum peditatum oblato stipendio condu-
ctum sub signis habebant. Dux Borusso-
rum & Marchio Brand. Georgius Frideris-
cus lectissimorum militum manum in auxi-
lium mittebat, quibus praeerat Ioan. Conscic-
cus à Prussia oriundus. Ernestus autem
Vaierus erga Polonicam gentem studio ac
operibus insignis, tamquam belli consiliari-
us accitus è Pomerania erat. Sacrato-
rum quoque hominum, qui & ipsi in bellicos
sumptus ingentem auri vim expenderant,
tanta multitudo, tantus hominum undique
confluentium concursus erat, ut omnes com-
munem patriam opibus & sanguine defen-
suri viderentur. Praemissi ab rege ad Polo-
ciam fuere N. Radiuilo & Caspar Beccasus
itinerum claudendorum causa. Hi cum
propinquo ad arcem loco consedissent, cadu-
ceatores missere, qui omnia hostilia Moschis
denunciarent, ni properè urbe & arce exce-
derent, illos armata Moschorum statio ne-

P s. quaquam

quaquam admisit, nec populus ex regis ad-
uentu studium paullo alacrius ostendit. Rex
deinde cum omni exercitu, & tormentis
impedimentisq; bellicis, in summa viarum
iniquitate subssecutus, urbem obsidione cin-
xit. Sub idem tempus Basilides cum in-
gentibus copijs Plescouia erat, quem aduen-
tu regis vehementissime conturbatum fe-
runt. Versuto siquidem ingenio, cum tan-
tam potentiam vni additam conspiceret,
belli impetum formidabat, & antiqui quo-
que raris carmina eum Principem non ob-
scuris indicijs exprimere videbantur, qui
à Sauo & Drauo toti Scythie, Moschouiaq;
praesertim & Basilidi summas clades esset
allaturus. A copijs autem regijs qua praec-
esserant, arces tres Cosiana, Crasna & Sith-
na per excursionem celeriter occupata, & in-
cendio deleta fuere. Parte alia Philo Cmi-
ta, Orsanensis praefectus, in magni Ducis
ditiones longius progressus, hostibusq; viri-
bus, animis, loco, atque fortuna abundè su-
perior, non mediocrem omnino cladem Mo-
schis attulit. Plurimis enim pagis in-
censis, Smolenscig; suburbijs ambustis, to-
tam illam regionem longè lateq; depopulatus

est. Quae quidem rei bene gerenda facultas Constantino etiam Ostrogia duci arma induit, qui pari celeritate & vigilantia cum Micaele Viesnieucio & Ianusio filio Borysthenem transgressus, inq; hostilem terram turmis aliquot Tattarorum inuectus, obuia quaeq; perustavit, & vsque ad Starodubum, Radhostiam, & Podcepouiam populationibus prolatis, ingenti cum praeda domum reuersus est. Rex ipse cognita hac suorum felicitate, undecima Augusti propinquo ad moenia loco castrametatus est, ciuitatemq; tribus locis circumfedit, eademque die munitiones fossasq; propius hostens agere iussit, & postridie ciuitatem non mediocriter fossis, & aggere & propugnaculis, & parietibus densissimis, & praesidio firmam, ea maxime de caussa, quod illo loco militem a propiore ad arcem accessu prohiberet, incendit, totamque paucis horis deleuit. Mox longius munitionibus ad ipsas arcis portas promotis, omni conatu in eam expugnandam incubuit. Sed ostenderat visua prae potens Deus, in manu sua rerum gerendarum potestatem esse, & assiduas pluuias pluribus diebus ita immiserat, ut & opera
mili-

militiam maiorem in modum impediretur.
& oppugnandi ratio etiam atque etiam re-
tardaretur: Constat tamen militi regio in
maximis etiam incommodis singularis ani-
morum ad omnia obeunda tolerandaq; ar-
dor, sic ut in summa pluviarum iniquitate,
altissimog; luto nihil pratermitterent eor-
um quae ad oppugnationem pertinere pos-
sent: Hostibus contra omnes nostrorum co-
natus acerrimis animis, & incredibili tor-
mentorum vi, ita dies noctesq; propugnanti-
bus, tanta pernicacia, & flammam a regis
illatas extinguentibus, & vim omnem de-
pellentibus, ut se tormentorum telorumq;
ictibus certatim offerrent, & succumbenti-
bus alijs alij confertim succederent, ostende-
rentq; Moschos arcium defendendarum vi
atque ardore caeteris omnibus gentibus an-
tecellere. Respexit tandem regis exercitus
benignissimus DEVS, concessitq; , ut quae
prima illi paullo serenior dies vicesima no-
na Augusti illuxit, ea incendium a milite
arci inferretur, summa cum contentione
atque discrimine, cum se miles in fossas de-
mittere, et Polottam flumen superare, deniq;
arduam clium cui impositum propugnacu-
lum

lum erat, subire & manibus materiam
ignemq; inter infestissima creberrimaq; ho-
stium tela inferre cogeretur: quod incendiū
cum vehementius exarsisset, & munitionis
anterioris aditum aliquem patefecisset, te-
neri militum aliorum ardor non potuit, quin
per ipsam flammam irrumperent, atque ho-
stem ferirent, à quo tamen cœpto, cum pro-
pugnatione hostili, tum maxime flamma vi
reiectus est, paruo cum regionum, neq; am-
plius viginti septem desideratis, pluribus
tamen vulneratis, hostium verò ad ducen-
torum interitu, dederat aliquam hostis ea-
dem die deditiois significationem, quam
non seriam fuisse animaduersum fuit, cum
se nouis munitionibus, flammae altitudine
nostris conspectum eripiente, circumdare
deinceps cognitum esset. Nulla igitur cum
intermissione oppugationis vim omnem ad-
hibendam, nullum hosti quiescendi, aut se
firmiter muniendi spacium concedendum
rex iudicabat: posteroq; die ignem in alias
munitionis partes miles, in quo equites et-
iam erant, intulit, quo cum iterum aliqua
muri pars deleta esset, & cliuum, in quo
propugnaculum antea igni absumptum
erat,

erat, nostri tenuissent, ac deinde praesidia
rios circumire cepissent, atque sic tandem
in potestate hostis esset: rex & sanguini
Christiano parcendum, & operam dandam
ratus, ut arce quam maxime integra cum
tormentorum aliorumque belli instrumento-
rum adparatu potiretur, facta omnibus vi-
tae gratia permisit, ut qui militare sub si-
gnis regis vellent, fortunas suas omnes in-
columnes conseruarent, quibus vero rede-
undi in Moschouiam animus esset, id rege
permittente, ac omnem securitatem pra-
stante facerent. In ipsam vero arcem cum
regis aliquot consiliarij ingressi essent, pas-
sim magnum cadauerum insepulcorum nu-
merum reppererunt, tum tormentorum ac
pulveris tormentarij globorumque tantam
vim deprehenderunt, quanta in arce aliqua
Christiani orbis his rebus instructissima
posset reperiri. Capti autem hic fuere Cy-
prianus Archipraesul Velicolucensis Graeci ri-
tus, cum magno sacrorum & Flaminum
numero, Palatini item Basilus Iuanouicius,
Micolinscus Telatouius, Demetrius Micalo-
uicius, Scerbatus Sbolinscus, Matthaeus Iua-
nouicius, Volinscus, Lucianus Trecciacouius
Racouius, hos omnes rex in custodia haberi
iussit,

iusse, quia sponte se dedere noluisent, et præter illos ultra sex hominū millia in regis potestatem peruenere, qui omnes tum verissimis lachrymis eversa urbis & arcis calamitatem, Rusiæq; totius amissum decus, & deniq; execrabilem principis sui insaniam deplorabant. Capta Polacia tres omnino arces, Turoulia, Socolū & Sussa in Polociensi ditio-
ne hostiles superarant, quas hosti relinquere rex nequaquam volebat. Turouliam quatuor supra Policiā milliaribus ad Dunaw sitam à Francisco Zuco antea tentatā Constantinus Lucomscius expugnauit: Suffenses salutē, & xerū, qua cuiusq; essent auferendarū potestatem, atq; in Moschouiam tutō se inferendī concessionem pacti, cum omni bellico adparatu Palatino Podoliensi se sexta Octobris die dediderunt. Socoli autem oppugnatio fune-
ribus fertilior fuit, quā breuissimē huic eos lumini attexemus. Ea arx à Polocia quinque milliaribus ea via distat, qua septentrionem versus recta Plesconiā ducit, duorumq; con-
currentium fluminū, Dryssa ac Nysia complexus continet. In ea præter vetus presidium, quod tuendi Polociā aditus caussa firmū semper inerat, Theodorū Basilij F. Seremetus, et
Bo-

Boryffus Basilij F. Scynus, Andreas Paleci-
us, Micaël Georgij F. Lycus, Basilius Crino-
borfcins Palatini, claricum propinquitate
Moschouia Ducis alij, tum rebus antea ge-
stis omnes copiarum praefecti, cum magno
Rutenica nobilitatis ac Slopettariorum nu-
mero confederant, posteaquam se aditu arcis
Polocensis exclusos intelligerent: accesserat
huc etiam Georgius Bullabacus, cum duobus
millibus Sclopettarioũ, partim Dunensium,
partim Volhiensium, qui ad Duna & Volhie
fontium paludes ob perpetuas cum Tattaris
dimicationes, ceteris belli usu ac militandi
peritia facile praestant. Quum hi omnes
magno discrimine regijs ex propinquo ca-
stris imminerent, rex Christophoro Radiui-
lone & Ioanne Voliminscio ducibus Lithus-
anicas quasdam copias ad hostem pramissit.
Secutus tandem est Podolia Palatinus cum
iusto exercitu, & Dryssam fluuium imbr-
ibus proximis abunde redundantem, ponte
subitario opere effecto transmisit, hoste quod
facere in procliu erat, nihil repugnante, qui
in aduersa ripa ociosè tantum inequitans,
metus faciendi studio clarè, vt à nostris au-
diri posset, subinde clamabat, adesse apud se
Astra

*Astracorum, adesse Casanensium copias.
Flumine superato Palatinus propius hostem
mouet. Qua accesserat inter utrumq; flu-
men non magno ab arce interuallo sylua est,
in qua maximam equitatus partem tendere
iubet, peditatui imperat, ut munitiones, in
quibus versarentur, & tormenta dirige-
rent, fossa atque aggere subito efficiant:
quas Poloni secundum Nyssam, Germani se-
cundum Dryssam ad arcem perduxere. Ul-
tra Nyssam amnem minorem, qua proximè
hosti effugium patebat, Ioan. Sbarasius cu-
rare iubetur. Rebus ita ad oppugnationem
perfectis, cum iam in vesperum dies
vergeret, qui tormenta administrant, peri-
clitari rem globis candentibus instituunt,
tribusq; in hostiles ditiones perlatis, cum
alij alijs locis periculum incendiij adferrent,
& ijs restinguendis hostis detineretur, ter-
tius eo loco, quo nascens primum fumus,
mox flamma ab hoste non facile potuit de-
prehendi, vires cepit: ab hoc incendium
ortum cum magnam hostilium munitio-
num partem subito complexum esset, hosti sum-
mam defensionis desperatione attulit. Quo
circa & perditis trepidisq; rebus, & flam-*

ma se iam longius latiusq̄, fundente pars
magna hostium globo temere facto, porta,
qua meridiem versus ad Nyssam una pate-
bat, confertim erumpunt, quibus ex proxi-
mis munitionibus Poloni impigrè occurrunt,
& obsistunt; intereà perducitur eodem pro-
pere signo sublato Germanorum Sclopetari-
um cohors, & sic tandem hostis in arcem
flammamq̄, reijcitur, quem dum nostri mas-
gna vi premunt, se atque signa portæ ar-
ciq̄, inferunt; dabat mox hostis intrâ arcem
desperatis rebus magnas cum armis tum
verbis dedendi significationes, quas cum
miles Germanicus Rutenica lingua ignarus,
prætereà Polocensis præsidij crudelitate, qua
immanissima in captiuos omnes ac præser-
tim Germanos vsi fuerant, irritatus, mini-
mè acciperet, cademq̄, acerrimè misceret, il-
le desperata salute totis viribus contrâ dimi-
cat, quæq̄, suprâ portam custodie erant, catas
ràctâ è turri portæ imminentem in irrum-
pentes deijciunt, sic nostros receptu alios, alios
aditu subsidioq̄, excludunt: atrox inde utrin-
que pugna fuit, æquata utrorûq̄, desperatio-
ne ob incendiij vim, quod undiq̄, se circum-
fuderat, ac pluribus locis dimicantes inter se
pari

pari interitu victos ac vincentes exstingue-
bat. Occidit hic Martinus Rebsæus à Sile-
sia oriundus cohortium Germanicarum præ-
fectus, qui per medicas flammæ, per pilas
innumerabiles, per tela, per gladios sine ul-
la formidinis significatione in munitionem
irruens hostes longè lateq; ceciderat; sed
properati consilij pœnas acerbissimo casu lu-
it, & simul exemplo suo mortales humana
imbecillitatis admonuit, ne nimis viribus
suis considerent. Arx ipsa incendio conflagra-
uit, creditumq; est Moschos eò quod insolentius
oblatam pacem spreuissent eas pœnas di-
uino iudicio pependisse. Hostium ad quatuor
millia occisione caesa fuere, & in his Borissus
Seynus, Andreas Palecius, Micaël Lycus,
Bas. Criuoborscius Palatini in occisorum nu-
mero inuenti; Captiuorum ea multitudo
fuit, ut & penes copiarũ præfectos permulti
essent, & Polonorum militum propè vide-
rentur nulli, qui in potestate nõ singulos alij,
alij plures haberent: Horũ in numero Sere-
metus erat, et rerũ gestarũ gloria, et corporis
specie vultuq; & animi sermonisq; cultu cæ-
teris præstantior, & Mesoiadus Dunensium
cohortium præfectus. Vterque cum honestè

mori posset, hosti manus vinciendas dedit,
clademq; suorum auxit dedecore captiuitatis.
Socolensium fœdus interitus cum in Mo-
schonia nunciatus esset, omnes relictis do-
mibus per urbem discurrere pauidi, alius
alium sciscitari, authorem nuncij require-
re: non pueros inscitia, non senes debilitas,
non mulieres sexus imbecillis domi tenet,
adeò ad omnem ætatem tanti mali sensus
penetrauerat. In foro deinde coeunt, atq;
ibi perpeti nocte fortunam publicam questi-
bus iterant. alij fratres, aut filios aut pa-
rentes deslent; maritos vidua, alij cognatos,
alij amicos chariores cognatis, & cum priua-
tis casibus querelam publicam miscent, felici-
tioresq; prorsus priores suas calamitates di-
cunt, quæ incolumibus filijs, parentibusq;
rektorum tantum ruina taxata sint. Basili-
des eo tempore Plescouia cum exercitu erat.
Is Polociam obsessam & in angustias redatam
etiam esse sciebat, sed captam teneri non-
dum audierat, multò minus etiam de Socoli
excidio sollicitus. Itaque cum de suorum
clade nuncium accepit, in maximam ani-
mi perturbationem incidit, confestimq; An-
dream Solcanum annuli sui custodem, quem
in vto

in vrbe Moschouia cum potestate relique-
rat, de discrimine suorum fecit per inter-
nuncios certiore, mandans simul vt po-
pulu in officio contineret, hostisq; victoriam
modis omnibus deserto sermone extenuaret.
Solcanus lecta Principis epistola omnem stas-
tim populum in concionem vocat, & nesci-
tis ait, o ciues, quam tandem ob caussam
hunc conuentum indixerim. Scitote autem
Polociam nostram esse captam, & Solum
ferro flammisq; excisum, ceterasq; in vici-
no arces sub hostis nostri ditionem subiun-
ctas. Qui quidem nuncius terrorem
vobis & desperationem incutere posset, nisi
cum animis vestris cogitare velletis, rerum
omnium vicissitudinem quandam esse, nul-
lumq; in terris principem haberi, cui non in-
cidant aduersa quadam. Iam si Poloni Po-
lociam recuperauerunt, nos certe totam econ-
tra Liuoniam possidemus. Paucas illi ar-
ces Euerterunt, nos magnas illorum ciuita-
tes sub imperio habemus: illorum exerci-
tus paruum albae Russiae tractum: noster
Smolenscum, Starodubum & Liuoniam oc-
cupauit. Sed fortassis hominum iactura
animos vestros pungit, fateor equidem in

Polocia tot nobiles militia praefectos, tot ci-
ues, tantas nostrorum diuitias amisimus.
In Socolo flos nobilitatis et fortium virorum
interijt, templa, ara, oppida, & agri com-
busti sunt: ferendum hoc nobis est, quando
hostes longè grauiora mala sunt perpeffi. Sic-
ut enim illi nostros, ita nostri illos aliquan-
do ex Polocia, Smolēsko Ltuoniag, eiecerunt:
Sicut illorum ensis fratrum nostrorum san-
guinem hausit, ita nos illorum sanguine sa-
pissimè fuimus aspersi. Cùm hæc ad circum-
stantes Solcanus dixisset, ciuium animi, qui
dolore premebantur, ad tolerandum malum
mirificè confirmati sunt. Fœmina autem lon-
ga exspectatione virorum fessæ, nec iam te-
neri bello, sed deletos certæ, querelas flebiles
edunt, malisq, suis additam orbitatem con-
queruntur, & quasi mente commotæ regio-
nes ciuitatis eiulatu & lachrymis complent,
mox Solcanum adeunt, eumq, monent vt
coniuges reddat, vt felicioribus nuptijs prio-
res compenset, vt pupillos & viduas respi-
ciat, aliæ ploratu nequaquam contentæ, vt
primum est occasio data, pectus suum gla-
dio transuerberarunt, ac vulnere diuulso,
constan-

constanti dextra, spiritum luctus acerbitate
permixtum, ex ipsis praeordijs, & visceri-
bus hauserunt, tam violenta morte testata,
quantum coniugalis flamma illo pectore
clausum habuissent. In eo tumultu mulie-
rum ultionem caesorum coniugum magno
fletu exposcentium, Solcanus animi dubius
permutato habitu, more tristium in publi-
cum progreditur, & aduocata iterum con-
sione, rei indignitatem populo commemo-
rat, deq; importunitate foeminarum, a qui-
bus multa nefanda audire coactus sit, que-
ritur: adduntur voci lachrymae, & diser-
ta oratione multitudo credula pacatur,
Nostris inquit, maioribus quantum mulie-
bris seditio nocuerit, id ex nostra gentis an-
nalibus scitis. Prisco enim seculo cum duo
regij iuuenes Plinos & Scolopytus factione
optimatum domo pulsati, iuxta Thermoodon-
ta amnem consedisent, atq; ibi cum ingenti
iuuentute Scythica per insidias circumuenti
& trucidati essent. illorum statim uxores,
cladem virorum, necessitatem armorum, bel-
lig; causas ostendentes, ne segniores viris
haberentur, arma sumpsere, interfectisq;
patribus & natis tyrannidem occupauere.

Hinc nimirum generata Marte Amazones nostra originem trahunt, quae Europam Asiamq; cadibus & sanguine impleuerunt. Hinc Marthesia, hinc Orubya, hinc Antiope, Menalippeq;, hinc Thalestris Alexandri scortum ortum est. Profecto autem, nisi cauerimus, nunc simile aliquod malum ceruicibus nostris impendet. Quid enim isti clamores? quid muliebris petulantia? quid sibi concursus iste? quid haec vult seditio? ubi est auctoritas nostra? ubi imperium, magistratus? quin tandem haec conuenticula abolemus? igiturne barbararum con-spiratione interficiemur? Ego quidem mori malim quam has indignitates spectare. Quoniam autem viuere cogor, & quoniam vobis etiam hac lucis usura fruendum adhuc est, resuscitate quaeso adspectu huius infortunij debilitatos spiritus, utimini vestra auctoritate, & hos mecum tumultus com-pescite. Perpepsi sumus calamitatem, iacturam ornatissimorum hominum facimus, verum id quidem est, & propterea iuste in luctu versamur. Sed dico vobis non aliam esse belli fortunam, nec res praecleara ocio atque ioco, sed armis, equis, viris, mor-tibus

ribus perficiuntur. Absoluto sermone, vir-
gas in concionem & flagella adferri iussit,
ceteraq; seruilis metus parandi instrumen-
ta. Qua re tantum additum timoris & an-
gustia fœminis est, vt statim è conspectu
minantis trepidè aufugerent, & partim fer-
ro, partim suspendijs vitam finirent.

Quum enim infestiores suos quam ho-
stium Duces inuenissent, in desperationem
lapsa sibipsis mortem consciuere. Suprà di-
ximus quid Philo Emita, quid Ostrogia dux
in hostico fecerint, eos secutus Mecislauien-
sis præfectus, Iaroslauiamq; aggressus, opu-
lentum illud oppidum incendit & euertit,
populationibusq; longissimè in hostico prola-
tis obuia cuncta tamquam tempestas qua-
dam prostrauit. Ipse autem rex spacio die-
rum quinquaginta septem munitissimas
arces, mira agrorum fertilitate, magnaq; flu-
minum opportunitate preditas occupauit,
tantamq; ipsi Baslidi & magnatibus Mos-
chorum trepidationem iniecit, vt Nouogro-
diæ magnæ legati Iuanus, F. Mecislauiensis,
& Mikyta G. F. Romanouicius Sacharinus
scriptis ad Palatinum Vilonensem aliosq;
Procures litteris bellum deprecarentur. Rex

tamen hoste nondum è Liuonia exacto ab
armis sibi minimè discedendum putabat,
cogitabatq; quantum ea victoria fructus,
quantum gloria, quantum splendoris Rei-
pub. attulisset. Secutum tandem est comiti-
um Varschauiense secundum, in quo de con-
tinuando victoria cursu, deq; conficiendi
belli rationibus communi omnium suffragio
deliberatum est. Erant nonnulli qui priua-
ta cupiditati potius quam bellicis consilijs
obtemperare vellent, hostemq; in vastis &
remotissimis regionibus habitantem non esse
amplius laceffendum dicerent, quando ille
aduentitium exercitum cunctando fallere
posset, & magna etiam annonæ difficultas,
certaq; rerum vicissitudines spes hominum
nonnumquam eludere consueuissent. His
opinionibus prestantiores in populo sua suf-
fragia opponebant, non tam de persequendo
bello quam de rebus ad id continuandum
necessarijs disputantes. Alij honestissimos
regis conatus prodicione remorari cogita-
bant: nefarioq; prorsus consilio & insana
audacia in perniciem communis patriæ con-
spirauerant. Princeps fuit Gregorius Oschy-
cus, honesto quidem genere natus, sed cor-
pore

poore ac ingenio inertī pręditus, iudicioq; tur-
bidus & leuis, uti his sæpe accidit qui ab ex-
uberantia atrę bilis insanīa proximi, dum
pręsentia non probant, immoderata & inau-
dita cogitatione persequuntur. Corruperat
auari ac peruiticis ingenij hominem Nance-
kynus Basilidis ad regem legatus, qui eum
ex sui Principis liberalitate amplissima prę-
mia consequuturum dixerat, si accepto auro,
conductisq; & instructis celeriter copijs in
absentia regis Lithuaniam longę lateq; de-
populareretur. Cum enim nec bellum regi dis-
suadere, nec eum domi detinere, nec legatos
paciificationis gratia impetrare posset, cun-
ctis admirantibus diutius Vilnę hęsit, &
non vocatus in senatum reuersus est, de
coniuratione interim promouenda, de tem-
pore & loco, deq; asciscendis socijs qui ido-
nei ad id patrandum facinus viderentur,
maiozem in modum sollicitus. Sed eo Vil-
nę digresso Dei beneficio Oschyci consilia de-
teguntur, qui inssu regis ab Hussaris occupa-
tus, & statim in vincula coniectus est,
cumq; adhibitis tormentis egregię ta-
cuisset, prolatis demum litteris, nequa-
quam inficiatus manum, cuncta propalauit,

&

Et statim sui ac insolentis ingenij sui poenas dedit. Productus enim in editissimum urbis locum cum duobus insidiarum conscijs, Iudaeo vno, altero Sarmata, securi percussus est, tali profecto interitu vir valde dignus, qui regem, sub cuius tutela habitabat, patriam, qua, illum genuerat, arasq, quibus persaepe manus admouerat, scelestissima proditione euertere cogitabat. His perfectis rebus & praesidio finibus imposito, contra vim seditiosorum hominum, rex nequaquam Smolenscum oppugnandum decreuit, ubi plerique omnes eum facturum opinabantur, sed cum omni exercitu ad Velicolatum profectus est. Nam & magna senatorum omnium ad eam rem erat consensus, & Seremetus ille, quem in Socolo captum antea memorauimus, huic proposito non magnoperè aduersabatur. Dixerat enim Basilidem Velicoluiensibus omnino auxilio venturum, adfuturamq, ea ratione vniuerso praelio dimicandi occasionem quam sibi cunctis artibus parandam rex arbitrabatur, sequebaturq, quam maximè ipsam seriem gerendarum rerum, qua eum ex locis anno superiore expugnatis, recenti. Velicos

Lucius

Lucum vocare & ducere videbatur. Præterea
reâ arcis situ, fama, dittonis amplitudine,
vbertate, opportunitatēq; ad signa sua peni-
tius in hostilia loca inferenda adducebatur,
vt in sententia semel suscepta permaneret.
Cum apud Lucomlam copias recenseret, Ge-
orgius Farensegius & Christophorus co-
mes Rozrazewius cum ornatissima equitum
ala ad eum venere. Igitur Videpsium pri-
mum, inde Surasum cum exercitu progres-
sus Dunam fluiuium, quem magis magisq; ab
hoste in potestatem suam vindicare statue-
rat, traiecit, & in itinere duas longè fortis-
simas arces per suos belli duces cæpit, & Ve-
lisium quidem Ioannes Zamoscius expugna-
uit, ad Vsuithum verò Nicolao Raduione
grauissima obsidione pressum rex ipse tan-
dem subsequutus est, eamq; arcem metu po-
tius admoto quam vi adhibita obtinuit,
contractisq; iterum copijs omnibus, quas du-
arum istarum arcium oppugnatio diuiserat,
mouit, & superata incredibili locorum va-
stitudine, per assiduas densissimasq; syluas
propius Lucum venit, & vigesima sexta
Augusti die ad arcem castrametatus est. Op-
pidum enim & triginta templa ciues metu
conster.

consternati incendio deleuerant. Sub idem
tempus ab Magno duce Basilide legati in cas-
tra venere, illi cum nulla interposita mora
audirentur, & contra omnes rerum geren-
darum rationes, contraq; dignitatem regi-
am multa impudentissime arroganterq; po-
stularent, rex repudiata insidiosa barbaro-
rum tergiuersione, non cessandum ratus,
Ioannem Zamoscium cum copijs suis atratis
ceterisq;, quas ad Velisium habuerat, cumq;
omni peditatu Vngarico atq; Polonico, trans
flumen propius arcem castra alia facere, atq;
ibi curare iussit, nihilq; aut lenitatis, aut
terroris, aut oppugnationis non adhibuit, quò
integra arce potiretur. Velicolucum autem
loci naturâ in edito, planissimis circum cam-
pis, partim intra fluminis Louatij, partim
intra lacuum complexus situm: nec tan-
tummodò consuetis antehac Moschis parie-
tum densissimorum contignationibus fir-
mum, sed aggere etiam densissimo ac latissi-
mo & cespite extrinsecus obductum, fossaq;
maiore (quâ flumen aut lacus non ambi-
unt) firmissimum erat, Praesidiariorum et-
iam summa erat loci retinendi pertinacia,
qui & ultima sibi expectanda iudicabant.

Igitur

Igitur cum sine maiori militum interitu expugnari non posse videretur, necessario regi incendio experiunda fuit, quod cum magna militum virtute primum ex Vngarorum munitioibus illatum, & deinde per atratas illas cohortes maius conflatum esset, factum est, ut & arcem flamma, & quidquid propè hominum in arce fuit quinta Septembris die deleuerit. Superfuerunt ex omni multitudine Monachi aliquot Graeci ritus, & tres militum praefecti. VEICO penes quem summa rerum fuerat, homo nequissimus, & Basilidi valde charus, conspecto & in Moschouia cognito. Farensebegio se dedit, illoq; etiam repugnante ab Vngaris in frustra disceptus interijt. Eo ipso die rex cum omni exercitu & multis hastatorum millibus in apertos campos progressus, hostis quidem incommodo periculoq; latus est: sed cum plena omnia cadaueribus luctuq; conspiceret, cumq; multo puerorum & faeminarum sanguine omne camporum equorum maderet, lachrymis tenere vix potuit, eo etiam vehementiore dolore percussus, quod spreta pace, salutaribus consilijs nequaquam animam inflexissent, responsoq; secus atque ipse optasset

optasset dato, ultimum sibi interitum peper-
rissent. Eorum autem hominum qui ex agris
in oppidum sese intulerant, quiq; in eo ha-
bitauerant, ac in presidio constituti arma
tulerant, ultra octo hominum millia fuisse
compertum est. Hostibus casis & Velicolu o
deleto, quemadmodū hac res porro admini-
strandā, & quomodo iste locus imposito pra-
sidio retinendus esset, de ea re rex statim
consultare coepit, & cuncta militia munia
honorēq; & magistratus inter ipsos magna-
tes & belli duces aequo ordine partitus est.
Deinde ad Turopecium, quod sedecim a Ve-
licoluo milliaribus distat, & ob summam
viarum difficultatem & sylvarum densita-
tem aditum haud facilem habet, Ianusium
Sbarasium Georgiumq; Barbum misit. Hos
Tattari & Moschi desperatione quam vir-
tute instructiores opperiebantur. Incitatis
ad praelium equitibus Polonis, hostes nullo
virtutis argumento edito fugiunt, quos regij
consecuti vinxere alios, alios torsere, non-
nullos etiam occidere. Desiderati sunt in-
ter Moschos pleriq; viri praestantes, & his
in his capti Dementinus Ceremissa cubili
Basilidis praefectus, & Nancekynus ille
multis

multis legationum honoribus clarus, qui & nuper adeo Oschycum in coniurationem pertraxerat. Post hac Neuelam arcem inter Velicolucum & Polociam quasi intermediam aggressus, Nicolaum Dorohostaiscium cum exercitu misit, qui eum debellaret, sed ille propter tormentorū defectum, sine quibus nulla vis vel militaribus copijs nullaq; vel optimo duci inest authoritas, hostes nequaquam domare potuit. Missus itaq; est Ioannes Bornemissa vir fortis accerrimusq;, quieducta ex regijs armamentarijs in praesentes usus tormenta secū habens rebellantes sub imperiū regis subiungeret. Moschi id sentientes tumultuaria eruptione Bornemissam inuadunt; ille cum velut in insidias precipitatus armatis hostibus concubia nocte occurrere cogeretur, intrepidè tamen instantes prementesq; sustinuit, nec multo post hostilibus tectis ignem inferri iussit, ut in summo rerum discrimine praesidiarios à tuenda arce ad restinguendum incendium nequaquam inepta ratione reuocaret. Ità domiti Neuelenses nostrorum in potestatem concessere. Porro ut Turepecium ab uno, Sic Zauolocia ab altero latere Velicolu-

coimminebat, quam rex nequaquam hosti
relinquendam esse arbitrabatur. Ioannes
Zamoscius autem cohortes ductabat gene-
rosas militariq; ferocia valde terribiles, &
quod spes ipsas & studia militum vehemen-
ter excitare solet, dux etiam fortunatus ab
omnibus habebatur. ille cognita regis volun-
tate Zauolociam celerrime sibi conuolandam
existimabat, priusquam ea maioribus praes-
idijs confirmaretur, hoc uno contentus,
quod Neuelam, quam rppugnare etiam de-
buerat, non tantum captam, sed & barba-
ros hostes tota penè illa veteri bellica lau-
dis opinione exsutos esse meminisset. Ergo
magna alacritate raptato exercitu, propo-
sitisq; ad excitandos milites premijs, supe-
rato difficilimo itinere Zauolotiam venit,
ubi aduocata militum concione, eos ala-
criter est cohortatus, ut secum paullulum
adniti vellent, impigrèque pugnare, ut
mox tantorum itinerum incommoda ditif-
sime arcis spolijs resarcirent. His magno
studio acclamantibus, ille statim tormen-
tis arcem quaterere, propugnatores densis pi-
lis obruere, testudines & scales admouere,
murosq;

murosq; & vallum excindere cepit. Qui
in praesidio erant hostium impetum fortis-
sime, ut poterant, repellebant. Post lon-
gam dimicationem Zamoscius praesidium
deiecit arcemq; suae potestatis fecit. Dum
haec apud Zauolociam geruntur, Nicolaus
Radiuilo Iezurisciam expugnat. Praesidia-
ry enim incolumitatem & reditum ad suos
pacti dubia se clementia hostis credere, po-
tius, quam indubitato malo perire volue-
runt. Qui quidem insperatus noua victo-
ria prouentus, regi incredibilem attulit vos-
luptatem, qui hostibus aut victis aut suppli-
cio adfectis nullum requiescendi spacium
dedit, excursionibusq; versus Porchouum
Opaciamq; factis, hoc ferè bello Moschouia
imperium rapuit. Basilides interea ita bel-
lum gerebat, ut & uxorem ipse septiman-
in matrimonium duceret, & filio etiam Iua-
no sponsalia celebraret. Verum subditis tam
intempestiue nuptiae grauiorens repentinis
funeribus fuere. Rex autem ex militia ad
suos domum reuersus, conseruator reipub.
& patriae pater publico decreto est appella-
tus. Sciebat ille, quae se Basilides, in tana-
is incommodis, magna pusillanimitate,

ista imbecillitate virium, opinione & spe
suscitantaret, quod scilicet Polonos ab in-
cepto destituros frustra opinaretur, & de
transfugis exploratoribusq; didicisset, ordi-
nes regni ad tertiam contributionem aliag;
pecunie subsidia agerrimè descensuros, &
ipse etiam rex etsi qua bello diutius conti-
nuando impedimenta obsisterent, facile vi-
debat, & contribuendi gravitatem intelli-
gebat; Tamen faciendum videbatur, quod
veteri in proverbio est, ut minima de ma-
lis. Cumq; ad talium difficultatum expli-
cationem, ordinum omnium consideratione
opus esse sciret, generalem omnium reipub.
ordinum conventionem Varschavia indixit,
in qua tertium contra Moschos bellum com-
muni consilio decretum, & longè maximis
viribus Plescouia totiq; adeo Moschorum
genti illatum est. De eo nos summa sequen-
tes rerum fastigia nunc quidem breuiter
tantum quedam dicemus, ea potissimum de
caussa ut videant mortales quomodo maxi-
mus ille caeli terrarumq; Dominus impieta-
tem Basilidis gravissimis pœnis & suppli-
cijs compensauerit. Plescouia ducatus sui
olim iuris fuit, Principesq; virtute bellica
illustres

illustres habuit. Sed Ioannes Moschorum
Dux corruptis pecunia sacerdotibus omnem
eam regionem suo imperio subiecit, & vr-
bem prodicione cœpit. Euersa deinde re-
pub. eiectisq; per vim veris ciuibus, vinculis
constrictos in Moschouiam transmisit. Ne
tamen vrbs vacua cultoribus esset, subditos
suos, cum quibus benè illi conueniebat, in lo-
cum eiectorum substituit. Vrbs ipsa adi-
um magnificentia, ciuium frequentia, diuis-
iarum abundantia, telluris fertilitate illu-
stris & clara est, muris quoque inuictissi-
mis cineta, munita turribus, & ad adspe-
spectum pulcherrima. In illam mercatores
è Perside & Tattaria, & Sarmatia, & Li-
uonia & Germania & Britannia, & ex
multis regionibus alijs saepe commeant, pro-
pter admodum celebre emporium. Olim in
ea prater indigenas aduenæ quàm plurimi
habitauere, nunc peregrini intra mœnia
nequaquam recipiuntur. Eam verò rex
capere cupiebat, ut inde Moschouiam omnè
infestam redderet, & exitus hostium, qui-
bus Liuoniam primum, deinde etiam Li-
thuaniam inuadere solebant, intercluderet.
Inde etiam Nouogrodia magna tantum tri-

ginta sex miliaribus distat, ita ut sit facil-
timum capta Plesconia, Nouogrodiam, cum
opus fuerit, occupare. Nec arduum mi-
nus videbatur inde in ipsam Moschouiam,
quæ magni Ducis sedes est, excursiones fac-
cere. Igitur bello decreto, cum anno supra
mill. quingent. octuagesimo primo III. Cal.
Maij Varschouia Vilnam reuersus esset, in-
tra dies paucos multa militum milia in
eam ciuitatem confluxerunt. Importata
etiam sunt ex omnibus regni partibus tor-
menta & commeatus & munitiones, & ar-
ma quàm plurima, ut rex iusserat, addu-
cta. Imperator exercitus Ioan. Zamoscius
designatus fuit, cuius eximia prudentia
spectatq; virtuti rex plurimum confide-
bat. Ille fortissimorum equitum alas atra-
tasq; cohortes in bellum ductabat. Ceterò
quoque belli Duces ex Polonia, Lithuania
Vngariaq; exercitus maximos comparaue-
rant. Farensbegius lectissimorum & vetera-
norù militù duo milia è Saxonibus adduce-
bat. Sub idem tempus legati Moschouici Vil-
na præstò fuere, ut & bellù deprecarentur,
& regem domi detinere omni conatu & di-
ligentia studerent. Sed cum nihil præter
vanis-

vanissimas sui Principis epistolas reddidissent, unde venerant eò remissi fuere. Rex autem in conficiendo itinere summa celeritate usus est, adeoq; castra promouit, ut hostes quem adesse non senserant, iam se videre vix putarent. Ordines lectissimi militia Principes ducebant, ut si principia castrorum cerneret, senatum te alicuius prisca reipublica videre diceret. A Plescouia haud procul Ostrouia abest, qua non tantum Serotha fluuiò ab vno latere alluitur, sed ex lapide etiam firmissimo edificata est, congestisq; aggerum molibus munita. Erat tunc quoq; armis & tormentis, & hominum multitudine, firmoq; presidio instructissima. Hanc omninò debellandam esse rex existimabat, ut ita Plescouiensium urbem terret, priusquam ea vel oppugnata, vel totis castris circumfessa esset. Ita regij cum triplici agmine murum subire, dissonisq; clamoribus, tubarum cantibus, tormentorum crebris ictibus strepitus horrendos edere cepissent, qui in presidio erant metu territi ex arce trepidè aufugere, omnemq; illius tuenda curam & cogitationem confestim amittere. Rex tamen à direptione milites suos

prohibuit, veniamq; his, qui capti erant, de-
dit, præfatus bellum se cum Basilide, non
cum infortunatis ciuibus gerere, cuius inte-
ritu, omnis ira bellumq; finiri possit: nec mi-
nori sibi gloria fore, si ab se Moschouia ser-
uata sit, quam si capta euerteretur. Parcere
igitur se muro arcis, ac tectis, quoniam ho-
mines quibus parceret, magna ex parte au-
fugissent. Capta Ostromia rex eadem ala-
critate propositis ad excitandos milites in-
gentibus præmijs Plescouiam contendit, &
ad eam tertijs castris peruenit, triduoq; post-
quam fieri maximè potuit, castra metatus
est, ciuitatemq; magnitudine ingentem, fre-
quentem oppidanorum & è vicino nobilium
atque agrestium hominum multitudine, nec
paruo militum præsidio firmam, situ verò lo-
ci æquabili & ex parte vna flumine Velica-
rica, præterea muris, propugnaculis, turri-
bus lateritijs, satis munitam conspectu suo
comperit, nec eam occasionem, quam rumo-
re omnium persuasus animo conceperat, na-
tus est. Nam & ciues ad bellum egregiè su-
stinendum parati erant, & Principes ciui-
tatis sese deuouerant, quod aut mori, aut ho-
stem repellere vellent, & inter præsidiarios
quoq;

quoq; magnus erat deuotorum numerus. Ac-
cedebat huc quod litteris à Principe suo nu-
perrimè acceptis ad fortitudinem magnope-
rè erant incitati: Vltima enim supplicia ti-
midis minatus fuerat, & alios spe præmio-
rum longè maximorum inflammauerat.
Communi autem consilio Basilius Suscus,
nobilissimus Rutenus, delectus fuit, qui ciui-
tati præset. Is cum munus animo milita-
ri & confidenti suscepisset, omnia quæ ad de-
fensionem necessaria viderentur, strenuè
comparauit, commeatum in urbem intulit,
munitiones instituit, vigilias disposuit,
perpetuoq; turbarum concentu, & horribili
tormentorum reboatu regios benè vigilare
coëgit; nonnumquam eductis ex urbe copijs
acerrimè cum illis dimicauit. Rex quoque
actis ex parte australi, munitionibus mu-
rum tribus ex partibus summa vi tormen-
torum omnium verberauit, proximisq; pro-
pugnaculis tribus perfractis & muro pate-
facto, aliquem delectorum militum nume-
rum intra ruinas immisit, qui explorarent,
idoneène iam loca ad irruptionem effecta
essent. Tum ceteri militari quodam ardo-
re incensi, non exspectato aliorum indicio

sublatis signis statim subsecuti sunt, & inter hos nobilissimi aliquot cohortium praefecti fuere. Beccasius ab Ungaria oriundus, & summo in regem studio & voluntate propensus, in hoc certamine globo in frontem immerso occisus est. Farensbegium tamen multas horas in muro dimicantem melior fortuna incolumem praestitit. Pugnatum est vario euentu. Nam multi ex nostris grauissime vulnerabantur, & ex hostibus plurimi missilibus confixi cadebant. Geri vero res ex sententia ob loci intra mania iniquitatem, & praeruptum altumq; descensum non potuit; & tamen miles regius propugnacula duo hostilia totum diem tenuit. Territus ad eum modum Suscus litteras ad Basilidem facit, eumq; de Polonorum potentia, & de discrimine calamitateq; suorum reddit certiozem. Tabellarius vix urbe egressus a regis capitur, dati fascis epistolarum ad regem deferuntur, ex quibus praesidiariorum metum & pertinaciam facile cognouit. Interea ex Europa Asiaq; legati in castra uenere. Turcicus cum regi de superioribus triumphis gratularetur, & sui Principis nomine copias ad persequendum bellum minime

mè contemnendas offerret, admissus quidem non est, nec in fidem societatis receptus. Possevinus autem Iesuitica professionis flamen, qui ab Pont. Max. tamquam pacificator missus erat, honorificè susceptus est, & in summa dignitate apud omnes fuit. Erant nonnulli qui crederent eum pacis adferre condiciones. Pontifex enim interposita sua insigni auctoritate dissidium illud tempestivè componere studebat, ne fortè ex talibus principijs reipub. Christiana maius aliquod detrimentum oriretur. Et sapissimè quidem in utramq; partem de ingentibus illius belli incommodis disputatum fuit, cum diceret Possevinus, vsitatum quidem regibus esse ut bello contendant, & ipsum quoque Basilidem, tam immanem Christiani sanguinis belluonem, excidio dignum videri: Quippe quò toties fidem fregerit, qui iurisiurandè religionem violando ità perfidiam suam manifestauerit, ut nunc etiam non iniuria omni fide indignus videri possit, cum & homo sit eximijs simulandi artibus & fraude Græca egregiè iustructus:

Nunc.

Nunc tamen adeò graues eam temeritatis
suae pœnas dedisse illiusq̃, subditos tot cladi-
bus adfectos esse, vt nemo Christianus sine
lamentatione flebili tantorum malorum
meminisse queat. Quis enim, inquit. Pos-
seuinus, adeò immanis est & barbarus, ô
nobilissime Princeps, quem tanta agrorum
vastitas, facultatum exitium, arcium dire-
ptiones, cedes & interitus hominum, euer-
sio templorum, & religionis non commoue-
ant? Non autem illi qui tantas calami-
tates patiuntur, sed qui causam primò de-
derunt, malorum omnium, quæ postea sunt
consecuta, æquum est, vt pœnam sustineant.
Optandum erat vt in vno Basilidis capite
tot caesorum manibus ultionem dare posses.
Quod enim ad subditos illius attinet, nihil
mea sententia gerunt, quod valde vitupe-
randū sit. Offensi dolent, lacesiti pugnant,
illatas iniurias acerrimè vlciscuntur, Prins
cipis sui mandatis obtemperant. Quid ergo?
Si illos homines, qui in Plescouia sunt, ex-
stinxeris, continuo totum barbarorum ges-
nus interimes? non certè. & eos qui hæc au-
dituri sunt, multò vehementius irritabis.
Itaque dandum aliquid tempori censeo,
dandum

dandum aliquid rei pub. & paci communi.
Pontifici quoque Maximo, qui pacem vobis
suadet, suus honos est habendus: & qui-
dem, ut summatim omnia dicam, ini-
quissima pax antefereuda est iustissimo bel-
lo. Dicentem Posseninum rex ita audie-
bat, ut belli causam omninò è medio tol-
lendum esse arbitraretur, aliter enim hos
ermorum tumultus nequaquam sopiri posse
dicebat. Stabili enim decreto innixus, singu-
lari perseverantia omnes longissima militia
difficultates non minore virtute sua, quam
Moschorum invidia, superabat & proposue-
rat emori potius, quam abscedere irritò in-
cepto. Digresso iterum ad Basilidem Posse-
uino, maximus ille belli & pacis arbiter
Deus ad decimum septimum Septembris
diem res regis feliciter secundavit. Cum
enim Dux Oboliniscus cum lectissima equi-
tum peditumq; manu urbem irrumpere per
flumen de nocte cogitaret, à custodijs qua
eam in rem & in flumine & in terra collo-
catae erant, exceptus, cum copijs suis partim
demersus in flumine, partim cum se in ri-
pam coniecisset, occisus est. Nec multò post
Chuostrus cum quingentis equitibus auxilio
obsessis

obsessis venturus, eandem planè fortunam
cum suis expertus est. Cumq; iam pro
magnitudine rei & bellicorum casuum va-
rietate obsidio diutius duceretur, nec sibi
committendum esse rex indicaret, vi & au-
tumnali & primo hyberno tempore pessimis
tempestatibus longissima & iniquissima
via, magno cum iumentorum interitu, &
militum detrimento sese in regnum re-
ferret, belli duces ingentem in hostico ter-
rorem circumferre iussit. Inter hos
Christophorus Radiuilo, quem nunc Vils-
nensem Palatinum conspiciamus, & Philo-
Cmita, & Spitco Iordanus, facile princi-
pes fuere. Et Radiuiloni quidem cura tuen-
dorum finium demandata fuerat, eiq; le-
tissimorum equitum octo millia attributa,
quibus ad propulsandos quorumuis hostium
impetus uteretur. Sed excelsio ingenio al-
ta atque ardua meditati nequaquam ea
prouincia placuit, pulchriorem potiunde
laudis occasionem quarebat, gloriosius ratus
in hostico repellere bellum, quam in finibus
admittere. Tandem impetrata ab rege disce-
dendi venia penitus quidem in hostis di-
tionem progressus, omnium animos cum fe-
licitate

licitate rerum gestarum, tum una maximè
celeritate, qua vehementer utebatur, incre-
dibilem in modum conterruit. Eodè ferè tem-
pore ad Orscham, ad Mobilouū & Schlouū
ferro flammāq; Moschi grassabantur. Eo
nuncio accepto Raduilo lectissimis ornatissi-
morum equitum alis instructus, nullam mo-
ram agendis rebus facit, hostiq; obuiam pro-
gressus, multa fortiter, multa feliciter agit,
ciuitates expugnat, agros vastat, inflam-
mationem pagis, necem hominibus infert,
preedas agit, & quasi tempestas quadam
cuncta prostrernit. Cum ad ingentem la-
cum Lucoium venisset, hostias cedit prea-
catus ne se ille terra inuitum accipiant.
Mox in districtum Smolencensem in-
uectus, eum nemine repugnante vastat,
In tanta enim rerum omnium perturba-
ne, nec animus Moschis ad resistendum,
nec ad honestè moriendū erat: & regij etiā
quo maior erat hostium vis, eò magis vide-
bantur ad contemnenda pericula confirma-
ri. Delatus postea inter infestas & irritatas
gentes ad Procouum, incolis non repugnan-
tibus, fiducia religionis diui Vitoldi à quo
conditum

conditum oppidum erat, parci iussit; letus
non militiam tantum, verum etiam vestigia
se tanti Principis secutum. Obuios tandem
habuit Nosdrouatum & Micaëlem Boratin-
scum, ex quibus hunc cum exercitu occidit,
illum vulneribus deformem in fugam coniec-
cit. Ea victoria potitus Rezouiensem di-
tationem ingressus est, eam autem, sicuti &
omnem Moschouiam nobilissimus Volga flu-
uius pererrat, emensisq; Casanensium &
Astracanorum terris aliarumq; Tattarorum
desertis septuaginta ostijs in mare Caspium
sive Hircanum influit. Radiuilo vado in
flumine reperto omnem eam regionem in-
festa populatione peruagatus est, Ietzsos-
numq; celebre istis in locis oppidum vicit &
incendit. In tanto autem aridentis fortu-
na successu nobilissimam illam feram &
hydram Iernaam, ipsum videlicet Basili-
dem capere poterat, nisi ille conspectis in
propinquo ignibus, & fama aduentantis
exercitus vehementissimè perculsus, per
noctem tenebris terroribusq; importunam
gemens & tremens ex Staricia cum Cad-
mea sobole & ancillarum gregibus aufugis-
set. In eo tumultu Daniel Mursa à Basili-
de pro-

de profugus ad Radiuilonem venit, & vitæ
quidem fortunarumq; omnium incolumita-
tem impetrauit, sed tamen fidei parùm san-
ctè cultæ infamia deflagrauit. Non poterat
quietem capere Radiuilo, cumq; ad Resouiam
ciuitatem delatus esset, ob tormentorū maio-
rum defectū rem ex animi sententia admi-
strare non potuit. Igitur agris ubiq; vastatis
ad Mosaiscum & Selisarouum prodigiosa ce-
leritate contendit, & Selisarouum quidem
incendio deleuit, Mosaisco pecuniam impe-
rauit. Non procul à Selisarouuo fortuna
lectissimas ei Tattarorum copias obtulit: ijs
tumultuario atq; inopinato congressu victis,
multos præcipuè nobilitatis viros cepit,
& supra quadringentos occidit. Posthac ve-
lut in finem victoriæ ducatum Nouogroden-
sem inuadit, vetustissimumq; Russiam op-
pidum aggreditur, præsidium deiecit, Mica-
elem Tureminum ibidem capit & in vincu-
la coniecit. Cum ad Vlodomirios venisset,
obuios cum muneribus multos istarum ter-
rarum incolas habuit. Ex his pro meritis
singulorum alios in fidem recepit, alijs veni-
am dedit, præscriptis magistratui eorum pa-
sis conditionibus. Ad extremum populatio-
nis

mibus ad Vlycam & Porchouum, & in reditu ad Turopecium prolatis, cum Smolenscenses, Nouogrodios, Rezouienses aliosq; populos maximis cladibus adsecisset, & per inaccessos saltus itineraq; rerum omnium difficultatibus plena ad hostes penetrasset, exaebis in longinqua militia multis mensibus in patriam redire constituit. Exclusus enim anni tempore, quod pluuij brumales dies inciderant, cum grauisimi imperatorij muneris nomen gloria & fortitudine egregie sustinisset, interiectis multis diebus in castrareuersus est, triumphali laude insignis, ubiq; non oculos modo, sed omnium etiam studia in se conuertit. Cæsa putantur in hac expeditione supra decem hominum milia: Sicuti ea de re in peculiari quodam volumine seorsim plura aliquando annotauimus. Dum hac à rege & ducibus in Moschouia geruntur, à sacratibus quoque hominibus tumultus ingens in vrbe Vilna excitatur, quo rex variè adfectus, plus fortassis inæstitia ex ciuili discordia, quam gaudij ex hostium interitu percepit. Sacrorum autem Princeps nuper admodum ex Latio in patriam reuersus erat. Is cum Pontificis Maximi legato

legato eam in curam incumbere cepit, ut
homines à catholica Romana ecclesia dissi-
dentes è medio tollerentur, si emendari non
vellent. Dicebat enim quod Sarmatia omnis
publicè ac priuatim propter impiorum ho-
minum haresin magnis ac frequentibus in-
commodis fatigata atque oppressa, diutius
libertatem tueri non posse videretur, &
propterea eiecto seditiosi dogmatis popu-
lo melius aliquando esset habitura. Igi-
tur Cinglianorum Russorumque ac Luthe-
ranorum libri, tamquam in religione pe-
stilentes, ac rerum futurarum certissimi
indices, prasulis iussu in clarissima meri-
diei luce comburuntur, & ut Poëta ille di-
xit, emendaturis ignibus dantur, cum in-
terea Iesuitarum discipuli carmen in lau-
des cœlestium Deorum ad ipsos chartarum
rogos decantarent. Trepidabant tunc in
vrbe diuersa religionis ciues, & sacra-
rum conatibus omninò obuiam eundum
esse existimabant, ne forte seditione ex
conspiratione facta in absentia optimi re-
gis opprimerentur. Nam & defun-
ctorum corporibus tunc requies data non
fuit. Cingliani enim cum via regia mortuos

ad sepulturam efferrent, quidam Sacra-
rum satellites ita in eos irruerunt, ut vix
agrè aliorum interuentu impetus redarda-
tus sit. Quae quidem res vti repentina &
nequaquam exspectata, sicuti terrorem
omnibus incussit: ita summos & infimos
atque adeò ipsos etiam sacerdotes ad arma
exciuit: ab ensibus tamen temperatum,
donec vltima necessitas defensionem suade-
ret. Noctu etiam silentibus cunctis, terri-
bili & insolito tympanorum signo animi ci-
uium turbabantur, cum e contra homines sa-
crati dicerent, eo sonitu excitari omnes, ut
nocturnis quoque temporibus pro regis salus
te orare discerent: quamquam id genus pre-
cum non paucos in suspicionem rerum noua-
rum pertrahere videbatur. Interim Ger-
mani & Cingliani per idoneos homines suo-
rum sacerdotum domos diligenter custodie-
bant, Cinglianiq; praesertim adeò impigre
defensionem parabant, ut maiora etiam tor-
menta ad ades precum conueherent, contura-
batisq; ista alacritate aduersarijs omnem
eis consilij & authoritatis rationem eripe-
rent. Postea Abramouicium nobilem &
walde strenuum virum ex agro in urbem
reuoant,

reuoçant, & istis Sacratorum conatibus ut
resistere velit, magnoperè orant. Is na-
uanda opera, religionisq; sincerioris stu-
diosus, arcem urbemq; ipsam munitioni-
bus præsidijsq; præsepsit singulariq; celerita-
te atque peritia habitantes vicinis in agris
nobiles accersens, catholicorum animos ve-
ris illatis terroribus deiecit, tantaq; virtute
& perseuerantia inter ipsos ciues, omnesq;
sacratorum hominum ordines omnia admi-
nistravit, ut nemo omnium relinqueretur, qui
non insignem aliquem metum ab eo vel mi-
litari eius adparatu accepisset. Quibus de
causis Germani ceteraq; nationes in religi-
one dissidentes internuncium summa cele-
ritate in castra ad magnates Lithuanorum
misere, rogantes ut subsidia suis in religio-
ne laborantibus mittere maturarent. Rex
verò simulac. execrabilem illum, & Lithua-
nia funestum tumultum cognouit, indeq;
Sarmatiam omnem subito arsuram bello
non sine fada rerum omnium confusione
præuidit, principijs obstandum ratus inter
dissidentes induciarum pacisq; medium sese
obtulit, præsulemq; ipsum epistola humanis-
simè scripta mitigauit. Ad urbis quoque Se-

natum litteras dedit, quibus omnes quibus
patria expediret, quantum esset in seditione
mali, quomodo discordia res maxima
dilaberentur, sedulo, paterne, & diligenter
docebat. Episcopus cognita regis voluntate
& lectis litteris, ut tempore seruiret a
 proposito desistere constituit. Nam &
offensionem dissimulabat, & ipse etiam plures
corporis sui custodes oblato stipendio conducebat.
Ciues demum & subditi deposita in
presens omni acerbitate cum sinceram
quietem recepissent, nihil se unquam expertos
iucundius atque pulchrius ea libertate
pradicabant.

Supra diximus quomodo rex singulari
perseuerantia Pleseoniae obsidionem continuavit,
eam demum insignem esse victoriam ratus,
qua presentis imperatoris fortitudine &
manu pararetur. Illo absente Gothorum
exercitus per Ltuoniam res novas moliri
cepit. Nam Ponus Legatus Gothicae militiae
praefectus & vetus Moschorum hostis ad eas
Polonorum victorias ita vehementer exhorruit,
quum vir strenuus & acutus iam pridem
Polonorum fortunam & gentis opes agnouisset,
ut Andrea Lurco.

Georgio

Georgio Planco & Ioachimo Schelio ducibus
militem Germanum in Liuoniam induxe-
rit, & de inuadendis alia parte Moschis
omnem cogitationem suscepit. Cumq; per
se militaris gloriae decus expeteret, & alio-
qui à Polonis contemptum se crederet, cum
ad Plescouiam nequaquam, uti sperauerat,
euocaretur, facile adductus est ut ad prae-
sentem rerum statum adaperitis sensibus
consilia omnia conuerteret, ea fortassis spe,
ut se quoque (si fortuna tantis caeptis arri-
deret) aliquam Liuonia partem nemine re-
pugnante consequuturam arbitraretur.
Itaque nihil intermittendum ratus, quod
in negotio semel suscepto oportunum foret,
vocat in concionem centurionibus atq; se-
gniferis, ceterisq; ducibus animi prompti-
tudine militaq; peritia claris: Quid cun-
ctamur, inquit, commilitones in hac parum
decora deliberatione? quasi Moschos toti-
es à Gothis victos, si in eos armis erum-
pamus, minimè simus è Liuonia exa-
cturi? Perrumpemus herclè & cuncta ob-
uia sternemus, dum ambigunt & con-
sultant, an nobis sit occurrendum, vel
manendum in oppidis & arcibus, quas

ut in magno metu, magnogq; temporis spacio
maximè munierint, prestabo me huius pe-
riculi facile principem, ne consilium à ver-
bis & audacia potius quàm à virtute sum-
ptum putetis. Et meo certè ductu victo-
riam nobilem atq; opulentam referetis. Nec
mora centuriones fermè omnes feruidis &
alacribus ingenijs sublata manu Ponto fa-
uent, pleriq; etiam eò ardentius, quo veteris
virtutis excellentiam aliquo fideli illustriq;
facinore demonstrare cupiebant. Narua
fluminis superius mentionem fecimus, illud
ex lacu maximo Cudzcone ortum, venien-
tiaq; ex meridie Plescouiã & Velicaricam
fl. hauriens tandem mare Liuonicum influ-
it. Ad huius fluminis ripas Russi antiqui-
tus oppidum habuere, quod elegantius &
speciosius instauratum Ioannes Basilides de
suo nomine Iuanogradum appellauit, & est,
alioqui eiusdem nominis arx & oppidum
aliud quod tribus à Narua milliaribus di-
stat.

Quoniam autem Narua. fl. semper
Liuania terminus fuit, Crucigeri quoque in
parte altera ripæ oppidum & arcem muni-
tissimam condiderunt. Sed Basilides explo-
ratem.

ratam à Liouonibus victoriam relaturus,
cum inconditam barbarorum armatorumq;
agrestium multitudinem prouinciam indu-
xisset, & veluti tempestas quadam obuia
cuncta prosterneret, aliquantò latius impe-
rium suum proferre cepit, excitatoq; per
emissarios suos furtiuo incendio, repentina
eruptione Naruam aggressus est, egitq; cum
Germanis qui in presidio erant, vt cautior
nem de salute & fortunis accipientes in pa-
triam suam proficiscerentur, quod & illi li-
benter fecerunt. Intelligebant enim non
insani acutiq; homines, sibi cum validissimis
hostibus esse dimicandum, neq; vllam omni-
nò misericordie spem ab iratis barbaris sibi
superesse, si aliquo insigni accepto incommo-
do vincerentur. Ab eo tempore incredi-
bilis negociantium multitudo ex Lubeco a-
lijsq; locis in utroq; oppido fuit. Nam &
totius ferè Moschouie ciues hic merces suas
deponere consueuerant, vt tantò commodius
per Oceanum Germanicum in omnem Euro-
pam longè lateq; deportarentur. Sed Pontus
cum exercitu maximis tormentis rebusq; o-
mnibus longè instructissimo ex Reualia ad
S s hostes

hostes profectus, Naruamq; subiectam oculis
è colle militibus ostendens ubi ex præda
multo opulentiore quã opinione auuiditateq;
ipsorum concepissent perpetuò ditarentur,
edixit ut corpora itineris labore fessa paul-
lulum curarent, solitaq; abacritate victori-
am animo conciperent. Sequenti die
cum Luna oriens certis tẽtibus lucem ad-
ferret, de prima statim vigilia triplici
agmine à tribus locis vno simul tempore
Naruam, quæ Germanorum antea fuerat,
adortus est, prolatoq; terribili tormentorum
adparatu diebus viginti oẽto integris adeò
vehementer mania conquassauit, ut late
prostratis adapertisq; vallibus & manibus
Gothicæ legiones in statione conspicerentur.
Quippe nec aggeres densissimi, nec acerr-
mus propugnantium ardor, nec munitio-
nes fortissimæ eam tormentorum murali-
um vim sustinere quibant. Moschi tamen
adduci non poterant, ut hosti per ruinas in
ipsam urbem irruenti sese dederent, tan-
taq; barbaris & superbis eorum ingenijs in-
nata erat de Gothorum gente contemptio,
ut vltro etiam prouocarent irridereq;
hostes, quod tantum inanis opera frustra su-
scipis

ſcepiffent, vt aditus in urbem pararetur,
quando adpertis etiã portis ad repellendum
hoſtem animus ipſis ſuppeteret. Perfidio-
ſim hanc leuitatem deridebant Gothi, &
ne exploratam à peruitaciſſima gente victo-
riam in diſcrimen adducerent, nihil ſe vel
in hanc, vel in illam partem à propoſito vi-
uendi commouebant, circumuentamq; in
media ciuitate Moſchicam plebem tanta
ſeuitia immanitateq; trucidabant, vt im-
belles homines proiectis ad terram armis,
ſuppliciter vitam deprecantes crudeliſſimè
tæderentur. Numquam enim ab vlla memo-
ria vel in barbaros qui Mahometis ſectam
tolerent, vel in perpetuos hoſtes atq; inimi-
cos, vindictæ libidine atrocius ſeuitum eſt.
Nemini fuga patuit, quum & ſubitus Go-
thorum incurſus, & fæda rerum omnium
facies, & conturbata omnibus in locis ci-
uitas, omnem vel constantis animi vim,
vel ferendæ opis ſpaciũ inter diſſones mo-
rientium clamores eriperent. Gothi ceſſis-
late ciuibus, & præſidio vndiq; pulſo, oppi-
do & arce puncto temporis potiuntur. Com-
pertum poſteà ex multitudine ſtratorum
corporum fuit, ſuprà ſex hominum millia
cecidif-

cecidisse, & in his militia duces gloria &
virtute insignes fuisse. Sed nec apud Go-
thos victoria luctu caruit; Ipsorum enim cas-
tra maximum à tormentis Moschicis acce-
perant detrimentum. Ea nunciata & spe-
ctata clades, Moschos in altera ripa habitan-
tes, quamquam animo infractos, magnope-
rè conterruit. Cum enim editas omnibus
in locis ad facietatem cades, nobilissimos se-
nes pariter ac iuuenes tormentis excrucia-
tos, violatum ubiq; matronarum ac virginū
decus summorum pariter & infimorum ci-
uium domos, tanta furentium rabie ferro
atque ignibus expugnatas è vicino vidis-
sent audiissentq; dolore perturbati, clamo-
res ingentes cum eiulatu miserabili sustule-
runt, statimq; de vrbe deserenda cogitantes
nocte illa per diuersas portas effugerunt.
Qui remanserant antequam dilucesceret
Ponto clauem vrbis arcisq; obuiam mise-
runt, vitamq; & optatam auhenda supel-
lectilis veniam ea tantum ratione impetra-
runt. Rebus deinde compositis signa regis
Ioannis in manibus constituta sunt, & ipse
Pontus in utramq; ciuitatem est ingressus.
Moschorum templa expiata continuo, & ri-

in solenni consecrata sunt. Milites ad prædam conuersi præter ceram, frumentum & linum nihil aliud, quod esset magnoperè admirandum, inuenerunt. Ad hunc modum utrumq; oppidum Gothici iuris factum est, & portus maris opportunissimus in potestatem reductus. Ad alias deinde in vicino hostium munitiones Pontus impetum conuertit, Veissensteinumq; & Coporum & Iuanogradum deiecto feliciter præsidio capit.

Ad auditam verò Gothorum victoriam Stephanum regem grauiter commotum ferunt, quod indignissimè ferret, eam Liuonia partem, quam Moschus iam retinere non potuisset, & pro qua longè maximo sumptu & adparatu bellum illud suscepisset, sibi absenti & in hostico rem gerenti contra ius arctissima adfinitatis ereptam esse. Porro Moschorum gens tantis periculis & calamitatibus vexata, cum cædium, feritatis, atque sauitiæ nullum inueniri posse finem arbitraretur, cumq; vniuersi senum captiuitatem, filiorum mortes, virginum & matronarum stupra, oppidorum religionisq; et libertatis excidium, apud ani-

mos

mos suos reputarent, à mente consilioq; de-
turbati tumultuari cœpere, & Principis sub-
cunctationem admirari. Sed tyrannidis
merus, & insita in hominibus leuitas &
inconstantia faciebant, ut cum neq; fidem
sanctè colerent, nullus eorum fidem socijs
adiungeret: & cum ex suo ingenio quisq;
alios fingeret, reliquos suspectos haberet, &
perpetuò etiam timeret, ne tamquam coniu-
rationis alicuius author ad Principem de-
ferretur. Coiere tandem Vlodomirij cum
vicinis quibusdam populis, & se ad propul-
sandum commune malum paratos Basilidi
obtulerunt; contestatiq; primum sibi fide &
obedientia erga Principem nihil esse anti-
quius, defensionem petiere. Multis, inquit,
mensibus, & totum triennium patria
calamitatem sedentes intuemur, religionem
interea & libertatem nostram pessundat ho-
stis; captiuitate senes, cadibus iuuentus,
stupris filia nostra sedantur: vastitas agris,
excidium ciuitatibus adfertur, et nos à pri-
stina virtute tantum degenerauimus, ut
praclarus esse putemus hosti terga obuerte-
re, quam ciues à clade incolumes prestare,
& pro patria honestè mori. Sciunt aduersa-
sarij gentem ignauam facile superari posse,
ideoq;

idrog^z confidentius miseria & infortunia
nostro insultant: Si verò coniunctis viri-
bus obviam illis progressi fuerimus, homi-
num audacissimorum insolentiam haud dif-
ficulter contundemus, patriamq^z ab aeterno
periculo vindicabimus: idq^z ut alacriter fa-
ciamus templa, aræ, religio suadent, pa-
tria postulat, liberi & libertas hortantur.
Quando autem dux & author nobis ad
hanc rem opus est, rogamus te serenissime
Princeps & Domine noster, ut filium tu-
um natu maiorem nobiscum in honestissi-
mam militiã mittas. Illo quippe in oculis no-
stris versante veterem bellica virtutis opi-
nionem facile recuperabimus, & pro patria
vitam sanguinemq^z effundemus. Basilides
non tantũ maximi regis existimationem,
sed et diuinitatis opinionem apud suos habe-
bat, rumoremq^z in Moschouia spargi iusserat,
se Deorum monitu ab istis Polonici belli tu-
multibus retractum feriari. Igitur cum à
ciuibus defensionem postulantibus quasi ne-
glecti officij accusaretur, fremere statim ca-
pit, sibi insidias fieri & dolos strui, & pro-
ditionem parari adfirmans, & sane ita fieri
solet, ut quoties aliquis bellum sui Princi-
pis iniussu suscipit, offensio sit pestifera,

Et victoria inuidia plena: Et qui tale aliquid molitur, calumnijs plerumque innu-merabilibus obnoxius est.

Postea Basilides in publicum etiam sine satellitibus processit, proiecťoq; in vulgus diademate ac purpura, dare eos hac alteri iussit, qui aut imperare illis sciret, aut cui parere ipsi scirent. Comemorat deinde beneficia sua, ut Liuoniam subegerit, ut Turcas Tattarosq; compescuerit, ut denique dignitatem gentis suae non solum defendere, verum etiam auxerit. Quorum si illos poeniteat, deponere imperium, Et tradere illis regnum suum, quia Principem querant cui imperent. Quum populus pudore motus, recipere eum regnum iuberet, tandiu recusauit, donec seditionis auctores supplicio traderentur. Post hac ad filium conuersus ait, aususne es nefandissimum caput, ista mente, Et animo praeditus in conspectu patris venire? Et odia ac seditione velut exsultabundus excitare? vsq; adeo-
ne omnis pietatis oblitus es? nulla pugnandi occasio aptior quam calamitas patris, Et belli infelicis arumnae fuerunt? quid quod populi suffragio Dux vocatus, non dico patrem, du-
cent

tem certè civium tuorum dignitate privare
conatus es? & quid porrò tu in facto isto,
conspirationeq; aliud quàm interitum me-
um quaris? Quoniam igitur tu in patre
Principem Moschorum non agnoscis, ego
quoque Principem me magis quàm patrem
indicabo, statuamq; in te exemplum ne quis
posthac infelicibus miserijs parentum illu-
dat. Ad eam obiurgationem Iuanus vehe-
mentissimè consternatus, cum deiectis ad
terram oculis defensionem pararet, & sup-
plex locum ad dicendum causam sibi dari
postularet, in ipso orationis exordio Basili-
des adolescenti conturbato tacendi signum
dare volens Scipione ferrato eius tempora
percussit. Ille cum plagam præ consterna-
tione & metu nondum sentiret, nequa-
quam vulneratum se credidit, & mox in-
ter eundem toto corpore cruore madens in
conspèctu patris exanimis in terram colla-
psus est. Ibi pater confossum vulnere
filium, sed spirantem adhuc animaduer-
tens, statim ex furore in pœnitentiam ver-
sus, manus in cœlum tendit, querelasq; fle-
biles edit, nunc adfatur, nunc osculatur,

I

nunc

nunc solatur iacentem, nunc sortem suam,
nunc publicam fortunam deflet, nunc Deos
accusat, qui iuuenem tam charum in hoc
malum coniecero. Filius audito patris cla-
more, id saltem presentis fortuna solatium
se habere dixit, quod nequaquam postremas
voces in cassum emissurus esset. Sibi quidem
ab eo sanguinem & vitam ereptam esse à
quo vitam sanguinemq; acceperit, sed scire
DEVM, quod nullius conspirationis fue-
rit author: optare se, ut patri terrarum o-
mnium contingat imperium, viq; felicius
in hostes quam in filios ferrum stringat. Iam
se iustam magis quam grauem sepultura
veniam orare. Inter hac ingens in popu-
lo strepitus, magna trepidatio, magis omnes
Principis calamitatem, quam suam mise-
riam lugebant. Ipse Basilides quasi men-
te commotus humi tantum consedit, non
cibum non potum poposcit, non denique ser-
uilem sorditamq; togam deposuit, & acclis-
uis parieti, cum lethalem in ore filij pallo-
rem conspexisset, dies noctesq; orbitatem
suam & miserabilem filij casum defle-
uit.

uit, qui tandem quinta post acceptum vul-
nus die, inter tristissimos animi corporisq;
dolores exspiravit. Eum solenni & regio
funere elatum quum populus nequaquam
adulanter luxisset, pater ipse, qui in su-
prema usque vita momenta erga morien-
tem omnibus tenerioris amicitia & pie-
tatis officijs erat perfundus, ita desidera-
uit, ut cum lachrymas tardissime deposu-
isset, si forte eius elegantissimi iuuenis me-
moriam induceretur, vel latiore in sermone
veterem tristitiam & lachrymas ad ocu-
los reuocaret. Exsuuias in templo Mi-
caelis regio more sepeliri, & maiorum tu-
mulis inferri iussit. Cumq; illud facinus
DEVM assiduis cladibus gentis, & inte-
ritu totius populi, vindicaturum opinare-
tur, supra septuaginta septem aureorum
nummum millia in Graciam ad Patriarchas
Constantinopolitanum & Alexandrinum,
Monachosq; sepulchrum Domini Iesu custo-
dientes transmisit, ut illi precibus & sacri-
ficijs animam defuncti expiarent, ab in-
fernalibusque poenis eam eriperent. Lit-
teras deinde ad Stephanum regem fecit,

quibus legatis suis eleemosynam ad Gracos
deportantibus securum per Polonia fines
abitum impetrabat, quas Paullus Oderbor-
nius, qui hæc conscripsit, à regio Secretario
acceptas recitari etiam audiuit. Omnino
autem constat cum domi hanc à fortuna pla-
gam accepisset, cum suorum captiuitatem,
hominum & urbium excidia, fusas fuga-
tasq; copias suas, arcium præfectos occisos,
maximam commeatus & adparatus bellicæ
vim interceptam vidisset, non importuna
eum optatæ pacis consilia circumspexisse,
quando nequaquam pristinae felicitatis mo-
re tam bono prosperoq; rerum successu ute-
retur, futurumq; diuinaret, ut capta Ple-
scouia omnium grauissimam in regno suo
tempestatem pateretur. Venerat ad eum ex
regijs castris Possuinus, qui pacificatoris
partes inter Principes sustinebat. Ille in
consilium admissus de summis belli diffi-
cultatibus & componenda pace disserere cœ-
pit: Summa stoliditatis esse dicens, Liuoni-
am ultra defendere conari, quam nec recen-
tibus quidem receptis auxilijs egregia spe
aueri posset, quando iam cuncti ferè Lio-

mes contrucidati patriaq; pulsī interyissent:
non esse funesta audacia cum fortuna diuti-
us contendendum, quando Moschi qui in
prouincia essent, satis superq; diuitiarum
& emolumentū ex ea acceperint. Iam cœ-
dendum esse Polonis, amissæ postea Prouin-
cia dedecus ad ipsam fortunam pertine-
re, quæ res mortalium vario euentu augere
& minuere consueuerit. Proinde sumen-
dum esse consilium à prudentia quam neces-
sitas exprimeret, non ab inani animorum
obstinatione, quæ nihil ijs qui in extremo
discrimine versarentur, lethalius accidere
posset. Sibi ergo tam honestum, quam omni-
bus ad salutem necessarium videri, dedere
Polonorum Principi Liouiam, eiusq; qui pro
gloria certare existimari vellet, fidem ex-
periri. nec enim fortibus viris opportunum
in patria locum esse defuturum, ubi melio-
re fato militia signa defigerent, & acceptas
nuperrimè à Tattaris iniurias, egregio li-
bertatis studio, & commodiore tempore vl-
ciscerentur. Ita Basilides flagrantissimis
Posseuini concionibus incitatus, & extre-
ma etiam necessitate compulsus in consili-

nam tractanda pacis praeclarum maxime studium ostentabat, Stephanumq; regem litteris amicissime scriptis hortabatur, ut ad auertendam sanguinis Christiani profusionem honestae concordiae conditiones amplecti vellet. Nam adhuc quidem rapinae, caedes, incendia, terrorem passim incutiebant, & vulgus militum ut cum elementis etiam & rerum natura pugnaret, in medijs & densissimis niuib; casos passim ereixerat. Rex quoq; & Proceres ex Augustalibus egressi ligneas domos incolebant, & in hostico ita versabantur, ut nescio quomodo in media Polonia aut Lithuania securius habitare potuissent, habentes scilicet in ipsis castris imaginem quandam larium ac domesticae sedis. Nominata tandem est Zapolscia, quo in loco de compositione pacis perfitatis & examinatis utring; conditionibus tabula scriberentur. Nam nec ipsi regi reportanda victoriae cupido, & per se impigro bellatori, animus consiliumq; amplectenda concordia deerat. Distat Zopolscia viginti quatuor à Plescouia miliaribus, ea via qua Magni Ducis instituto veredi Novogrodia

dia Zauolociam & Velicolucum disponun-
tur, cuius circum vicinam regionem o-
mnem miles regius infesta populatione pera-
currerat. A rege profecti sunt viri prin-
cipes & maxime nobiles Stephanus Sbarasti-
us, Palatinus Bratislaviensis, Alberius Ra-
diusto Dux Olyca & Nisuesy, Mag. Duc.
Lithuaniae Marscallus, & Micael Harabura-
dus. Illi cum ornatissimo equitum trecento-
rum comitatu Zapolsciam delati Moschos
expectauerunt. Hi namq; nostrorum armis
& populationibus territi, cum vix tandem
vanis suspicionis & timoris offendiculis ani-
mū liberassent, aliquando tardius aduenere.
Fuerunt illi Basilus Ielecins, Iuanus Bassen-
co & Zacharcas quidam Basilidi à secre-
tis. Rex dimissis legatis, eisq; agendi cum ho-
ste potestate data eodem die, qui Andrea fu-
it, iter Lithuaniam versus suscepit, cura ge-
rendi interim & administrandi belli Ioan-
ni Zamoscio commendata. Adfuit legatis
Principum Posseuinus, qui spe & cupiditate
constituenda pacis totus exarserat. Is ab
imploratione opis diuina exorsus disertis-
sima concione circumstantes monuit, vt

in id consilium suscipienda pacis praeclarum
maximè studium ostentare, & in unum
voluntate ac sensibus coniungi vellent.
Quemadmodum inquit, corpora caelestia, si
vel paullulum tumultuentur, aut recto cur-
su diuariant, non sine graui rerum humana-
rum pernicie id faciunt, id quod palam vi-
demus in defectibus Solis ac Luna. Ita sum-
mi Principes, si quid aberrent ab aureæ pa-
cis tramite, aut si quod bellum opum & re-
gionum alienarum cupiditate suscipiant, id
protinùs ingenti totius orbis malo faciunt.
Nec enim vlla vniquam eclipsis sic adstige-
re potest hominum genus, vt diuturnum
aliquod inter Principes vicinos bellum, qua-
le nunc totum triennium haec gentes vider-
unt & desleuerunt, quod tantum malo-
rum omnium agmen secum traxit, in quo
tantum Christiani sanguinis fusum est, in
quo tot periculis obiecta iuuentus fuit, tot or-
phani, tot viduae, tot orbi senes, tot mendi-
ci, tot infelices sunt redditi. Expendite cum
animis vestris quantum inter sit inter homi-
nem paci ac beneuolentiae natum animal, &
inter feras & belluas praeuentioni belloq; na-
tas.

ras: ad hac quantum intersit inter hominem, & hominem Christianum; Contemplamini, quam expetenda, quam honesta quã salutifera res sit pax. E diuerso, quam calamitosa simul & scelerata res bellum, etiam si iustissimum sit, si quod omninò bellum iustum vocari potest. Expendite curas, sumptus, pericula, molestum ac longum adparatum, sepositusq; adfectibus, vel tantisper rationem in consilium adhibete, dum verè supputarit, num id quod hoc bello petitur, tanti sit, etiam si certa sit victoria, quanti hæctenus constatit hoc bellum. Nunc igitur quando satis iam superq; fustum est humani sanguinis, satis in mutua debacchatum exitia, satis furys orcoq; litatum, satis diu qua malorum geniorum pascant oculos, acta est fabula: post nimum diu toleratas belli miserias resipiscite.

Quidquid hæctenus insanitum est, satis imputetur: Placeat Christianis qua quondam profanis placuit, superiorum iniuriarum obliuio: Post hac communibus consilijs in pacis studium incumbite, et sic incumbite, ut non stupeis, sed sodalis atque ada-

mantinis vinculis coëat, numquam dirum-
penda. Iungat aeterna concordia, quos tam
multis rebus iunxit natura. Communibus
studijs agant omnes, quod ad omnium ex
equo felicitatem pertinet. Huc inuitat
ipse natura sensus, huc ipsa humanitas in-
uitat. Tunc totius humane felicitatis au-
thor CHRISTVS vocat, huc pacis commo-
da, huc belli calamitates vocant, Vocat huc
Maximus ille Pontifex, in specula pastoralis
vigilia constitutus, & Christi vicarium in
terris gerens. Si vero oves estis, sequimini
Pastorem: Si filij, morem gerite patri. Vide-
tis haëtenus nihil actum tumultibus, nihil
promotum armis, nihil vi, nihil ulciscendo.
Nunc contra periculum facite, quid possit
placabilitas, quid concordia. Nunc gratia
gratiam pariat, & beneficium beneficio in-
uitetur, isq; regalior & splendidior habeat-
ur, qui plus de suo iure concesserit. Ea
admonitione Possevinus magnam ample-
ctenda pacis cupiditatem omnibus iniecit;
plerique enim belli radio adfecti erant, non-
nulli etiam liberius postulabant, ut actio-
nis atq; amicæ compositionis statim initium
fieret.

fieret, quod prorsus indignum esset eam Pontificij legati orationem contemni, priuatosq; quorundam adfectus publicæ utilitati anteferri. Cum ad rem ventum esset, Moschi omnia ea quæ in disputationem veniebant, diligentissimè versare animo & cogitatione circumspicere erant soliti. Ipse etiam regij Legati propter dolos & insitam barbaris leuitatem & inconstantiam non multum illis credebant. Memoria enim proditum erat Ioannem Basilidis auum sub Casimiro magnam Nouogroctiam contra ius fœderis occupasse. Huius verò filium sub Alexandro Starodubam, sub Sigismundo Smolenscum expugnauisse. Deniq; Basilidem auitarum fraudum heredem Augusto Polociam, Henrico Pernauiam haud dissimili perfidia eripuisse. Quibus vestigijs terribi fidem Moschorum valde suspectam habebant, idq; eo amplius etiam quod eorum tergiversationem de tradenda Liuonia cum insigni rædio & indignatione tolerare cogebantur. Basilides enim, sicuti primo congressu legati ostenderant, præcipuam Prouincia partem cum Mariaburgo retinere cupie-

cupiebat. Itaq; cum hac expensa & delibe-
rata initis rationibus explicarentur, legatiq;
diuersis inter se studijs in partes scinderen-
tur; Tandem Posseuini ardentissimo studio
incitati, & humani sanguinis profusionem
cauere cupientes, pacem componere statue-
runt; & statim Moschi de reddenda regi
Liuania potestatem sibi traditam dixere;
ita tamen, ut & rex arces quasdam hoc bel-
lo captas se illis redditurum promitteret.
Ad eum modum cum singula accuratis ra-
tionibus explicata essent, conscripta sunt
pacis tabulae, & Pontificia auctoritate con-
firmata. Ut scilicet rex tempestiue exerci-
tum ab urbe Plescouia deduceret, serioq; in-
cendia & populationes agrorum prohiberet;
arces item omnes & oppida superiori anno
capta, Moschis redderet, id si benigne fecis-
set, Moschi e contra totam Liuiam, & o-
mnes in ea possessiones se reddituros pollice-
bantur, nec Velisium, Vsmiathum, & oppida
alia ad Polociam pertinentia repetebant.
Appositum etiam disertè in conditionibus
erat, ut Moschis supellectilem omnem sine
impedimento ex Prouincia auerere liceret.

Occupauerat interea sicut antea memorand-
amus, Gothorum exercitus utramq; Nar-
nam, ea de iniuria cum & Moschi quereren-
tur, & nescirent etiam quam verè oppido-
rum istorum possessionem tradere regi pos-
sent, Legati illis quiescere iussis, regem ea de
re nihil obstante hac pacificatione cum Go-
this transacturum dicebant. Ad postremum
cum ventum esset ad illos quos mitior for-
tuna captiuos Principibus praeuisset, iudi-
catum fuit, eos interposita pactione nummo-
rum in libertatem vindicari posse. Tempus
deinde quo in pacis conditiones iuramentum
daretur, communibus suffragijs est designa-
tum, ita ut Polonia rex ad decimum Iunij
diem in Moschouia: Basilides verò XVIII.
Calend. Septembr. in Polonia per legatos iu-
raret. Tabula pacis cum ab ipso Possuino
confirmanda essent, res tali pompa peracta
est. In oppido Zapolscia Passarysso vilem
ille domum incolebat, quam contra intra-
etabiles frigidissimi caeli tempestates extru-
xerat. Huc vocatis ad se legatis statim ex
materia scutulata & serico preciosissimo ab-
tare condidit, cumq; religiose & Romano ri-
tu sa-

tu sacrum fecisset, tabulas istas aris admo-
uit. Adfuere statim cum suo Flammine Mo-
schi, crucemq; patrio more reuerenter oscu-
lati sunt, & palam professi se istas principis
sui nomine conditiones ratas & firmas ha-
bere. Illis remotis, Posseuinus signum iti-
dem Christi in crucem sublatis, quod Roma
aduexerat, regis venerandum praeiuit, &
tamquam praesens Pontifex istam optatae
pacis actionem, ictumq; foedus & decenna-
les inducias in nomine trini numinis ratas
esse iussit. Atque ita post tertium annum
grauissimo bello finis est impositus, tanta
cum letitia Basilidis, ut magno metu ma-
gnoq; periculo liberatus, nihil iam publicis
& domesticis calamitatibus (quas longè ma-
ximas perpeffus erat) omnino commouere-
tur. Acta haec fuere ad decimum quintum
Ianuarij diem anno à partu virginis Mille.
Quingentesimo octogesimo secundo. Legas-
tis in castra reuersis de facta pace statim
rumor emanauit, qui non apud multitudi-
nem solum, verum & apud eos, qui Princi-
pes habebantur, letitiam ingentem excita-
re visus est. Gaudebant enim vniuersi,
quod

quod longè maximi Principes, qui odijs acerbis-
simis irritati in mutuam perniciem rue-
bant, intestinisq; & civilibus bellis hostiam
& immanium barbarorum vires amplifica-
bant, deposita in præsens omni acerbitate &
armorum strepitu optatissimum aurea pa-
cis nomen felicemq; concordiam amplexi
essent. Zamoscius regis exercitum impe-
rio continebat, is cum ornatissimis equitum
alis obviam legatis progressus sermone periu-
tundo & humano eos excepit. Postea missus
ad urbis præfectum caduceatore, de pace com-
posita eum fecit certiore. Ille quàm gratus
sibi nuncius esset multis signis ostendit.
Cum verò rogaretur ut ad epulas in castra
regis descendere, & cum Principibus Polo-
nici exercitus amicitiam inire vellet, caus-
sas, quibus adductus id facere non posset,
grauissimas ostendit. Misit tamen ex præ-
cipua nobilitate viros, qui officij caus-
sa conuiuium iuxta regiam magnificentiam
instructo adessent. Illos Zamoscius
in tabernaculo pulcherrimis rapetibus
& aurea veste instrato excepit. Cum-
que iucundissimo sermone tempus aliquod

eum illis insumpsisset, mensam instrui, & ingentem epularum adparatum fieri iussit. Conuiuium fuit à diei principio ad multam noctem per ductum, multisq; dapibus & maxima viri copia, & cantibus & Symphonia celebratum, omnes etiam, qui fuerant inuitati, muneribus largè atq; munificè donati in urbem reuersi sunt. Nec multo post Zamoscius obsidionem soluit, exercitumq; per per multas itinerum difficultates incolu mem in Lithuaniam reduxit, cui deinde rex & respub. gratias egere. Festos etiam dies per omnem Sarmatiam populus egit, supplicationes instituit, & Deo Opt. Max. grates persoluit, quod optata breuitate bellum finitum, & exercitus esset reductus. Basildes autem tantis calamitatum vulneribus adflictus, gesto infeliciter bello, & amissa veteri virtutis opinione, cum exercitu, tormentis, com meatu, arcibusq; & castris passim exsutus esset, cum domi filio orbatu suorum etiam captiuitatem excidium & mortes vidisset, cum sollicitis & acerbissimis cogitationibus vexatus à ciuibus tacitè contemneretur, & ab hostibus irrideretur, morbo

contra quos tyrannus ferrum acuebat, vene-
na temperabat, laqueos apprehendebat, nos
uos cruciatus circumspiciebat. fatigatum, ul-
timum ei fatum immisisse. Cum alioqui ea
firmitate corporis & membrorum robore
ad perferendam quamlibet vel etiam conti-
nui morbi contumeliã in multos dies omni-
nò paratus videretur. Sed vi numinis ea
infirmitas ita demum vehementer incuba-
it, ut desperatus medicina remedijs, mente
commotus, miserabilem prorsus vitam du-
ceret; Multis diebus nò alloqui quemquam,
non cibum sumere, non vocem mittere, ita
ut mutus factus videretur. Post multos
deinde dies ubi dolor vocem laxauerat, ni-
hil aliud quam filium Iuanum vocabat. Iua-
nus illi videri, Iuanus audiri videbatur,
cum illo loqui, cum illo consistere, interdum
quasi viuum flebiliter accersebat. Post lon-
gum deinde luctum resumptis parumper
viribus Arinam Vdudouiam, honesta pul-
chritudinis fœminam, & filij uxorem sui,
officij causa in aulam venientem ad stupri
consuetudinum perpellere voluit, nec ali-
ter illa quam dum clamat seruata est.
Ea spe frustratus cum infestos sibi nonnul-

hos propter id scelus videret, ne esset, qui
rem in vulgus efferre posset, homines sex
nobiles interfici iubet, & in his Micaëlem
Susinum, virum claritate generis & ope-
ribus erga patriam illustrem. Ipsam quoq;
fœminam aut regno pellere, aut interfice-
re statuit, omniq; studio & diligentia cum
filio egit, siue conscientia pudore, siue animi
furore adductus, ut illa depulsa aliã in ma-
trimonium reciperet. Sed apud filium cum
plus valeret honestas quàm preces patris,
Basilides ex furore in pœnitentiam versus
(ut sunt omninò vani & instabiles tyran-
norum animi) blandimentis cum suis age-
re, & singulos suppliciter alloqui cœpit,
nunc commilitones suos, nunc suos ami-
cos appellans, periculorum & operum omni-
um socios, nunc refugia salutis, & unica
præsidia commemorans; solos esse quorum
virtute Liuones sint domiti, solos qui militi-
am patris auiq; sui sequuti sint, per illos se
imperatorem factum, & immortalem glori-
am ex deuictis Tattaris Turcisq; consequu-
tum. Posthac humane fragilitatis & semel
in vita mortis memor trepido & anxio con-
silio munera ad captiuos omnium nationum

in vincula misit, rogans simul ut suam incolumitatem assiduis precibus cœlestibus Dÿs commendare vellent, id si alacriter fecissent, libertatem singulis & optatum in patriam reditum liberalissimè pollicebatur. Sed tyrannum fera rabie & turpissimis saevitia maculis infamem iusto odio prosequerantur omnes, in quo nihil humani præter ipsam formam hominis esse sciebant, qui viuos homines medios secare solebat, qui parentes liberorum vesca corporibus cogebat, cuius nomen meritò uniuersæ rerum natura inuisum esse putabatur. Igitur eo nuncio, quo miserrima lucis usum & infelix momentum vitæ tyranno ab DEO immortalis impetrare iuebantur, in lætitiã & tacitam hilaritatem conuersi, precati sunt summum DEI numen, ut hoc monstrum, cui extinguere quàm superesse utilius sit, de medio tollere vellet. Tu inquit, ò ter maxime atque optime cœli pater, te imploramus aque obtestamur. sine nunc tandem vigilare oculum tuum vindicem, tuamq; iustissimam indignationem à scelere nostro auerte. Si enim numen tuum sanctissimum indignissimis aliquando flagitijs offendi-

offendimus, si irreligiosi, si petulantes fuimus, tua quaesumus clemētia filij tui merito nobis acquisito umbraculo istam animi operumq; nostrorum impuritatem tege, quando pœnarū nunc (ut speramus miseri) satis pendimus, quando aras, templa, & religionē nostram ille tyrannus euertit, qui nunc etiam ad vnā vitæ conditionem omnes redegit, qui stupris fœdatas coniuges nostras occidit, qui maternis gremijs superpositos infantes nostros in conspectu parentum aut ferro transuerberauit, aut palis infixit, aut parietibus illisit, & nos etiam inter ipsas crudelissimorum custodum manus hanc caducam corporis possessionem tantisper retinemus, donec vita nostra leui ad flatu violantiæ concussa statim dilabatur. Tu igitur ô multum benigne pater, tu his nos miseros vinculis & calamitatibus exime, & illum tyrannum genus humanum cruentis in tenebris sepelire conantem dele; illo enim viuente & furoris compote in suo statu mundus manere non poterit. Ha singulorum preces, hæc vniuersorum suspiria, iste miserrimorum matrum & paruulorum clamor Basilidi, ut credere par est, fatum

inmaturauerunt. Morbus enim adeò vehe-
menter demùm incubuit, ut putrescentibus
intestinis & visceribus, ipsa etiam natura-
lia teterrimo fœtore infecta ab animalibus
quæ tabidis in corporibus nasci solent, lania-
rentur. Itaque cum inter acerbissimos ani-
mi & corporis cruciatus cibo & potione in-
felicem & crudelem spiritum aliquandiu
prorogasset, penè priusquam opinari potu-
isset turbata ratione in fatalem horam &
ultimam rerum lineam venit, sed nequa-
quam tamen vulgari genere mortis absum-
ptus est. Nam paucis ante diebus quam è vi-
ta migraret, ter lethalem sensuum motu-
umq; stuporem & hebetudinem passus, quasi
reseruata à Deo in eos dies impiorum flagis-
tiorum pœna horas viginti quatuor conti-
nuas mortuo similis iacuit. Prima vice ex-
perges factus obducta & tristi fronte filium
rogauit, ut quosdam in arctiori custodia ad
ultimum supplicium asseruatos vinculis sol-
uere vellet professus palàm, se in quodam
loco tenebris terroribusq; importuno propter
eos grauissimis tormentis adfectum esse. Qui-
bus verborum terriculamentis permotus fi-
lius, istorum carcerum tecta statim demoliri
iussit,

fussit, & per totam urbem supplicationes decreuit, precatus Deos, ut patris vitam, qui ob nimiam avaritiam & crudelitatem cunctis hominibus inuisus esse coeperat, bono tandem sine claudere dignarentur. Captiuis etiam largissima manu pecuniam & alimenta dedit, libertatem praeterea & honestam vitam conditionem illis pollicitus, si ab summo rerum Domino breuem tantum istorum cruciatuum mitigationem Basilidi impetrassent. Potentior autem fuit ira Dei iustissimi, quam hominum preces. Quippe tyrannus lethali pallore perfusus & horrendum in modum fetens iterum exanimatus ante oculos circumstantium sine sensu iacuit, praesentissimumque mortalibus alijs documentum dedit, homines impios & sceleratos in ultimo etiam die eas poenas rependere, quas viui et valentes effugerant. Inter hac magnum in urbe silentium, magna rerum expectatio. Nemo quippe principis fortunam serio fleuit; nemo moriturum vivere cupiuit; ostensam libertatem senes laudabant, patribus e carcere euasuris filij gratulabantur; meliorem rerum statum omnes sperabant. Basilides cum velut ab inferis excitatus iterum ad sese redisset, ad filium

conuersus, exactiones, inquit, & vectigalia
qua in prouincijs ampliatis redditibus
semper deteriora feci, abolebis, eosq; homi-
nes quos bonis impoteneer ex sui tuis regijs
opibus subleuabis, & captiuus etiam ad u-
num omnibus missionem & libertatem da-
bis. & has quidem ultimas preces meas
apud te valere volo, nunc morior & Deos
precor ut tibi terrarum omnium donent
imperium. Hac ille cum dixisset, in ter-
tium lethargum incidit, nec multo post cum
gemitu & miserabili vocis reboatu animam ef-
flauit, disrumpisq; statim illis abscessibus qui
pudenda occuparant, tanto fetore ex pro-
fluente sanie totam eam habitationem im-
pleuit, ut adstantes qui a pestifera tabe ino-
fici nollent, plenis passibus eo relicto diffu-
gerent. decessit vigesimo octauo die Martij
anno supra Mill. Quing. octogesimo quarto,
vixit annos sex & quinquaginta & septem
menses. Vbi fuit in publicum de illius morte
nuncius allatus, ciues se lamentis dedider-
runt, plangoreq; & eiulatu totam urbem
eimpleuerunt. Sibi quisq; ante oculos obsi-
dionem, captiuitatem & hostes vicinos pro-
ponebat, iam ruinam sui imperij, iam mi-
serri-

ferrimam seruitutem recordantes, magisq;
omnes publicam, quam priuatam fortunam
deflebant. Trigesimo Marty die ex aula
cum incredibili pompa fuit eductus, & exea
quiarum singulari magnificentia in templo
Micaëlis maiorum tumulis illatus: eo for-
tassis vno beatus, quod eosdem penates &
regiam & sepulchrum habuit. Corpus eius
ipso statim die, emortuali fuit desideratum,
nec deinceps à quoquam visum aut inuen-
tum; quod ipsum tametsi vix credibile
multis videbitur; Tamen ego certè haud
obscuris ex relatione præstantium homi-
num innixus testimonijs rem quidem rarif-
simè auditam, sed veram me commemorare
scio. Eodem enim momento captiuis mu-
nera data sunt, & seuerè illis est iniunctum,
vt ab inusitato fari genere Basilidem vin-
dicare, eiusq; corpus, quod inueniri iam
non posset, assiduis precibus ad sepulturam
à Dei numine impetrare statim inciperent,
eo quippe inuento omnes optatam rerum o-
mnium securitatem cum libertate & mune-
ribus accepturos. Quoniam autem ira im-
mortalis Dei & tantum cruciatuum mori-
enti, & tam crudelis vita finis homini im-

manifestissimo attributus erat, captiuorum quidem fictis supplicationibus nihil fuit effectum, & illi cum post non multos deinde dies in has terras magno numero aduenissent, rei veritatem praclaro suo testimonio abundè nobis confirmârunt. Atq; hic quidem est exitus potentissimi & crudelissimi Principis, quo maiorem ad vicinos reges atq; populos authoritatem terroremq; nemo habuit. Statura corporis fuit admodum excelsa, toto habitu succoso & pingui, & eo quidem per singula membra venustè commensurato, sed paruis & micantibus oculis à barbarâ militariq; ferocia valde terribilis, & quod homines sapientes vehementissimè admirabantur, ad omnem fortuita vocis iactum effusè ridebat. Nam & quoties ingentem hominũ multitudinem miserabili strage edita fœdè & violenter lacerabat, toties ridenti similis iucundissimo voluptatis sensu fruebatur. Natura beneficio admirabilem ingenij captum & memoriam rerum omnium singularem habebat, ita ut omnium captiuorum ex omnibus nationibus nomina exactissime sciret & recitaret. Accidebatq; interdum ut quibusdam libertatem & reditum

in patriam liberalissimè concederet: tùm si
quem omni in numero paruulū aut hominē
vnum nō inuenisset, nec scriba de amisso ra-
tionem statim reddere poruissent, continuo
eos aut ferro transuerberare, aut crudeliter
mactare solebat. Quando enim miseris bene-
ficiū erat dandū, quod tamen rarissimè fie-
bat, tùm verò naturæ suæ propensius indul-
gebat, & ad cumulandū beneficiū tota be-
nignitate & gratiæ vela pandebantur. Libel-
los supplices ipse inspiciebat lectitabatq̃, &
humillimo cuiq̃, fas erat iniurias deferre, &
liberrimè conqueri de impotentia acerbita-
teq̃, magistratuū, qui contra consuetudinem
antiquorū subiectos populos nulla moderati-
one vexauissent. conuictis vniuersam patri-
moniorum substantiā & vitam eripere sole-
bat. Suos enim thesauros vbertate prouentus
& maximis vectigaliū redditibus amplifica-
re studebat; oderatq̃, ipse auarissimus Prin-
ceps auaros homines, nec eos publicarū rerum
regimini adhibendos putabat, qui priuati
commodi rationes nequaquam sincera popu-
lorū utilitate respicerent. Terminos imperij
libenter ampliabat, factusq̃ iam ante bellū
Sarmaticum tantus erat, ut nō tam timeret
hostes, quā timendas ipse hostib. esset. Extero

rum quoq; principum amicitias ad tuendam
nominis sui dignitatem ambitiosissime quaes-
rebat. Nam & Maximilianum I I. Cesa-
rem in fauorem sui sollicitauerat, & Persa-
rum reges Scachem Thamam, & Maho-
netem Hodabendum beneficijs obsequijsq;
deuinctos habebat. Britannica autem res-
gina adeo impense fauebat, ut & cum illi-
us legato in intimam familiaritatem rece-
pto arcana rerum liberali fiducia communi-
caret, & magna ex parte consilijs eius rege-
retur. Nam is erat etate atque oris habitus
grauis, ingenio & facundia insignis, cultior
etiam litterarum scientia & multa-
rum rerum experientia perornatus, quibus
virtutum dotibus apud immanissimum Prin-
cipem tantus euaserat, ut in belli pacisq; ne-
gocijs nihil omnino decerneret, quod ad Pon-
tum prius non esset delatum, in quo ma-
gnam vim rationis atq; solertia in expen-
dendis absoluendisq; negocijs admirabatur.
In secundis fortunæ flatibus mirum in mo-
dum animo efferebatur, & glorie ita cupi-
dus erat, ut ea solum de causa bella lon-
gè grauissima susciperet, & illud spectaret
expressis, ut sicut prisca quidem Heroes in
fama

Fama celebrationeꝝ hominum esset. Igitur
cum ab adulantibus Alexandri Macedonis
titulo nonnumquam salutatus fuisset, eiusꝝ
vires corporis & animi magnitudinem pa-
riter insignem dignis ad cælum laudibus
efferi audiisset, captus inani cupidine tan-
ti bellatoris acta superare, Elephantem
quem nuperrimè à Scacha Thama Persa-
rum rege dono missum acceperat, ita doma-
re statuit, ut se cum satellitibus prætereun-
te genua confestim disceret incuruare. Itaqꝝ
multis mensibus eam consuetudinem dili-
genter obseruauit, ut rutilante primum au-
rora belluam in conspectum suum adduci,
eiusꝝ frontem acutissimo ferro transuerberari iuberet, futurum ratus, ut tot cruentis
actibus admonita, uenerationi Principis
paullatim assuesceret. Sed in tam demen-
ti proposito muttùm, ac diu radiculè fati-
gatus, cum frustra vestigium aliquod in
bruto pectore sensus quasiuisset, nec belluæ
maiestatis opinionem obsequio suo compro-
baret, indignatione deinde accensus, in fru-
stra eam discerpfit. Cum Maximiliano Cæ-
sare fœdus & amicitiam firmare percupie-
bat, eum enim Principem esse dicebat exi-

nia probitate constantiq; fide valde instrua-
tum, & super hac opibus maximis longè po-
tentissimum, propterea in difficilibus & ma-
gnis rerum omnium perturbationibus fir-
mam omnino spem in illius amicitia repo-
nendam esse putabat. Sed dicebant tunc vi-
ri sapientes inter quasdam nationes tantam
rerum dissimilitudinem esse, ut prorsus ab
illorum abstinuisse commercio longè consul-
tius sit, quam arctissimis etiã adstringi fœ-
deribus. Nam & Germania à Moschis tam
procul disita erat, ut etiamsi valde vellet,
barbaris tamen prodesse non multum posset,
& Moschicae gentes adeò morosa ac fadi-
fraga & insolentes habebantur, ut etiamsi
in fidem recepta fuissent, tamen inutiles vi-
derentur ad omnem amicitiam. Vltimum ad
eum legatum ad Comitium Ratisbonensia mi-
sit, quem Maximilianus in palatio aureo
fulgore resplendente, regibus & principi-
bus, qui illi aderant, stipatus audiuit. Litteras
Basiliadis hilari fronte accepit, & de sta-
tu rerum Moschicarum cum summa huma-
nitatis significatione multa quaesivit. deinde
de Basiliadis moribus, etate, consuetudine, de
illius imperio, de filiorum numero percenta-

est. Munera etiam, quæ legatus illi deferebat, accepit, & quàm grata essent, multis signis ostendit, seq̃ omnia constantis amici officia vicissim illi præstiturū pollicitus est. Sed non multos post dies optimus imperator vitam cum morte commutauit, cuius interitus ipsos adeò legatos & vniuersos homines incredibili mœrore adflixit. Tanta namq̃ erat humanitate præditus, ut utrum magis multi illius virtutem metuerent, an bonitatem amarent, esset explicatu difficillimum. Ita Basilides ingenti spe frustratus acerbissimè illius principis mortem tulit, nec multo post in belli Sarmatici Syrtes miserrimè impegit, eoq̃, sicut antea memorauimus, ad finem perducto cum Stephano rege amicitiam coluit, cui nobilissimos aliquot Falcones cum venatoribus aurea veste indutis paullo ante mortem per Eliam Pilgrimouicium dono misit. Pacis tempore cum in prouincijs omnia pacata & lata teneret vitam in venationibus, in alea, in choreis, in libidine atque cruentis spectaculis libentissimè traducebat. In venationibus autem diuersam ab alijs principibus consuetudinem obseruare solebat.

solebat. & hi quidem magnum saepe equo-
rum & venaticorum canum numerum in-
usitatis sumptibus alere consueuerunt, ut
equitatione varioq; motu corporis aut vale-
tudinem tueantur, aut noxias etiam bestias
de medio tollant, aut speratas culinae suae
delicias inferant. Ille autem ab immani
audacia truculentus interuenandum inno-
xios captiuos ferocissimis ur sis obijciebat,
tum si qui in frustra discerperentur, auidis-
simum oculis eam calamitatem spectabat:
Alijs qui ferarum impetum fortissime susti-
nuissent, munera in remedium calamita-
tum dabat. Itaque paucis ante mensibus
quam e vita discederet, ut inter acerbissi-
mos animi & corporis dolores quadam iu-
cunditate frueretur, multos ex captiuis
vinculis solutos cum feris depugnare iussit,
& ipse de fenestra in subiectos campos pro-
spectans pugnantium fortunam & vires in
laborioso multitudinis discursu libentissime
obseruauit. Inter hos Sarmata quidam in-
ter eundem lapidem non magnum humo
sublatum in manu gerebat, ad cuius conspe-
ctum cum portentosa magnitudinis ur sus
impetum fecisset, ille lapidem in os imma-
nissimum

manifestissima fera statim immersit, arreptaq;
lingua fortitudo compendio eam penè exa-
nismavit. Quod cum Basilides vidisset,
admiratio in satisfactionem cessit, chario-
remq; eum propter excellentiam tanta for-
titudinis habuit. Aleam pictarumq;, char-
tularum ludum in delitijs habebat, cumq;
aliquando subtilissimè & acutissimè cum
magnatibus suis collusisset, victores pariter
ac victos aut interficiebat, aut eos trunca-
tis crudeliter membris, abscissisq;, auribus ac
naso; labijsq;, deforme ac miserandum spe-
ctaculum reddebat. Si qui autem ut eas
contumelias declinarent, exquisitis animis
se vinci paterentur, eos tamquam homines
ignavos & hebetes fustuario & acerbis-
simo baculationibus subijciebat. Alij qui
omnino ludum detrectarent statim sub spe-
cie insidiarum & contempta regia maiesta-
tatis occidebantur. Libidine cunctos morta-
les longissimo interuallo anteibat, nobilissi-
masq; fœminas & virgines per vim con-
stupratis heris & parentibus remittebat, eæ
autem si quam indignationis significatio-
nem forte dedissent, domi suæ supra eas
mensas suspendebantur, in quibus infelices

meriti & patres cibum capere consueuerant,
quibus nequaquam alio in loco aut cœnare
aut prandere impunè licuisset, nam alioqui
in eodem calamitatem profando miserabili-
ter immergi violata principis maiestati pœ-
nas morte pendebant. Certè si nihil aliud dis-
gnum sempiterna exsecratione gessisset; his
tamen impijssimis sceleribus memoriam no-
minis sui posteritati deuouendam propinas-
set. Pellices & concubinas cum filijs subin-
de permutabit, ex his quadam ad Iuanū na-
tu maiorem transmissa, cum ab alijs mulie-
ribus verborum contumelijs adfecta & de-
risa esset, quod pudicitiam suam principis fi-
lio audacissimè prostituisset, illa indignissi-
mè eam iniuriam ferens rem omnem ad
principem multis cum lachrymis & quiritu-
tu defert, eiusq; fidem & defensionem im-
plorat, obtestando ne se in contemptu homi-
num versari patiatur, quando mox ab ista
concione pœnitentia simul atq; infamia sem-
piterna misera laborandum foret. Iuanus
amicam importunis vexationibus circum-
uentam planè defendendam ratus, nactus
occasionem opportunam proposito suam om-
nem patri commemorat, qui adeo agrè
eam

eam contumaciam tulit, ut nefario iniusto
omnes Moschouie ciuitatis fœminas pro-
pter scelus paucarum exstinguere cuperet,
sed victus precibus suorum, multum qui-
dem de ea seueritate remisit, & miserastan-
men matres acerbissimis contumelijs onera-
uit. Quippe minis ac terroribus compulsas
in aulam eas venire iussit, ibi in conspectu
filiorum & satellitum vestibus exsuta, niui-
busq; & frigore asperè admodum diuexata
miserandum cunctis spectaculû prabuerunt,
& Basilides ad filij scortum conuersus, uter-
re nunc, inquit, isto voluptatis sensu, &
calumniatrices tuas deride. Posthac ex
omni multitudine quasdam virgis casus exa-
nimauit, earumq; cadauera feris lanianda
dedit. Proditores & eos qui ignauius opa-
pida arcesq; contra hostium impressiones
defendissent, longè exquisitissimis suppli-
cijs de medio tollebat. Anno enim sexagesi-
mo nono cum Lithuanorû copie Itzburgum
expugnassent, Basilides Polubensium arcis
præfectum præsidariosq; in Moschouiam
reuersos arboribus deligatos iaculis trans-
fixit, subinde adhortatus circumstantes,
ut horum exemplo territi animosius pro

patria discerent pugnare. Alios etiam quos
BOVSCVM arcem Lithuanis necessitate
compulsi dediderant, ingenti pecunia
redemptos eodem omnino supplicio dele-
vit. Germanos primò ità amare solebat,
ut non tantùm arcana rerum & reipub. ad-
ministrationem magna ex parte cum illis
communicaret; sed adeò etiã studiosè illos
dignitate & muneribus ornaret, ut magna-
tibus suis vehementer exterorum homi-
num fortuna incidentibus responderet, Ger-
manos omnino istis muneribus & dignita-
te esse perornandos, quos cognouisset mili-
taribus disciplinis liberaliter eruditos, &
ministros principum valde elegantes, nec
tamen esse vaccarũ custodes ut Boiarij Mo-
schici, qui moribus pessimis & corruptissi-
mis in aulam aduolare consueuissent. Exosa
enim habebat suorum ciuium ingenia, ut-
pote qui minus cultis moribus exterorum
consuetudinem frustrà imitari, & barba-
ram animi morositatem aduersante natura
emendare conarentur. Inter eos autem qui
nuper adeò ex Germanica natione apud bar-
barum Principem florere G. Farensbegi-
us, Ioan. Taubius, Elardus Crusius, & Chri-
stianus

Stianus ille Boccornius, Magni Cimbrorum
Ducis Sacerdos, facile Principes fuere. Et
Farensbegius quidem magna cum fortitu-
dinis opinione felicem sub Basilide contra
Tattaros militiam fecit. Aliorum in-
tempestiuus ex Moschouia abitus, ut mol-
lissimè dicam miseris ciuibus in Liuania
multo humano sanguine constitit. Barba-
barus enim tyrannus iniquissimè ferebat, se
ab ijs fuisse deceptum qui vanis verarum
virtutum umbraculis, subtilissimas artes
incerti & parum sinceri animi peregre-
regie contegentes, tam ingratiè quam impiè fide-
sefellissent. His de causis multò suspica-
cior & crudelior erat effectus, adeò ut ci-
uibus Germanicæ nationis quibus hæcenus
impunitatem concesserat, in belli pacisq; ne-
gocijs nullam omnino vel exiguam fidem
habendam esse indicaret, illosq; Dorpati &
alijs in locis miserabilem in modum plane
inaudita feritate contrucidaret. Eos etiam
qui in Moschouia habitabant Germanos im-
potenter bonis exsutos ita statim multa-
uit, ut desperatis honestæ vitæ commodis
atrocioris quoque supplicij metu vehemens-
sime cruciarentur. Nunc qui in Mo-

*ſchouia degunt Germani ex recētī ſuperioris
ſtatus recordatione haud dubiè aurea uiuen-
di tempora naçti ſunt : omnibusq; floren-
tis pacis atque opulentia commodis ad lu-
xum beatiq; ocij letitiam affluentibus liberam
etiam Euangelica doctrina profeſſionem &
Sacerdotem Germanicum à Thuringia ori-
undum habent, qui in magna quadam do-
mo lignea ciues Germanica nationis pieta-
tem docere ſolet. Nec enim memoria prodi-
tum eſt vllum hominem ab immaniſſimo
Principe religionis ergò diuexatum fuiſſe.
In ſolos tantum Iudeos maximam ſemper
crudelitatem exercuit, eosq; ſi ſacro bap-
tiſmatis fonte lauari non vellent, aut viuos
combuiſit, aut laqueo ſuſpēdit, nonnullos et-
iam in flumina precipitauit. Nam dicere ſo-
lebat Principem ſapientem numquam fi-
dem eis, qui mundi redemptorem prodidiſ-
ſent, habiturum. Nec vllum periculum eſſe
magis timendum eo, quod à proditore com-
pararetur. Eſſe quippe malum occultum &
intestinum, quod priuſquam prauideri poſ-
ſit, interimit. Igitur homines proſtigatos &
perditos à ſe non dimittebat, ſed cum volu-
ptate quadam ocioſos vltimis execrationi-
bus*

bas deuonebat. Ex captiuis solos mirius
traclabat Lithuanos, subinde eos fratres suos
& uicinos appellans. Polonos autem &
Germanos ceterosq; omnes omnium natio-
num populos intolerabili seruitute & acer-
bissimis conuicijs onerabat, nihilq; vehe-
mentius contendebat, quam ut omnem ca-
lamitatem & aduersa fortuna omnia mala
& incommoda paterentur. Viuens non di-
uinitatis tantum, sed & summi Impera-
toris & Pontificis Max. auctoritatem apud
suos habebat. Si qua de re grauiore contro-
uersia incidisset, nec in expendenda absol-
uendaq; ea finis inueniri posset, dicebant
illi DEVM & magnum Ducem rerum om-
nium momenta ponderare, & exitum
nouisse. Ideoq; siue perperam aliquid si-
ue laudabiliter fecisset, id omne fato &
prouidentia DEI acceptum referebant,
& ipse etiam ut stolidis ingenijs dulcif-
sima alimenta amplioris insania instilla-
ret, magna cum omnium admiratione
caelestium colloquia in quiete percepta in
vulgus spargere solebat, suamque venerationem,
quam apud subditos maximam

semper habuerat, eo figmento mirabiliter
multiplicabat. Sacra confecit, singulaq; ce-
remoniarum obiit munia singulari cum
maiestate, ut nec ipsi flaminos eo angusti-
us & decentius sacrificasse dicerentur. De
sanctorum hominum numero S. Nicolaum,
Micaelem Archangelum, Eliam vatem, &
Ioannem Baptistam religiosissime venera-
batur, futurum ratus, ut post tot patrata
facinora illorum intercessione ad Deum im-
mortalem commendaretur. Græcæ autem
ecclesiæ quamquam Latina puriores habentur;
tamen & ipsa multas adhuc vanissi-
mas superstitiones observant beatamq; Dei
genitricem & alios cæli Quirites frequen-
tius inclamant, sicuti ea de re longiorem ali-
quando narrationem habuimus. Basilides
si quando sacris operam dare, & statas so-
lennesq; ceremonias observare vellet, conti-
nuò Alexandrouam iter vertebat, ut scili-
cet ab imperij curis liber animum ad res sa-
cras expeditius reuocaret, Sciendum au-
tem est Alexandrouam admodum specio-
sam magnorum ducum habitationem esse,
quæ à Moschouia ciuitate non amplius vi-
ginti quatuor milliaribus distat, & in for-

nam magni alicuius monasterij pulcherrime est exstructa. Multa ibi magnorum Ducum, populorumq; visuntur munera, prorsus ut incertum sit, utrum magnificentia thesaurorum, an maiestas religionis plus hic admirationis habeat. Huc delatus Princeps Monachorum habitu & ipse utebatur, & satellitibus quoque suis sacras vestes dabat, à quibus non modò abstinentiam & pietatem, sed orandi exemplòq; suo ieiunandi expeditum & vehemens studium exigebat, eos maxime perosus, qui aut minus promptè iussis paruisserent, aut importunis belluationibus sacrorum diem deformatissent. Ipse interea legendi ac relegendi sacros libros absq; vlla fastidij significatione avidissimus aequè & patientissimus erat, adeò ut cum cibo parcissime uteretur, & multis interdum horis in templo esset, omnium aliorum Monachorumq; oculos in exemplum actionum suarum opportunissime conuerteret. Verum omnia ista nequaquam ad veram pietatem, sed ad ostentationem potius & rerù pessimarum meditationem comparata fuisse, ipse exitus clarissime demonstravit. Quasi enim parricidia non iniu-

tandiuſ quam ſacra peragerentur, ita finitiſ
ſtatim precibus magnam hominum inno-
xiorum multitudinem immaniſſimè ſcele-
ſtiſſimeq; contrucidabat, damnatoq; impiſſi-
ſſimi conſilij propoſito id in tota vita praci-
puè ſpectabat, ut ab omnibus hominibus &
conſanguineis & peregrinis & ciuibus tam-
quam præſentiſſimus carnifex vehementiſ-
ſimè timeretur; amabatq; illam dira imma-
nitatis vocem; Oderint dum metuant, Nec
poterant apud Alexandronam aliter ſacra
ſinari, niſi quotidie renouata cade via cada-
ueribus repleta horrendum prorsus prætere-
untibus ſpectaculum præbuiſſent. Sed ab
his horridis & triſtibus parricidijs, ad ſinem
nunc tandem properemus, & iſtum tyran-
num, qui omnia patrie ſue ſola lachrymis,
gemitu, cadibus, impleuit, qui violatis o-
mnis amicitia fœderibus, pacem, leges, ſin-
cerumq; pietatiſ & officiij tenorem ſubuer-
tit, ſtygijs tortoribus ipſiſq; Diabolis, cru-
tiantum relinquamus. Ipſa verò reli-
giones, araq; cum illam belluam cadere vi-
derunt, commouiſſe ſe videntur, & ius in il-
lius interitu ſuum retinuiſſe. Sublato ty-
ranno omnia ſæda in Moſchouia obuenerunt.

Filij

Filij enim sui natu minoris tutelam Bielsio
Principi commendauerat, cuius familia ve-
tustate, viris, atq; opibus erat insignis, qui-
que ipsa regia authoritate multum poterat,
& presentibus etiam opibus pollebat. Is
ingenio peracri & seuo preditus, Moschos
graue seruitutis iugum defuncto Principe
excussuros facile praeuidebat, omnesq; cona-
tus & cogitationes suas ad opprimendum
Phedronem siue Theodorum, quem regem
aeposcebant ciues, & ad extollendum pu-
pillum intendebat. Huic tanquam pra-
clara indole paternam hereditatem aduen-
ti multorum magnatum studia non dee-
rant: illum vero mirifica probitas, &
melioris animi specimen, atque item eta-
tis praerogatiua & ingentes opes ad tuen-
dum regni nomen pares vehementissime
commendabant. Bielsius immoderata spe
sua inductus, postquam animaduertit non-
nullorum procerum animos vel creberri-
mis sollicitationibus in partes adduci ne-
quiuisse, & vigere in ingenijs subdito-
rum vera & vetera odia aduersus tyrann-
nidem, comitiorum euentum minime
exspe-

expectandum ratus, ad insidias & dolos
confugit, habitisq; magnis militum dele-
ctibus res novas moliri cœpit. Ea auda-
cia sollicitos & anxios reddebat Moschos,
qui mitiorem seruitutem iamdiu spera-
bant, adeo ut Bielsium, ad quem magni
militum concursus fiebant, palam perfidia
compellarent, ad apertisq; sensibus arcana
mentis proferre, rationesq; suas effusius at-
que liberius communicare inciperent. Que-
rebantur enim pupillum & filium Basili-
dis à Bielsio nutritio circumscriptum, ob-
sessumq; tenere, illigariq; nouis rerum con-
turbationibus, quæ ad minuendam conuel-
lendamq; reipublicæ dignitatem pertine-
rent, crudelissimas recensendo turbas qui-
bus communis patria simili planè princi-
pio inexpiabiles iniurias accepisset. Ibi
Bielsius cum magnam partem aule & nobi-
litate ad promouendum Theodorum val-
de propensam & inclinatham comperisset,
& multi in libertatem prompti decora atq;
salubria amplecti quàm uni homini parum
secundè obsequi mallent, in quo vno pristi-
næ tyrannidis vestigia, & regni guber-
nacule

macula uiderentur, officij sui munus ingen-
ti animo, & omni conatu implere constitu-
it, euocatisq; beneficiarijs magnatibus, &
amplioribus copijs paratis, quibus effrenes
populos ad officium reuocaret, & inimico-
rum contunderet spiritus, occupata in ur-
be Moschouia primaria arce cuncta proli-
bidine administrare & in uniuersum om-
nes contemnere irridereq; cepit. Id uero
minimè ferentes uiri nobiles, & ingenio
feroces, ut plerumq; sit in turbidis & re-
pentinis casibus, consilium planè audax &
successu longè fœdissimum capiunt, iamq;
ad communem libertatem erecti in unum
coniurant, copias instruunt, & contra Bi-
elsium à quo expilati oppressiq; indignissi-
ma paterentur, rebellant, eduçtisq; ex
principis armamentario ingentibus tormen-
tis artem diuersis in locis uehementissimè
conquassare incipiunt. Cum per multas
horas utrinque acerrimè esset dimicatum,
& in arce multi passim interficerentur,
præsiuarij & milites metu territi, alij alio
habitu, atque itinere dilabuntur. Biel-
sius eodem animo arce egressus, dum ausu-
gere

gere contendit à ciuibus sistitur, maximisq;
verborum contumelijs exceptus, admone-
tur, vt, si viuere velit à clauo reipub. disce-
dat. Satis superq; enim perspētam esse omni-
bus Moschouia populis eius crudelitatem,
regnandi libidinem & insolentiam, itaque
indignum videri qui communem salutem
reget, cum ad euertendam publicam tran-
quillitatem contrā patriam arma sumpse-
rit; se & tūm legitimi Principis nomini
parere, & perpetuò fidem seruaturos: sed
decreuisse populum Moschicum nolle eas tur-
pissima seruitutis compedes diutius perfer-
re, quas auarissimi & iniquissimi viri Ba-
silidis olim satellites nihil tale expectantis
bus haētenus innexuissent. Bielsius autem
tranquillo vultu postquam itā necesse erat,
armatis hostibus paruit, nec multo post o-
mni dignitate spoliatus libero exsilio ad Ca-
sanenses discessit, & Theodorum Basilidis
filium, quem vnum maximè exclusum vole-
bat, conuersis omnium suffragijs ad summi
honoris fastigium prouectum vidit. Is per
se quietis atque ocij amantiſſimus, & cora-
pore ad equitandum gestandaq; arma peri-
doneo

done atque habili praeeditus, tanta humanitate atque munificentia singulos omnium ordinum ciues est complexus, & ita moderate rempub. constituit, ut aequissima libertatis status, renouata felici illa veterum temporum conditione, reductus esse videretur. Sub id tempus à rege Polonorum Leo Sapieha, iuuenis nobilissimus in Moschouiam aduenerat, ut & munera Basilidi deferret, & reipub. nomine mandata quadam exponeret. Fuit ille ab omni nobilitate, & à magnatibus cum maxima significatione humanitatis satis benigne & comiter acceptus; Principes enim prioris inimicitiae inuidiam postremo conuersis voluntatibus beneficio & muneribus abolere studebant. Sed cum interea Basilides diem suum obisset, Sapieha modò in hoc modò in alio loco detentus tardissimis itineribus profectus est, donec rumor aduenisset Principem insigni pompa funeris elatum & sepultum esse. Tum demum in urbem & senatum perductus, in eos, quos diximus, crudelissimos, tumultus incidit; & primo
quidem

quidem senatu scissis in duas partes magnatibus apud barbaros tantis turbis intricatos parùm effecit, tanto maiori molestia adfectus, quanto maius vite sue discrimen in fada rerum omnium conturbatione adijisset. Paucis interiectis diebus Princeps haud dubiè pœnitentia ductus, renocatum ad se Sapienam patientissimè audiuit, ità ut praterita contentionis insaniam detestari, & regi Polonia præclarum maximè studium in rebus omnibus polliceri videretur. Sapiena deinde litteras ad regem fecit, quas ego Grodna vidi; & quibus ille barbari Principis mores exactè delineabat, docebatque simul quibus modis esset evitandum, ut Moschi in tanto rerum cardine omnium perio & dominatione exsuerentur. Cum hæc à Moschouia in Lithuniam nunciarentur, Grodnam profectus eram, ut gravibus quibusdam de rebus serenissimi regis nostri sententiam coràm intelligerem, à quo cum clementissimè auditus & dimissus essem, fortè fortuna in legatum Turcicum incidit, qui nuper adeo Constans
tinops-

inopoli aduenisse dicebatur Chanes is
erat Chiauses Mamaluchus à Transyl-
uania oriundus, cui antea Eustachio no-
men fuerat, & qui non procul ab Alba
Iulia inoppido Tordo multos annos Ludi-
magistrum professus, pueros in triuis dos-
cuit, id quod illustris vir, & regis per
Transylvaniam Cancellarius Martinus
de Berseuico praclaro suo testimonio ab-
undè mihi confirmauit. Postea despe-
ratis honesta vitæ commodis immane
facinus abiurandi Domini I E S V ve-
cordi animo concepit, nec tantum in ser-
uitutem se tyrannicæ dominationis tra-
didit, sed & maximarum opum cupi-
ditate Mahometis sectam amplexus est,
prorsus quasi veram beatitudinem in di-
uitijs haberet, & celo non indigeret,
quoniam abundaret auro. Ad eum
visendum cum introductus essem, erga
me quidem benignè & comiter omni-
bus humanitatis officijs est usus, ut-
pote qui in Christianorum diuione hu-
manitate vinci longè turpissimum esse

*Audicaret: sed minus sincero animo de
Christiana religione locutus filij DEI
maiestatem ita verbis contumacibus op-
pugnauit, ut damnatas pessimorum ho-
minum opiniones ad veterum blasphema-
rum imitationem studiosè defendere vi-
deretur. Vanissimis enim verborum lus-
ibus vtens CHRISTI notionem ho-
mini prorsus in utilem esse dicebat, cumq;
ex Euangelio B. Ioannis Euangelistæ au-
ream illam & diuinam nostri Saluatoris
sententiam in medium adduxisset: Hæc
est vita aterna, vt cognoscant te, solus
verum DEVM, & quem misisti IE-
SVM CHRISTVM: Ille econtra
ea verba ita interpretabatur, vt diceret
potentissimos in mundo reges bona sua
per certos nuncios & ministros vendere
consueuisse: Talem nimirum aterni illi-
us regis seruum fuisse CHRISTVM,
per quem omnes bonitatis sue thesau-
res hominum generi promptissime vene-
dendos obtulerit. Nequaquam autem
Dominum IESVM pro DEI filio has-
bendum*

videndum esse, præsertim cum totius noui
Testamenti tanta sit incertitudo, & o-
mnino constet Mahometem miraculis eo
longè fuisse superiorem. Hæc dicens
semper ab imo pectore ita creberrimè sus-
piria repetebat, ut facillè circumstanti-
bus adpareret, eum grauibus esse curis
exulceratum. Non dicam nunc quid me-
cum de inuocando vno DEO, de vera
& falsa religione, de CHRISTO fi-
lio DEI, de Mahomete, illiusque excel-
lentiæ & maiestate, de beatitudine ho-
minum sempiterna disputauerit, rem
enim omnem alio peculiari volumine,
cui Armeniorum fidei confessio erit ad-
iuncta, referre aliquando constitui, ve
nefariam & impiam hominum istorum
superstitionem tamquam in luce mani-
festa positam vniuersi mortales cogno-
scant. Adfirmabat autem legatus se no-
tissimis Christianorum in religione dissi-
dentium tumultibus & odijs & discordia
motum esse, ut CHRISTO abre-
unciaret, ostendebatque simul Christo-

phori Varsauicij scriptum valde atrox
& amarulentum, quod nuper ille in
lucem emisit, & MARTINVM
LUTHERVM cum Mahomete ita
comparat, vt hunc illo meliorem fuisse
arbitretur. Hos, inquit, libros vestra-
rum discordiarum & heresium testes,
magni muneris instar ab authore ad me
missos in Thraciam nunc asporto, Mu-
sulmannis meis fidei vestra vanitatem
certissimis rerum argumentis ostensu-
rus. Post aliquot deinde dies epistolam
Arabice scriptam ad me Caenam mi-
sit, quam diligenter apud me seruo, Cu-
ius exordium est: In nomine illius DEI
vnici, qui in mundo omnes nutrit, sed
in futuro seculo electorum tantum mi-
serebitur. Ad eum modum exorsus
mox fidei confessionem sua perscribit:
Non sunt, inquit, Dii, sed tantum vnus
est DEVS, ipse solus verus est: I E-
SVS autem est Spiritus DEI vnici, &
seruus DEI, sicut alij quoque Prophetae
fuerunt serui DEI vnici; Sed Mahu-
mad

mad' est nunciuS DEI vnius. Ex Ado
filijs autem si quis ita non credit, DEI
vnius ex Prophetis nulli fidem adhibet.

Diximus de THEODORO Basi-
lidis filio quomodo incredibili omnium
ordinum consensu in publicis comitijs
ab exercitu acclamatus sit Moschorum
Imperator, frustra repugnantibus sedi-
tiosis quibusdam in republica viris, quo-
rum consilijs uti nimis ambitiosè teme-
reque susceptis ceteri moderando ac dif-
ferendo constantissimè obuiam semper
iuerant.

Est hic annos viginti duos natus,
in qua atate ita moderatè de se multa
pollicetur, ut adpareat plura cum expe-
rimentis reseruare. Vxorem habet Ari-
nam Ududouiam, ex qua liberos iam
vtriusq; sexus suscepit. Dicitur esse
ingenio ciuili & temperato. Facies eius
natiuo candore formaq; pulcherrima est,
veste thalassina auro & gemmis pretio-
sissimis intertexto plerumque induitur.

Regno primum inito ciuibus immunitatem multarum rerum prater militia vacationem dedit: Quo facto & metum timentibus ademit, & in spem sui omnes impulit. Peregrinis vero & carceris remissionem, & perbeatam illarum rerum omnium securitatem largissime pollicitus est, quam & praestitit. Ciuium inimicitias capitalis odij conciliatio ne edictoq; sustulit. Militem pratorianum (Aprisnas illi vocant) qui viuo patre immanem in omnes homines superbiam & crudelitatem exercuerant, statim etiam exauthorauit, & magnum fortassis in innocentia praesidium esse ratus, admodum paucos apud se corporis sui custodes remanere iussit. Inauguratus est apud S. Micaelem tertio mense post patris obitum, qui fuit Iunij dies vigesimus octauus. Eodem momento tam saua tempestas excitata fuit, quantam homines atate valde prouecti numquam meminerant.

Caelum enim nubibus tenebrisq;
densis.

densissimis obductum horrendum in mo-
dum ita tonabat, ut eos etiam qui forti-
tudinis opinione celebres habebantur,
magnopere perterreret. Plurima quin-
etiam loca & templa de caelo tacta fuere:
insperatig³ turbines arborum frontes de-
cussere, & grauiissimi imbres non vias
tantum, sed ipsas etiam ades impleuere.
Reddita tandem tranquillitate, conuer-
so omine ex atro longe omnium candi-
dissimus dies effectus est. Ridebant
ianuae ciuium festa fronde & floribus,
omnes ad priuatam letitiam & publi-
sam hilaritatem erant conuersi. Tan-
ta porro hominum multitudo in urbem
confluxerat, ut nisi Principis satellites,
qui urbem armati & instructi custo-
diebant, viam districtis gladijs aperu-
issent, ipse nouus Princeps ad templa mi-
nimè proficisci potuisset. Interim omnia
tibiarum sonitu, & tubarum clangore
perstrepebant.

Postquam ad summi templi vestigium peruentum est, magnates uniuersa, quos illi C NES OS appellant, Theodoro obuiam prodire. In ipso templo homo grandis natu, bombycina veste ab humeris ad talos usque demissa cultus, eum complexus est. Is erat Metropolitae & sacrorum Princeps, cuius permagna est in ea gente authoritas. Tabulationes in medio templo ita erant instituta, ut alia super alias ad theatri similitudinem exstarent, & eminent. Pavimentum erat pulcherrimis tapetis instratum similiter & parietes auleis sericis auro intertextis obducti. Magnus Dux in scamno magnifice ornato sedebat, & pileum purpureum auro atque gemmis distinctum capite gestabat: vestem bombycina, multis aureis fibulis secundum pectus stricta, erat indutus. Ex anulis manuum eximius gemmarum fulgor emicabat. Omnibus intromissis & silentio dato, sacrorum Princeps ad Theodorum conuersus, Domine, inquit, & magne

magne Dux, & fili mi amantiſſime, iam
immortalium Deorum fata qua omni hu-
mana ratione vehementius impellunt, te
in altiſſimo dignitatis faſtigio collocarunt,
non ut premas tuos, ſed ut releues: non
deuorator, ſed patria deſenſor eſſe debes:
aequabile ius omnibus dices, maximorumq;
& optimorum regum exempla tibi ſequen-
da propones. Pater tuus pericula in rem-
pub. ingentia inuexit; tu virtute & ar-
mis pericula à tuis propulſabis: tu bonis
præmia conſtitues, improbos pœna acer-
bitate coercebis; Patriam deniq; uniuersam
& ab externis hoſtibus, et ab inſeſti-
nis ſeditionibus tutam vigilantia tua
praſtabis. Id ſi alacriter feceris, nomen
tuum, non in regione tantum noſtra, in-
cluſum ſcilicet anguſtis unius terra ſpa-
cij, verum etiam ubique terrarum ad
perennem laudem tuam celebrabitur.
Nos tui ciues ſuperum atque inferum nu-
mina & regales Deos comprecamur, ut te
multis felicitatibus circumfluentem tue-
antur, utq; in te tua ſumma virtute re-

nascentis reipub. auspicia lati conspiciamus. Hanc orationem summorum & infirmorum hominum lati clamores subsequuti sunt, & statim sparsa est à quæstoribus in promiscuum vulgus larga manu argentea moneta. Neque Theodorus mos homines fefellit. Nam & Bielsium fratris tutorem auari & peruiticis ingenij hominem, qui Principis iussis nequaquam parebat, in exsilio remanere iussit. Adiecit deinde curam omnem componendis magnatum controuersijs, & uno simul tempore nongentos & triginta captiuos vinculis soluit, quorum non paucos nobilitatem etiam genere natos & stipem rogantes mea in domo habui. Pepercit etiam multis morti damnatis, quos properè fædisimo carcere eductos libertati patriæq; restituit, haud dubiè alijs similiter veniam daturus, nisi paullo aute patris iudicio damnati perijissent. Eandem prorsus animi magnitudinem & benignitatem erga discedentes captiuos protinus ostendit. Nam & viatico liberalissimè eos per Andream

Aream Solcanum, Cancellarium suum
prosecutus est, & singulos semper cente-
mos, ne in tanta discedentium multitudi-
ne turba orirentur, incolumes vsq; ad re-
gionis suae fines curribus deduci iussit.
His initis susceptisq; rebus, quum nihil
sibi vel tutius vel honestius esse iudi-
caret, ad renouandum cum Polonorum
rege foedus animum conuertit, quod ad-
huc quidem ex Dei clementia incorru-
ptum seruetur, utq; diu seruetur id verò
summus & caelestis pater benignè velit.
Nobis enim qui barbaros tumultus, vim,
caedem, famem & vastitatem iam satis
diu aspeximus, perenni & aurea pa-
ce nihil utilius, nihil optatius
nihil iucundius esse
potest.

Finis vitæ I. Ba-
slidis.

VVITTEBERGÆ

Excudebant Hære
des Ioannis Cra
tonis.

Anno M. D. LXXV.

